

zeneKar

2011/02

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja

www.aho.hu
www.zene-kar.hu

nka
Nemzeti Kulturális Alap

FINANSZÍROZÁSI KÖRKÉP

RENDEZŐDHEK A DUNA
PALOTA SORSA?

EUFÓNIA – KÖZÉP-EURÓPÁI
IFJÚSÁGI ZENEKAR

Duna Szimfonikus Zenekar

KALENDÁRIUM

3

ZENEI KÖZÉLETÜNK

Finanszírozási körkép

A magyar előadó-művészeti közpénz-támogatás az Előadó-művészeti törvény hatályaba lépése óta jóval áttekinthetőbb, jóval tisztább, ráadásul stabilabb is. Mindez olyan nehéz időkben, mint amilyeneket már évek óta tapasztalunk, nagyon nagy támaszt jelent. A Zenekari Szövetségben is elkészítettük módosító javaslatunkat, és reméljük, hogy fogadókészségre találunk e javaslatokat illetően is. *(Koreny Kovács Zsófia)*

KULTÚRPOLITIKA

„Kapcsolat azokkal, akikhez eddig nem szólt a zene”

A Nemzeti Erőforrás Minisztérium kultúráért felelős államtitkára, Szócs Géza úgy vélekedik, az együttesek mind saját értékkel bíró formációk, s meg kellene találni azt a pénzügyi fedezetet, amely továbbra is biztosítja a zenei sokszínűséget. Szerinte a zenekaroknak nagyobb szerepet kellene vállalniuk a zenepedagógiában, valamint a karitatív missziós feladatokban. Ez is segítene abban, hogy szorosabb kapcsolatba kerüljenek azokkal is, akikhez eddig nem szólt a zene... *(Réfi Zsuzsanna)*

A kultúra haszna

A kultúra hozzájárulása az Európa 2020 stratégia végrehajtásához címmel rendeztek konferenciát Budapesten február 28-án és március 1-jén. A tanácskozás célja az volt, hogy meghatározza a kultúra szerepét az Európa 2020 stratégia sikeres végrehajtásában, s szót ejtsenek arról, hogy a kultúra nyújtotta lehetőségeket hogyan lehet koncentráltabban kihasználni a gazdaságban, az oktatásban és a társadalmi cselekvés más területein. *(Réfi Zsuzsanna)*

10

PANNON FILHARMONIKUSOK

Régi igazgató, új vezető karmester

Harmadszor is Horváth Zsolt lett a Pannon Filharmonikus Zenekar igazgatója, mind az együttes, mind a szakmai bizottság bizalmat szavazott neki. Úgy vélekedik, nehéz időszakon van túl a társulat, hiszen az állandóan változó városvezetéssel el kellett fogadtatni a zenekar célkitűzéseit, emellett az EKF-fel kapcsolatos nehézségekkel és a zeneigazgató-váltás problémáival is meg kellett küzdeniük. *(Réfi Zsuzsanna)*

12

DUNA SZIMFONIKUSOK

A Duna Palotától a Dunakanyarig

Másfél évvel ezelőtt, 2009 őszén több cikk is foglalkozott a Duna Palota jövőjével, az akkori igazgató váratlan leváltása kapcsán. Évek óta szóbeszéd tárgya a patinás Palota esetleges privatizálása is. Az egykori Lipótvárosi Kaszinó neobarokk épülete, amelynek pódiumán többek között Dvořák és Bartók is fellépett, fél évszázad óta a Duna Szimfonikus Zenekar belvárosi otthona. Az eddigi vészerhes helyzet 2011-re végre rendeződni látszik. Az új fejleményekről kérdeztük a Duna Szimfonikus Zenekar művészeti igazgatóját, Szklenár Ferenc fuvolaművészt. *(Koreny Kovács Zsófia)*

14

NFZ

Németországban vendégszerepelt a Nemzeti Filharmonikus Zenekar Február közepén nagyszerű németországi hangversenykörúton vendégszerepelt a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Kocsis Zoltán főzeneigazgató vezényletével. A turné során 10 német nagyvárosban léptek fel, utolsóként a Berlini Filharmonikusok hangverseny-termében. Két fiatal, de máris világhírű vendégszólólista is közreműködött a turnén: Julia Fischer hegedűművész, és Daniel Müller-Schott gordonkaművész. *(Kaisinger Rita)*

16

EUFONIA

Közép-Európai Ifjúsági Zenekar

Magyarország európai uniós elnökségi féléve és a Liszt Ferenc emlékévé alkalmából a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem kezdeményezésére a közép-európai régió öt zeneakadémiája fogott össze, és Eufónia néven közös szimfonikus zenekart hozott létre. A budapesti mellett a grazi, bécsi, zágrábi és ljubljani, valamint meghívott vendégként a belgrádi és a bucaresti Zeneakadémia növendékei játszottak az Eufónia Közép-Európai Ifjúsági Zenekarban, Kocsis Zoltán művészeti irányításával és vezényletével. *(Koreny Kovács Zsófia)*

17

HUNGAROFEST

„A komolyzenét élvezni is lehet”

A Hungarofest Nonprofit Kft. kreatív igazgatója, Balatoni Monika szereti a szokatlan megoldásokat, s igyekszik rendhagyó koncertekkel, előadásokkal megszólítani a közönséget. Úgy véli ugyanis, hogy azon a publikumon kívül, amelynek tagjai egyébként is rendszeresen járnak hangversenyekre, a Liszt-év rendezvényeivel újabb közönségréteget is el kellene érniük. Lényegesnek tartja, hogy az ifjúság körében szintén felkeltsék az érdeklődést a zene, a zenetanulás iránt. *(Réfi Zsuzsanna)*

19

KRITIKA

Hangversenykritika

Kritika a Nemzeti Filharmonikusok, a Concerto Budapest, Óbudai Danubia Zenekar, Budafoki Dohnányi Zenekar, a MÁV Szimfonikus Zenekar, a Duna Szimfonikus Zenekar, Győri Filharmonikus Zenekar, a Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara hangversenyeiről *(Fittler Katalin)*

21

CD-kritika

Georg és Franz Benda: Fuvolaszonáták

Oross Veronika Csizmadia Angelikával és Kousay Mahdival 1996 óta zenél együtt. Hármuknak köszönhetően világpremierként került rögzítésre hat continuo-kíséretes fuvolaszonáta; a műveket a koppenhágai Királyi Könyvtárban található kéziratok másolatból szövegezték meg. *(Fittler Katalin)*

27

ZENETÖRTÉNET

Liszt Ferenc születésének 200. évfordulójára

Bihari János: Hatvágás verbung

Amikor Liszt Ferenc 1840. január 4-én, a pesti Nemzeti Színházban – a mai Astoria szálló mellett – adott hangversenyt, a tiszteletére megjelent küldöttség a nemzet hálája és hódolata jeléül díszes szabályt (huszárkardot) adományozott neki. Liszt, aki díszmagyarban lépett fel, a hangverseny végén eljátszotta a magyarság szabadságvágyát kifejező Rákóczi-indulót is, amelyről egyik levelében így írt: "Igen népszerű daltam, melyet éppen most dolgoztam fel a magam módján", "egyfajta arisztokratikus magyar Marseillaise." *(Rakos Miklós)*

28

Liszt Ferenc (1811–1886) és a zenekar

Az Európa-szerzte ünnepelt csodagyermek és ifjú virtuóz pályájának kezdete – akárcsak Paganinivé vagy Chopinév – egyetlen hangszerhez kötődik. Liszt Ferenc azonban úgy érezte: ahhoz, amit ő akar kifejezni, kevés az egyetlen hangszer. Kezdetben a zongora lehetőségeit kitérítve, azon akarta megvalósítani mindazt, amire egy zenekar - színben, hangerőben – képes. De meg akarta tanulni a zenekarra komponálást is. *(Hamburger Klára)*

35

MŰHELY

EGÉSZSÉG

Fúvóshangszer-játék orvosi szempontból

A tüdő betegségei a muzikusokat sem kímélik. Leonard Bernstein például krónikus bronchitisben szenvedett, Chopinnek tuberkulózis volt. Tüdőbetegségek szempontjából különösen a fúvósok veszélyeztetettek, de a fúvóshangszer-játéknak terápiás hatása is lehet. Így csupán azért kezdett el már gyermekkorában oboázni Anthony John Camden, a Londoni Szimfonikus Zenekar szóló-oboistája, mert abban reménykedtek, hogy erős asztmáját így kontrollálni lehet. Így kezdődött egy sikertörténet. *(Michael Kreuter/Cristiane Kreuter)*

36

HANGVERSENYNAPTÁR

38

PRÓBAJÁTÉKOK

42

ELHUNYT LUKÁCS ERVIN Kossuth-díjas karmester. Lukács Ervin 1955-ben debütált a Magyar Néphadsereg Művészegyüttesének élén. Somogyi László és Ferencsik János örökségét vitte tovább a Zeneakadémián. Jeles tanítványokat nevelt, köztük Hamar Zsoltot, Oberfrank Pétert, Kesselyák Gergelyt, Köteles Gézát és Gál Tamást. Életének 83. évében érte a halál.

ELKÉPZELÉSEK ÚJ SZAKOK BEVEZETÉSÉRE a Zeneakadémián. Az alkalmazott zeneszerzés szakon a reklám- és a filmzenék írását tanulhatják meg a hallgatók, míg a zenei menedzserképzésen végzetkekből rendezvény-, koncertszervező, vagy impresszárió lehet.

EMLÉKKONCERTTEL ünneplik a Liszt-évet Szekszárdon: a hangversenyt Liszt Ferenc 1846-os fellépésének eredeti helyszínén, a vármegyeházán októberben rendezik meg.

ELHUNYT KÜLKEY LÁSZLÓ érdemes művész, a Magyar Állami Operaház nyugalmazott magánénekes, a Budapesti Operabarát Alapítvány örökös tiszteletbeli elnöke, a Budapesti Operabarátok Egyesületének elnökségi tagja.

KARL JENKINS Walesben élő brit zeneszerző kantátát komponál Arany János balladájára. A walesi bárdok ősbemutatóját június 21-én a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben tartják száz válogatott magyar kórusénekes és mintegy félszáz walesi, illetve angol énekes közreműködésével, a MÁV Szimfonikus Zenekart a szerző vezényli.

MARCELLO GIORDANI, napjaink egyik legjobb tenorja is ellátogat Pécsre, José Carreras és Plácido Domingo után. Fellépésére április 21-én kerül sor. A New York-i Metropolitan Opera sztárja Miklósa Erika szopránnal, a Pannon Filharmonikusokkal és a zenekart vezénylő Steven Mercuriával, a Sting-turné dirigensével ad koncertet.

A LEGMAGASABB ÁLLAMI ELISMERÉSSEL, a Francia Köztársaság Becsületrendjével tüntette ki Nicolas Sarkozy elnök Daniel Barenboim izraeli-argentín karnagyot, zongoraművészt. A világhírű karnagy izraeli és argentín állampolgársága mellett spanyol és palesztin útlevéllel is rendelkezik. Edward Said azóta már elhunyt palesztin értelmiségivel 1999-ben hozta létre a West-Eastern Divan együttest, amelybe 14 és 25 év közötti arab és izraeli zenészeket vártak. Nicolas Sarkozy francia elnök szerint Barenboim kivételes zenekarával olyankor is tudott tenni a toleranciáért, amikor a békefolyamat megrekedt.

WILLIAM CHRISTIE és historikus együttese a Les Arts Florissants ismét a Művészetek Palotájába látogat. A francia barokk operák újralfedezésével világhírűvé váló karmester Rameau két egyfelvonásos mesterművét, az Anacréont és a Pygmaliont koncertszerű formában állítja színpadra a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben.

AZ INTERNATIONAL CLASSICAL MUSIC AWARDS (ICMA) zsűrije kedden nyilvánosságra hozta a 2011. évi győztesek listáját. A díjkiosztó gálaestet április 6-án, a finnországi Tamperében tartják. Az életműdíjat idén Menahem Pressler zongoraművész, a világhírű Beaux Arts Trio alapítója kapja. Az év művésze Esa Pekka Salonen finn karmester-zeneszerző; az év fiatal művésze David Kadouch francia zongorista lett. Az év hanglezkiadójának a brit Chandos Recordst, klasszikus zenei honlapjának pedig a Berlini Filharmonikusok nagyszabású vállalkozását, a Digitális Koncerttermet választották. Az év legkülönlegesebb teljesítménye, a Jean Sibelius műveiből készült összkiadás a svéd BIS kiadó nevéhez fűződik. Az év hanglemeze René Jacobs vezényletével A varázsfuvola, a Mozart-felvétel az opera kategória győztese is.

RICCARDO MUTI, a néhány hete szívritmus-szabályozót kapott olasz sztárkarmester felépült és újra dolgozik: március 12-én a római operaházban Verdi Nabucco című operájának premierjén, öt nappal később pedig azon az előadáson vezényel, amelyen az egységes Olaszország kikiáltásának 150. évfordulójára (1861. március 18.) emlékeznek.

ORAVECZ GYÖRGY zongoraművész a Liszt-bicentenárius és a Kazah Nemzeti Filharmonikusok megalakulásának 75. évfordulója tiszteletére hétfőtől négy koncertet ad Kazahsztánban a magyar nagykövetség és a főkonzulátus szervezésében.

A KELEMEN BARNABÁS-KOKAS KATALIN hegedűművész házaspár által alapított Kelemen Kvartett február 27-én adta első budapesti koncertjét az Andrássy úti Régi Zeneakadémián. Kokas Katalin és Kelemen Barnabás, a szólólistaként ismert hegedűművész házaspár 2009-ben alapította a vonósnégyest. A formáció létrejöttével csaknem másfél évtizedes vágya vált valóra a többszörös versenygyőztes Kelemen Barnabásnak. Eddig Svájcban, Olaszországban, Szlovéniában, Horvátországban és Németországban turnézta, tavasszal lesz bemutató izraeli és amerikai koncertturnéjuk.

MADARÁSZ IVÁN Episodi Concertanti című darabjának ősbemutatóját tartották március 1-jén a Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermében, ahol a MÁV Szimfonikus Zenekar a Szimfonikus felfedezések sorozatban lépett pódiumra. Madarász Iván új művét a zenekar felkérésére komponálta. Az Episodi Concertanti fuvolaszólamát Gyöngyössy Zoltán tolmácsolásában volt hallható.

HAT OPERABEMUTATÓVAL, két balettpremierrel és hét felújítással készül a 2011–12-es szezonra a Magyar Állami Operaház - hangzott el a jövő évadot beharangozó szerdai budapesti sajtótájékoztatón, amelyen beszámoltak arról is, hogy az idei Májusünnepre már aláírták a szerződést Renée Fleming világhírű amerikai szopránal.

HAMAROSAN PÁLYÁZATOT ÍRNAK KI a Magyar Állami Operaház főigazgatói posztjára, addig meghosszabbítják Horváth Ádám miniszteri biztos kinevezését. A tárca közlése szerint a miniszteri biztos kinevezésének meghosszabbítása folyamatban van, de az csak addig szól majd, amíg ki nem nevezik az új főigazgatót. Horváth Ádám az operaház következő évadáról tartott szerdai tájékoztatón azt mondta, ha kírja a Nemzeti Erőforrás Minisztérium a pályázatot, indul a főigazgatói posztért.

FELKÉRTÉK A KOSSUTH- ÉS SZÉCHENYI-DÍJ BIZOTTSÁG ÚJ TAGJAIT. Mások mellett Eperjes Károly színművészt, Hámori József biológust, ifj. Sánta Ferenc hegedűművészt, Szőcs Géza költőt, kulturális államtitkárt kérte fel a miniszterelnök a Kossuth- és Széchenyi-díj Bizottság új tagjának. A testület összesen tíz új tagját a Kossuth-díj, a Széchenyi-díj adományozásának rendjéről, valamint a kiváló művész, az érdemes művész, a Magyar Köztársaság Babérkoszorúja díj alapításáról és adományozásáról szóló januári kormányrendelet-módosítás alapján kérte fel a bizottságot is vezető kormányfő, egyéves időtartamra.

SANTIAGO CALATRAVA világhírű spanyol építész tervezi a Belgrádi Filharmonikusoknak otthont adó új épületet és koncerttermet – jelentették be szerdán a szerb fővárosban. Zenekar és alapítványa – amely Zubin Mehta indiai karmester nevét viseli – közleményében megdöbbentettségnek nevezte, hogy Calatravát sikerült megnyerni a feladatnak. A világhírű, valenciai születésű, 60 éves spanyol építész két napon át tárgyalt Belgrádban, megnézte a várost, találkozott a zenekar képviselőivel, a szerb fővárosi hatóságokkal, hogy beszéljen a filharmonikusok helyzetéről és a tervezett közös munkáról.

OKTÓBERBEN NYÍLHAT ÚJRA A PESTI VIGADÓ. A kormány 2,23 milliárd forintot biztosított a Pesti Vigadó rekonstrukciójára; a döntésnek köszönhetően az épület októberben nyílna meg újra. A Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány (MSZA) kuratóriumának elnöke, Zelnik József tájékoztatása szerint az MSZA a 2004 óta tartó rekonstrukció során eddig 1,15 milliárd forintot fordított az épületre. Arra a kérdésre, hogy a II. világháború utáni állapothoz képest mennyiben alakul át az épület, az MSZA elnöke közölte: a hátsó kiszolgáló részeket, az úgynevezett sarokszárnyakat lebontották, és újjáépítették a mai igényeknek megfelelően. A Vigadó új kiállítótermei nagyobbak lesznek, mint az eddigié, a tetőtérben egy új, többfunkciós nagyterem létesült, és lesz egy panorámaterasz is.

VENDÉGÜNK EURÓPA mottóval indul március 18-án a Budapesti Tavaszi Fesztivál, amelyet idén Magyarország EU-elnöksége és Liszt Ferenc születésének 200. évfordulója jegyében rendeznek meg, és amelynek 17 napja alatt összesen 97 előadással várják a közönséget. Megemlékeznek természetesen Bartók Béla születésének 130. évfordulójáról is: március 25-én, a születésnapon a Nemzeti Filharmonikusok hagyományos koncertjén a zeneszerző I. nagyzenekari szvitje hangzik el

PLÁCIDO DOMINGO világhírű spanyol tenor kapja elsőként Pécs kulturális nagydíját. „A díj nem kerülhetne méltóbb személyhez, mint Plácido Domingo, hiszen ő volt az, aki világnagysággként felvállalta a tavaly az Európa Kulturális Fővárosa címet viselő Pécs kultúráját, és vitte a város kulturális üzenetét”

KAMARAZENEI SOROZATOT indít jövőre Franz Welser-Möst, a bécsi opera főzeneigazgatója a Bécsi Filharmonikusokkal, 2014-re pedig New York-i turnét tervez a zenekar. Újdonság, hogy hosszú évek után sikerült meggyőzni az együttest, játsszon a bécsi operabálon.

KÉT KLASSZIKUS ZENEI GRAMMY-DÍJAT is kapott a nemrégiben műtéten átesett Riccardo Muti: az év legjobb albuma és legjobb kóruselőadása díját is az általa vezényelt Verdi Requiem nyerte el.

AZ ARTISJUS minden évben közleményben tudatja, hogy a különféle művek után mennyi jogdíjat kell fizetni. Az idei közlemények szerint változatlan maradt az irodalmi és zenedramai művek földfelszíni és műholdas sugárzása után fizetendő jogdíj. A költségvetési támogatás 1, az előfizetői díj 2, míg a reklám- és szponzorációs bevétel 4 százalékát kell megfizetni az Artisjus részére. Ugyancsak változatlan maradt a kábel és internetes műsortovábbítás szerzői díja, amely 1-5 csatornáig 8 ezer, 6-12 csatornáig 10 ezer, 13-25 csatornáig 12 ezer forint, afelett pedig csatornánként további 500 forint havonta. A zenei műsoridő arányában továbbra is a költségvetési támogatás 1 százalékát kell megfizetni minden kategóriában, az előfizetői díj, továbbá a reklámbevétel utáni díjak változatlanok maradtak.

A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ BUDAPEST magánénekesekének jelentős része egy szakmai érdekvédelmi szervezet létrehozását vette fontolóra. Horváth Ádám, a Magyar Állami Operaház miniszteri biztosa az MTI-hez eljuttatott közleményében kijelenti, hogy az intézmény csatlakozni kíván magánénekes művészeinek kezdeményezéséhez.

VÁSÁRY TAMÁS zongoraművész nagy sikerű koncerttel zárta kedden este Újdelhiben a magyar EU-elnökség és a Liszt-év programjához kapcsolódó indiai turnéját, amelyen végig telt házak előtt játszott. A művész Mumbaiban, Pubében és Újdelhiben lépett fel, programján elsősorban Liszt-művek szerepeltek, de Beethoven, Chopin, Debussy és Kodály darabjait is megszólaltatta

GYŐRIVÁNYI RÁTH GYÖRGYÖT, a Magyar Állami Operaház megbízott főzeneigazgatóját választotta meg elnök-karnagynak a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara.

Finanszírozási körkép

Beszélgetés Kovács Gézával, a Nemzetközi Társaság az Előadóművészetekért (ISPA) elnökségi tagjával, a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének elnökével, a Nemzeti Filharmonikusok főigazgatójával

■ *A Nemzetközi Társaság az Előadóművészetekért (ISPA) minden évben két kongresszust rendez: az első félévét hagyományosan New York-ban. Ön évek óta elnökségi tagként vesz részt ezeken a kongresszusokon. Milyen tapasztalatokkal jött baza a januári nyitókongresszusról?*

– Az ISPA-kongresszusok minden alkalommal valamilyen témakör jegyében zajlanak. Ezúttal egyértelműen az együttműködés volt a legfontosabb témakör, hiszen a gazdasági és pénzügyi válság, ami 2008 ősze óta végigsöpör a világon, többé-kevésbé minden előadó-művészeti intézményt érintett. A már megvalósult, vagy még várható központi elvonások ellenszere pedig sok esetben kizárólag az együttműködés, amely segíthet egyes intézményeket abban, hogy átvészelve ezeket a nehézségeket.

■ *Hogyan érintette világszerte az előadó-művészeti szakmát a gazdasági válság?*

– 2008 decembere óta az Amerikai Egyesült Államokban mondhatni havonta szűnik meg egy-egy kisebb operatársulat, illetve zenekar. Lehet hallani sztrájkoló zenekarokról, valamint arról is, hogy az Egyesült Államokban fontolgatják, hogy az előadó-művészeti intézmények finanszírozását újragondolják. Ott a 19. században jöttek létre azok a nagy intézmények, amelyek a 20. században teljeseztek ki: a New York-i Metropolitan Opera, vagy a nagy szimfonikus zenekarok. Ezeket az intézményeket kivétel nélkül a helyi közösségek hozták létre és tartják fenn. Állami pénz, vagyis közpon-

ti szövetségi pénz, az Egyesült Államok kultúra-finanszírozásában észrevehetően csak jelen, az is inkább oktatási célokat szolgál. Ezen kívül van egy, államinak tekinthető zenekar, amely azonban nem tartozik az élvonalhoz: a Washingtoni Nemzeti Szimfonikus Zenekar, amelyet még Doráti Antal alapított. Az összes nagy, igazi, első osztályú szimfonikus zenekar a helyi közösségek adományaiából, az önkormányzatok és a civil szféra támogatásából tartja fenn magát.

■ *Dél-Amerika viszont egyre inkább felzárkózni látszik...*

– Egyes latin-amerikai országok valóban felzárkózóban vannak, elsősorban az Abreu-féle „El sistema” következtében. Ennek a módszernek a leglátványosabb eredménye a Venezuelai Ifjúsági Zenekar. Az argentin zenekarok, a brazil zenekarok társadalmi beágyazottsága is azonban sokkal mélyebben gyökerezik, mint más kontinensen. A Bogotai Filharmonikusok igazgatónöje mesélte, hogy amikor az önkormányzat csökkenteni akarta a zenekar támogatását, akkor Bogotában tömegtüntetésre került sor, melynek élén felnyírt hajjú punkok vitték a tiltakozó táblákat a filharmonikusok megmentése érdekében.

■ *José Antonio Abreu 1975-ben hozta létre ezt, a gyermekek zenei nevelésénél sokkal tágabb perspektívát kitűző módszert, amelynek gyümölcse mostanra látszik beérni...*

– A venezuelai példáról talán szakmai berkeken kívül is érdemes beszélni, mert ott valóban szegény sorsú gyermekek tízezreinek a megmentését szolgálja a zeneoktatás, csúcán azzal a perspektívával, hogy a Venezuelai Ifjúsági Zenekarban játszhasson valaki, és ennek a célnak az elérése motíválja a gyerekeket.

■ *Ki finanszírozza ennek a célnak a megvalósulását?*

– A dél-amerikai zenekarok szinte kivétel nélkül állami, vagy önkormányzati fenntar-

tásúak, tehát közpénzből történik a finanszírozás.

■ *Akkor hasonló a helyzet, mint Európában...*

– Európában bizonyos feudális előzmények következtében, most nem az uralkodók és nemesi udvarok, hanem a közpénzeket elosztó államok és önkormányzatok támogatják a szimfonikus zenekarokat, más-más módon és formában.

A legsokkolóbb hír egyébként Hollandiából és Nagy-Britanniából érkezett, mivel holland és brit kollégáink arról számoltak be a New York-i kongresszuson, hogy 20–25%-os támogatáscsökkenést kell elszenvedniük ebben az esztendőben, ami alatt persze közpénz-elvonás értendő. Ráadásul Hollandiában, ahol jelenleg 14 hivatásos szimfonikus zenekar van, a hatóságok azt jelentették be, hogy terveik szerint év végéig nyolcra csökken ezeknek az együtteseknek a száma. Mindez különösen sokkoló, amikor egy olyan országról beszélünk, amely mindig Európa egyik leginkább kultúra-támogató országaként volt ismert, amely évtizedek alatt a legrokonszenvedőbb közpénz-elosztó mechanizmust dolgozta ki: négy évre garantálva a támogatást, teljesen átlátható, nyitott pályázati rendszerben. Most ez a rendszer itt meginogni látszik. Itt is sor került ugyan tavaly novemberben egy tömegmegmozdulásra, „Sikoly a kultúráért” elnevezéssel, amikor egy szombat délután három órakor az emberek Hollandia-szerte a közterekre vonultak és a köz- és kereskedelmi média közvetítésével egyszerre sikoltottak a kultúráért. Félmillió embert tudtak mozgósítani a kultúra érdekében, de úgy tűnik ez a sikoly nem ért el a holland parlamentig. Itt amúgy is deklarált kultúra-ellenességével tüntet egy párt, amely ellenzi a színes bőrék hollandiai bevándorlását. Mivel az említett párt jelentős politikai tényezővé vált – néhány helyen még polgármestert is adott –, a holland zenekarok joggal tartanak attól, hogy ez a kultúraellenes politika begyógyíthatatlan sebeket okoz Hollandia kulturális életében.

■ *Mi történt Nagy-Britanniában?*

– Nagy-Britanniában annyiból más a helyzet, hogy a konzervatív kormány, mint az előző konzervatív kormányok általában, a gazdasági helyzetre való hivatkozással kurtítják meg a közkiadásokat és ez legelsősorban rendszerint a kultúrát érinti. A 20–25%-os támogatáscsökkentés, amely a gyakorlatban azt jelenti, hogy például minden negyedik zenekari tag státusza – és vele a fizetése – megszűnik, vagy az adott együttes költségvetésének negyede tűnik el, valljuk be, rendkívül riasztó.

■ *Úgy tudom, hogy az angolszász kultúrkörben – így Nagy-Britanniában is – erősebbek az Egyesült Államokra jellemző civil öngondoskodás társadalmi gyökerei?*

– Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a Brit Zenekari Szövetség tájékoztatása szerint Margaret Thatcher kormányzása idején, amikor a legnyersebb támogatás-megvonást szenvedték el a brit kulturális intézmények, azokban az években a szponzori támogatás nem haladta meg a 8%-ot a zenekarok költségvetésében. Mindez azt jelenti, nem nagyon lehetnek illúzióink, hogy egyik-két kivételtől eltekintve a piac nagy többségben át tudja venni a kultúra és esetünkben a szimfonikus zenekarok támogatását.

■ *Milyen a helyzet jelenleg Németországban, ahol az 1990-es évek kezdetétől fokozatosan szüntettek meg, vagy vontak össze jó néhány zenekart?*

– Németország ebben a pillanatban „boldog szigetnek” tűnik, ahol a szövetségi költségvetés a tartományokra osztja szét a kultúrára és a színházakra zenekarokra szánt összeget, és ott jelentős csökkenésről nem beszélnek, mint ahogy Franciaországban sem.

Nagyon drámai a helyzet ezzel szemben Európa déli országaiiban, hiszen a napi hírekből is értesülhetünk róla, hogy Görögországtól Portugáliáig inognak a dél-európai gazdaságok. Portugáliában csak tavaly kétszer csökkentették a kulturális szféra támogatását: év elején 20, majd augusztusban 25%-kal. Gondoljunk csak bele, hogy ez egy éven belül 45%-os elvonást jelent a kulturális intézményektől, beleértve a nemzeti színházat és az operaházat is.

Spanyolországban azok a magyar zenekarok, amelyek az elmúlt években ott vendégszerepeltek, megcsodálhatták és élvezheték az elmúlt bő két évtizedben ott felépített csodálatosan szép és tökéletes akusztikájú koncerttermeket. Ma ezekben a koncerttermekben leginkább csönd honol. A spanyol-

országi kultúra ördögi körbe került: a gazdasági helyzet olyan súlyossá vált, hogy csak a foglalkoztatási rátát említve, 18–20% között mozog a munkanélküliek aránya. A depressziós időszakra hivatkozva a koncerttermeket működtető önkormányzatok nem adnak elegendő pénzt a koncertek finanszírozásához, következésképpen nincs közönség. Ezért az önkormányzat felteszi a kérdést, hogy miért fizessen akár egy centet is, ha úgy sincs érdeklődés.

■ *Mi tapasztalható e téren, a gazdasági válságtól szintén súlyosan érintett kelet-európai tagállamokban, vagyis a volt szocialista országokban?*

– Lengyelországban a legkiegyensúlyozottabb a helyzet. Wrocławban egy ottani „Művészetek Palotája” is épül a városközpontban, az Operaház mögött. A mi Műpánkhoz hasonlóan mintegy 1800 férőhelyes hangversenyteremmel szintén ARTEC-terem lesz. A Műpától eltérően ott viszont négy kamaraterem is helyet kap. Az elmúlt év szeptemberében volt az alapkövetétele ennek a makettek alapján nagyon szép épületnek, aminek az átadását 2012-re tervezik. Itt a költségek 80%-át fedezi az Európai Unió.

Csehországban heves viták voltak, mert a Cseh Filharmonikusok támogatását többé-kevésbé rendezte az állam, viszont az összes többi zenekar önkormányzati fenntartású. Többéves vita végére azonban kerülhet most pont, mivel a Cseh Zenekari Szövetség elnöke, Ilja Schmidt, egy átfogó, közép-európai összehasonlító elemzést készített – többek között magyarországi adatokat is figyelembe véve –, amelynek tartalmát véleményem szerint a Zenekar olvasóinak is érdemes lenne megismernie. Ez a tanulmány ugyanis téveszméket, illúziókat rombol, miközben bemutatja a már bevált, úgynevezett „legjobb gyakorlatokat”.

Érdekes a helyzet a volt jugoszláv tagköztársaságokban, ahol elsősorban a most csatlakozni szándékozó Horvátországban állt a feje tetejére az intézmények finanszírozása. Annak ellenére, hogy a horvát köztársasági elnök zeneszerző, zenetudós és jogász, a közpénz-támogatás a gazdasági helyzet nehézségei miatt megroppant. Ezzel párhuzamosan a gazdaság átrendeződése miatt több jelentős művészet-finanszírozó cég kivonult a szponzor-piacról, új szponzorok pedig nem léptek a helyükbe.

■ *Európa másik pólusán, a gazdagabb Észak-Európában hogy áll jelenleg a kultúra finanszírozása?*

– Az északi országokban továbbra is nagyon erős a közpénz-támogatás, bár Svédországban is a parlamentbe került egy hűs-fős képviselőcsoporttal egy magát demokratának nevező, ám ideológiáját tekintve szélsőjobboldali párt, amely helyteleníti a magaskultúra finanszírozását. Úgy gondolom azonban, hogy az északi stabil demokráciák felkészültebben fogadják az ilyen támadásokat, Hollandia példája nagyon szomorú. Belgiumban is nagyon különös a helyzet, mert az újságokból nyomon követhettük, hogy Belgiumnak hónapokon keresztül nem volt kormánya, következésképpen költségvetése sem. A belga alkotmányos rendszer sajátosságából eredően a flamand és vallon kormányzatok, valamint Brüsszel kormányzata meglepően stabilan tudta kézben tartani az intézmények támogatását. Januárban a magyar elnökség alkalmából Brüsszelben adtak két hangversenyt a Nemzeti Filharmonikusok. Ekkor alkalammal volt találkozni azokkal a belga kollégákkal, akik a New York-i kongresszuson nem tudtak részt venni, és ők viszonylag megnyugtató helyzetről számoltak be. .

■ *Végül, mi a helyzet a világ többi kontinensén?*

– Más a helyzet természetesen Ázsiában, ahol az egyes országok társadalmi berendezkedésétől függően vagy száz százalékos állami vagy önkormányzati tulajdonú zenekarokról beszélhetünk, mint például a kínaiak vagy az észak-koreaiak, akikről persze kevesebbet tudunk. Nagyon színes a japán összkép, ahol magánfenntartású, városi fenntartású, rádió-televízió fenntartású zenekarok működnek.

Különös a helyzet a Dél-Afrikai Köztársaságban, ahol meglehetősen magas színvonalon játszó szimfonikus zenekarok találhatók, elsősorban Johannesburgban, Fokvárosban és Durbanban. Ezek a zenei együttesek sajátos módon úgy próbálnak a nemzeti büszkeség részévé válni, hogy a hatalom átadását követően a Dél-Afrikában megszokott kvóta alapján, 40%-ban lehetőség szerint színes bőrű muzikusokat kell foglalkozni. Mindez nem egyszerű, mivel a klasszikus zenei képzés ott még nem áll azon a színvonalon, ami megfelelő utánpótlást tudna biztosítani, ezért gyakran találkozunk kelet-európai muzikusokkal ezekben az együttesekben, amit én is láttam pár éve Durbanban.

■ *Egy ilyen széles spektrumú kitekintés után, visszatérve a kongresszus témájához, hogyan képzelik az együttműkö-*

dést, hiszen a világ országaiban nagyon sokféle támogatási rendszer működik párhuzamosan?

– Pontosan egy ilyen összegzés után vált számunkra is nyilvánvalóvá, hogy az együttműködés nélkülözhetetlen. Az, amit egyes operaházak az Operaeurope szervezésén belül már évekkal ezelőtt felfedeztek maguknak és gyakorlatukká tettek – hogy produkciókat cserélnek egymás között –, ezt a típusú nemzetközi együttműködést tűnik a legpraktikusabbnak számunkra is erősíteni.

■ *Hogyan vehetnek részt egy ilyen együttműködésben a magyar zenekarok?*

– A magyar zenei együtteseket, szimfonikus zenekarokat részben-egészben a következő projektek érinthetik. Az egyik egy közép-európai – részben a visegrádi négyek által is finanszírozható – projekt, melyet a Nemzeti Filharmonikusok négy évvel ezelőtt kezdtek el, az „Európa szívében” című projekt keretein belül. Ezt az együttműködést úgy tűnik, hogy most mindenképpen ki fogjuk szélesíteni, mivel lengyel, horvát, szerb kollégák jelezték, hogy szívesen részt vennének benne. Minden valószínűség szerint idén áprilisban, Zágrábban kerül sor egy olyan megbeszélésre és sajtótájékoztatóra, amely ezt a közép-európai zenekari együttműködést hivatott elindítani.

■ *Ez a gyakorlatban hogyan fog megvalósulni, hiszen egy ilyen együttműködésnek is tetemes költségei vannak: gondolkodok itt napidíjra, utazásra, szállásra, szállításra...*

– Az „Európa szívében” elnevezésű projekt első felvonása, amelyet annak idején Václav Riedelbauch zeneszerző professzorral, a Cseh Filharmonikusok akkori igazgatójával, később kulturális miniszterrel ketten gondoltunk el, azon alapult, hogy az egykori monarchia-beli országok a rendszerváltásig hivatalból sok mindent tudtak egymásról. Majd a rendszerváltás után elkövetkeztek azok az évek, amikor többet tudunk Haitiról, mint Csehországról és viszont. Ezért találtuk ki ezt az együttműködést, amelynek a finansziális háttere roppant egyszerű volt: a hároméves projekt időtartama alatt, az utazó zenekar fedezte a saját költségeit, és a fogadó zenekar rendezte meg a hangversenyt. Ennek a rendszernek köszönhetően a projekt végére mindenki pénzénél volt. Valószínű, hogy ezt a rendszert folytatjuk a jövőben is, azzal kiegészítve, hogy határozott szándékunk európai uniós és visegrádi támogatást kérni ehhez az együttműködéshez.

■ *Miben áll a másik projekt, amelyről szintén tárgyalásokat folytattak?*

– A másik projekt, az egy olyan speciális oktatási csereprojekt lenne, melynek lényege, hogy fiatal, a zenei felsőoktatási intézményekből éppen kikerülő zenekari tagokat cserélnénk egymás között Európában, ezáltal is szélesítve az ő horizontjukat. A csere feltétele, hogy a pályakezdő fiatalnak már legyen állása egy zenekarban. Azonos szövegeket cserélnénk, több zenekar között, így egyik zenekar „állománya” sem „csorbulna”. Valami olyasmire tudnám hasonlítani ezt a kezdeményezést, mint annak idején a mesterlegények kötelező vándorlása volt. A fiatalok egy másik ország, egy másik zenekar, egy más életforma tapasztalatait veszik át, és evvel gazdagodva jönnek haza. Ugyanakkor a fogadózenekarnak is előnyére válhat ez a kezdeményezés, hiszen egy új színnel jelenik meg a palettáján, másfajta iskolát, másfajta játékmódot ismer meg. Most éppen azon dolgozunk, hogy ez az együttműködés is megvalósuljon. Az ISPA tehát ilyen módon tudja segíteni tagjainak munkáját.

■ *Az ISPA elnökségi tagja után, most a Zenekari Szövetség elnökét kérdezem: Ön szerint idén hogy alakul a magyar zenekarok finanszírozása?*

– A magyar előadó-művészeti közpénztámogatás az Előadó-művészeti törvény hatályba lépése óta jóval áttekinthetőbb, jóval tisztább, ráadásul stabilabb is. Mindez olyan nehéz időkben, mint amilyeneket már évek óta tapasztalunk, nagyon nagy támaszt jelent. Szó sincs arról, hogy ez a törvény tökéletes lenne. A Zenekari Szövetségben is elkészítettük módosító javaslatunkat, és reméljük, hogy fogadókészségre találunk e javaslatokat illetően is.

Az Előadó-művészeti törvény elsősorban – sok más európai modellhez hasonlóan – az önkormányzati fenntartású együtteseket támogatja. Kritériumokat állít fel a zenekarok számára, amelyek a mai napig vitákat gerjesztenek, hogy vajon helytállóak-e. A Zenekari Szövetségnek lennének ötletei, hogy jők legyenek ezek a kritériumok. Ennek a törvénynek sajnálatos módon azok a zenekarok a kárvallottjai, amelyek egyáltalán nem, vagy csak nagyon csekély mértékben működnek együtt önkormányzatokkal.

■ *Gondolom, hogy a törvénynek ez a kitétele elsősorban a fővárosi zenekarokat hozza hátrányos helyzetbe...*

– Ezek kivétel nélkül fővárosi zenekarok, tekintve, hogy a vidéki zenekarok mind-

egyike önkormányzati fenntartású. Nem véletlen, hogy az ő helyzetük kimondottan stabilnak tekinthető. A fővárosi székhelyű zenekarok közül van négy olyan, amelynek nagyon komoly nehézségekkel kell szembenéznie. Ezek közé tartozik a Concerto Budapest, a MÁV Szimfonikus Zenekar, az Óbudai Danubia Szimfonikus Zenekar és a Budafoki Dohnányi Szimfonikus Zenekar.

■ *Milyen finanszírozási problémákkal küzdenek ezek az együttesek?*

– A Concerto Budapest esetében a korábbi főszponzor, a Magyar Telekom bejelentette, hogy szponzorálási politikájában más irányvonalat kíván követni, és egy – úgy gondolom korrekt – decrescendóval – a támogatás folyamatos csökkentésével hagyott fel részben vagy egészben az együttes szponzorálásával, miután a székházat a zenekart működtető alapítvány tulajdonába adta. Ugyanakkor érthető, hogy az együttes nem talál a maga számára olyan jelentős önkormányzati finanszírozást, mint a pécsi, vagy a szegedi, vagy bármelyik másik, megyeszékhelyen működő zenekar. Emiatt valóban súlyos problémákkal küszködik, hasonlóan a Budafoki Dohnányi Szimfonikus Zenekarhoz, vagy az Óbudai Danubia Zenekarhoz, hiszen azok az önkormányzatok, amelyekkel ezeknek az együtteseknek közhasznúsági megállapodása van, meglehetősen szűkös mértékben tudják támogatni őket. Emiatt, részben a már hivatkozott törvény értelmében is, a központi támogatás is meglehetősen csekély.

■ *Mi a gond a MÁV Szimfonikusoknál?*

– A MÁV Szimfonikusok esetében mindig arról a gyönyörű idealista gondolatról kell beszélnünk, amelynek következtében az a zenekar a háború után létrejött.

■ *Mi volt ez a gondolat?*

– Nem más, mint az, hogy egy hatalmas méretű állami vállalatnak nemcsak személyeket és árut kell szállítania, hanem kultúrát is. Ez a gyönyörű hagyomány tartotta fenn az elmúlt évtizedekben a MÁV Szimfonikusokat. Most, hogy a MÁV finanszírozása kapcsán elég határozott kormányzati döntésekről lehet hallani, a MÁV szimfonikusok vezetőségének nagyon erős és ügyes lobby-tevékenységére van szükség ahhoz, hogy megmaradhassanak MÁV-szimfonikusoknak.

■ *Több, korábban is központi fenntartású fővárosi zenekar egzisztenciája is megrendült azonban az elmúlt években...*

– Valóban. Nem említettük még a Rádió zenei együtteseit, amelyek jövője – úgy gondolom – továbbra is bizonytalan.

Miért gondolja ezt, hiszen a nemrégiben hatályba lépett médiatörvény rendelkezik a zenei együttesekről?

– Szakmai körökben lehet olyan – hivatalosan eddig meg nem erősített – híreket hallani, amelyek ezeknek az együtteseknek a fenyegetettségéről szólnak. Úgy gondolom, hogy akár a Rádió berkein belül, akár – részben – a Rádió kívülről, de stabil foglalkoztatásra lenne esélyük, és stabil fenntartásra is, akkor örülnünk kell, mert egy hatalmas múltú és nagyszerű zenei intézmény megmaradásáról beszélhetünk. Ezt azért tartom fontosnak megjegyezni, mert az egyik szakmai pletyka – amely az internetes portálokon olvasható, és fórumozók már vitatják is – az, hogy ha az Erkel Színház újrainyitására sor kerül, akkor elképzelhető, hogy a Rádió zenei együttesei részben vagy egészben odaköltöznének. Ez azért öröndetes fejlemény, mert a közmédia átalakítása során nem lehet pontosan látni, hogy milyen mértékben lenne szükség a zenei együttesek szolgáltatásaira a közmédiák számára. A Rádió aranykorában e tekintetben a zenei együttesek napról napra készítettek Z-felvételeket, kortárs műveket rögzítettek szalagra, fennmaradó idejükben pedig koncerteket adtak, turnékon vettek részt és lemezfelvételeken is működtek közre. Mindezek következtében nagyon megbecsült közszereplői voltak a nemzetközi zenei életnek.

■ A Rádió korábbi vezetése már sokat tett ezen együttesek kivéreztetésére...

– A Rádió előző vezetősége véleményem szerint gyalázatos módon rövidítette meg ezeket a nagyszerű testületeket. Nagyon rossz hangulatot váltott ki, de legfőképpen megszüntetett egy nemzetközi rangú, kiváló oratóriumkórust. Jelenlegi létszámát tekintve ugyanis a kórus megmaradt része nem tudja vállalni nagy létszámot igénylő oratóriumok előadását.

Összefoglalva tehát, tisztázatlan a Rádió zenei együttesek funkciója, és a magam részéről pártolok minden olyan megoldást, amely ezeket a kitűnő művészeket és ezeket a kitűnő együtteseket biztonságba tudná helyezni.

■ Úgy tudom a világhírű Gyermekkar léte is fenyegetett, pedig az ő „fenntartásuk” igazán nem kerül sokba...

– Igen, még nem említettük az „angyalok-

kat”, akik a kevés, világszínvonalú gyermekkórus tagjai és a Wiener Sängerknaben fiúkarával együtt emlegetik őket. Ennek az országnak büszkének kellene lennie arra, hogy rendelkezik egy ilyen egészen rendkívüli és kitűnő gyermekkórossal. Valóban érthetetlen lenne, ha Kodály szülőházában egy ilyen gyermekkart bármilyen módon megnyirbálnának, mert az, hogy megszüntessék, az fel sem merül bennem. Ráadásul az ő esetükben anyagi nehézségekre hivatkozni több, mint nevetséges, hiszen a gyerekek nem kapnak honoráriumot. Minimális költséggel jár a kórus fenntartása, erkölcsi és szellemi hozadéka viszont az ország számára felbecsülhetetlen.

■ Mitől függ az Erkel Színház újrainyitása? Ez egy ötlet, vagy konkrét tervek és elképzelések is ismertek erre vonatkozóan?

– Hogy mi lesz az Erkel Színházzal, arról elsősorban nyilvánvalóan a Nemzeti Erőforrás Minisztérium illetékeseit kell megkérdezni, illetve az Operaházhoz kirendelt miniszteri biztos tudna tájékoztatást adni. Én mindössze annyit tudok, ami a nyilvánosság előtt eddig megjelent, illetve Horváth Ádám miniszteri biztos úrral egy korábbi beszélgetés során szóba került az Erkel Színház is. Ő akkor arról tájékoztatott, hogy neki személy szerint is, de a kormánzatnak is ambíciója, hogy újra megnyíljk az Erkel Színház. A jelenlegi tervek szerint részben népopera jelleggel, részben az eredeti állapotot – értve ez alatt a hatvanas-hetvenes évek állapotát – visszaállítva, koncertteremként is működne. Én ezzel az elképzeléssel messzemenően egyetértek. Azt ugyan jelenleg nem látom, hogy pénz honnan lenne ennek a tervnek a megvalósítására, de ha megvalósul akkor az mindannyiunk öröme fog történni.

■ Úgy emlékszem, hogy a kilencvenes évek elején egy japán befektetőnek voltak hasonló tervei az épülettel...

– Igen. Amit tudhatunk az Erkel Színház közelmúltbeli hányatott sorsáról, az először egy japán befektető volt a kilencvenes évek elején, amely projekt dugába dőlt. Ezt követően szintén egy befektetői csoportról lehetett hallani az elmúlt években, mely csoport úgy vette volna birtokába az Erkel Színházat, hogy ott nagyon jelentős átalakításokat végzett volna. Gyakorlatilag egy nagy bevásárlóközpont, egy pláza épült volna ott föl, amelyben az Erkel Színház megmaradt volna, mint részegység, évente bizonyos számú előadási lehetőséggel, a

Tháliához hasonló befogadó színházként. Úgy tudom, hogy ezek lettek volna a tervek, de azután ezek is szertefoszlottak. Jelenleg – legutóbbi információim szerint – ez a bizonyos népopera-koncertterem projekt látszik a horizonton. Mi több, még arról is beszélt a miniszteri biztos úr, hogy a tervek szerint nemcsak a Rádió zenei együttesei, hanem más fővárosi zenekarok is munkához juthatnának ott. Mindez a lehetőség a jelenleg kissé hektikus fővárosi zenekari palettát is valamivel harmonikusabbá tenné.

■ A politikai döntéshozók – gazdasági szakemberekre hivatkozva – mindig azt szokták ellenérvként felhozni, hogy egy ekkora főváros nem tud eltartani ennyi professzionális zenekart...

– Elsősorban akkor merül fel ismételtlen ez a kérdés, amikor a fővárosi költségvetésből kétmilliárd forintot vesznek el a kultúrátámogatásból, amikor patinás színház megszűnése van napirenden, amikor ki-ki a maga sajtóeszközeivel lármázza fel a közvéleményt, azt hangoztatva, hogy tőle mennyi pénz vesznek el. Én úgy gondolom – ahogy ezt 10-15 évvel ezelőtt is gondoltam –, hogy amíg a fővárosi zenekarok koncertjeire megtelnek a koncerttermek, addig nem szabad ezt a kérdést feltenni. Kollégáimmal nem győzzük újra és újra hangsúlyozni, hogy Magyarországnak kulturális élete, és ezen belül is a zenei élete, az egyik leginkább makulátlan exportcikke, és az a szolgáltatása, amely az ország megítélését a legrokonszenvesebbre képes formálni. Ugyanakkor ez a terület, ha az ország, vagy a főváros, vagy bármely város költségvetését tekintjük, akkor egészen eltörpül más, egyéb kiadásokhoz viszonyítva. Vagyis ezeken a költségeken spórolni, egyet jelent az országról korábban kialakult pozitív kép rombolásával. Igaz ez Budapestre, igaz ez minden településre, és igaz ez az egész országra. Én ennek fényében látom a fővárosi zenekarok finanszírozását, és úgy gondolom, hogy nincs az a nehéz idő, ami nyomatékos indokot szolgáltatna a kulturális, és vele a zenei élet sorvasztására.

■ Van egy olyan fővárosi zenekar is, amelyik ugyan nem tagja a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, viszont annál hangosabb a médiakampány körülötte. A Budapesti Fesztiválzenekar eddig elég jelentős finanszírozásban részesült mind az állam, mind a Fővárosi Önkormányzat részéről, de idén ennek a zenekarnak a támogatása is csökkent.

– A Budapesti Fesztiválzenekarról a Zene-kari Szövetségnek szűkösek az információi, gyakorlatilag mi is a sajtóban és az interneten megjelent információkból tájékozódunk. Mi azt olvastuk a Népszava január 17-kén megjelent számában, hogy a Budapesti Fesztiválzenekar az idén kétmilliárd forintból gazdálkodik, tizenkét alkalmazottja van, és takarékosági okokból számlára foglalkoztatja a zenekari művészeket. Nem vagyok jogász, de ha mi ilyet tennénk, akkor bennünket nagyon súlyosan szankcionálnának a színlelt szerződéseket sújtó törvény alapján. Lehet, hogy nekik van valami titkuk, amit nagyon szeretnénk, ha megosztanának velünk, mert akkor jelentősen könnyítenének a magyar zenekarok életén, amennyiben ez valóban törvényesen járható út. Ezek a számok úgy gondolom önmagukért beszélnek. Amikor kitűnő magyar szimfonikus zenekarok 300-500 millió forintból gazdálkodnak, akkor kétmilliárd forint nagyon jól hangzik. Ugyanakkor az ő esetükben is elvi és gyakorlati okokból is azt mondom, hogy minden kultúrától, zenekartól elvett pénz árt az országnak – köz-

vetlenül, vagy közvetetten –, de az általuk közzétett adatok birtokában talán kisebb sokkhatást gyakorol a sajtóban megjelent mértékű elvonás, mint amit ez egy kitűnő Pannon Filharmonikusok, Miskolci Szimfonikusok, vagy akár a Dohnányi Zenekar működésében okozna.

■ *Nagyon sokszor a minőséget bozzák fel érvként a támogatás mértéke mellett, vagyis hogy a minőségi különbségek indokolják, hogy melyik zenekar milyen arányú támogatásban részesüljön...*

– Amint az imént a dél-amerikai zenekarok kapcsán említettem, hogy mennyire mély a társadalmi beágyazottságuk, ezt azért el lehet mondani a magyar szimfonikus zenekarok egy jelentős részéről is. Nincs mérce, amivel két szimfonikus zenekar hitelesen összehasonlítható lenne. Ez ugyanúgy igaz a New Yorki és a Berliini Filharmonikusokra, mint bármely szerb, vagy azeri szimfonikus zenekarra. Természetesen léteznek olyan kritériumok, amelyek alapján be lehet nagyjából sorolni zenekarokat tág kategóriákba. Ki meri azonban azt állítani, hogy

az a közel száz koncert, amelyet vidéki zenekaraink adnak egy-egy évben – ifjúsági koncert, bérleti hangverseny, megyei vagy regionális turné keretében, és külföldön is –, hogy ezekre nincs szükség. Ugyanis a minőség és mennyiség bonyolult viszonya ezekben az esetekben meglehetősen egyszerű. Azt a száz koncertet, a Miskolci Szimfonikusok, vagy a Pannon Filharmonikusok, vagy a Szegedi Szimfonikus Zenekar helyett, az égvilágon senki nem abszolválná. Amikor a közpénzek elosztásáról van szó, akkor úgy gondolom –, hogy ezt messzemenően figyelembe kell venni. Az Előadó-művészeti törvény is ezt igyekezett méltányolni, amikor a kritériumrendszer meghatározta. Ezért aztán, ha az a kérdés, hogy honnan kell elvenni, hogy egy magasabb minőséget támogassunk, akkor úgy gondolom, hogy a legkevésbé olyan helyről, ahol a kultúra és a művészet – ha nem is végvárai –, de olyan erődítményei vannak, amelyek helyén – ha a megvont támogatás miatt leomlanának – csak a puszta űr maradna.

Koreny Kovács Zsófia

„Kapcsolat azokkal, akikhez eddig nem szólt a zene”

Szűcs Géza szerint az együtteseknek nagyobb szerepet kell vállalniuk a zenepedagógiában, a karitatív missziókban

A Nemzeti Erőforrás Minisztérium kultúráért felelős államtitkára, Szűcs Géza úgy vélekedik, az együttesek mind saját értékkel bíró formációk, s meg kellene találni azt a pénzügyi fedezetet, amely továbbra is biztosítja a zenei sokszínűséget. Szerinte a zenekaroknak nagyobb szerepet kellene vállalniuk a zenepedagógiában, valamint a karitatív missziós feladatokban. Ez is segítene abban, hogy szorosabb kapcsolatba kerüljenek azokkal is, akikhez eddig nem szólt a zene... Az államtitkár nem tud azonnali megoldást az anyagilag ellehetetlenült zenekarok gondjára, de abban biztos, hogy az előadó-művészeti törvényt módosítani kell.

■ *„A kultúra hozzájárulása az Európa 2020 stratégia végrehajtásához” című konferencia, amelyet február 28–március 1. között rendeztek a Magyar Tudományos Akadémián, szintén a kultúra fontosságára igyekszik felhívni a figyelmet, arra, hogy ez a terület mérhető hasznot is hozhat... Ezért lenne érdemes például a zenei nevelésre is komolyabb összegeket költeni. Lát arra esélyt, hogy a jelenlegi helyzetben több pénz jusson erre a területre?*

– A választ erre az a stratégia adhatná meg, amely a Magyarországon működő zenekarok jövőjét is érinti. A szimfonikus együttesek, a kamarazenekarok vagy akár csak a vonósnégyesek is mind saját értékkel bíró formációk, és nagy kár lenne bármelyikükért, ha annak a szemléletnek esnének

áldozatul, hogy luxus ennyi zenekart fenntartani, elegendő minden kategóriában egy-egy együttes... Én fontosnak tartom, hogy az érdeklődők megfelelő kínálatból válogassanak. Úgy gondolom, hogy minden együttes olyan sajátos értéket képvisel, olyan esztétikai üzenetet hordoz, amelyet csak az adott zenekar tud a legjobban megfogalmazni. Véleményem szerint a zenekarok meglehetősen pozitív kulturális hungaricum. Olyan sajátosságunk, amellyel kapcsolatban nem a fejünket kellene vakarnunk, hogy mit csináljunk ennyi jó zenéssel, hanem megtalálni azokat a lehetőségeket, amelyek biztosítják az általuk igényelt pénzügyi fedezetet.

■ *Hogyan lehet erre a területre több forrást szerezni?*

– Több spekuláció létezik ezzel kapcsolat-

ban. Fel kell hívni arra is a figyelmet, hogy a zenei előadó-művészet állítja elő a legfőbb, exportképes magyar árut. Szembe kell ugyanis néznünk azzal, hogy a kulturális érték, mint áru jelenik meg a társadalom előtt. A számítások szerint a magyar GDP-ben valahol 9 és 10 százalék között van az az összeg, amely a kultúrával összefüggésben keletkezik. Ezt szintén szem előtt kell tartani. Ahogy azt is, hogy ugyan gazdagok vagyunk zenekarok terén, a magyarországi zenekultúra és oktatás távolról sincs a feltételezett színvonalon. Az a – némileg paradoxon – helyzet állt elő, hogy nem roppant átfogó és alapos, már iskolás korban létrehozott zenei műveltségre alapul ezeknek a zenekaroknak a léte, hanem mindez éppen fordítva történt... Előreszaladtunk: hamarabb lettek világhírű magyar előadóművészeink és zenekaraink, mint amennyire ez a zeneoktatás rangjából, valamint a zenei műveltség állapotából következne Magyarországon. Azt gondolom, hogy az egyik lehetséges út a zenekarok megmentésére az, hogy váljaljanak együttesként, zenészekként is az eddiginél jelentősebb szerepet a zenepedagógiától kezdve bizonyos karitatív misszióig, ahol organikusabb, dinamikusabb, intenzívebb kapcsolat hozható létre a zene és azok között, akikhez mostanáig

a zene nem szólt. Egy csapásra két legyet szeretnék ütni. A zene megszerettetése, társadalmi léptékben való megjelenítése, valóságos társadalmi élménnyé változtatása a zenekarok életben maradási esélyeit is jelentősen növeli.

■ *Sajnos azonban már most a megszűnés szélére sodródott néhány neves nagyzenekar is... Mi az azonnali megoldás? Mennyiben szükséges az előadó-művészeti törvényen változtatni?*

– Az teljesen biztos, hogy az előadó-művészeti törvényt módosítani kell, de nem emiatt, ráadásul nem fog olyan gyorsan módosulni, hogy megoldást jelentsen ezeknek a zenekaroknak a gondjára, még ha sokan ettől is várnak döntő fejleményt. Azzal lehetne orvosolni a gondot, ha valaki benyúlna az államkasszába, s kivenne néhány száz millió forintot, de most nem hitegetnék senkit sem azzal, hogy erre van reális esély...

■ *Akkor azzal kell számolni, hogy ezek az együttesek megszűnhetnek?*

– Igen, ez minden szándékunk ellenére is előfordulhat. Ami szomorú fejlemény, még akkor is, ha azt feltételezzük, hogy a szóban forgó zenészek más zenekarok tagjaiként tovább folytatják a zenei pályájukat.

■ *Említette, hogy az előadó-művészeti törvény módosítását szükségesnek látja. Ezeket a változtatásokat egyeztetik a szakmai szervezetekkel?*

– A zenei szervezetekkel még csak felületes dialógus indult el. A törvény méregfoga ugyanis a színház- és táncművészet területén van. Amíg ott nem sikerül a kormányzati oldalon belül egyértelmű álláspontot kialakítani és elfogadtatni, addig nem akarunk újabb konfliktusokat hordozó kérdésekkel foglalkozni.

■ *Mennyiben szűkült a zenei terület mozgástere azáltal, hogy a minisztériumon belül a zenei főosztály szinte teljesen „elfogyott”?*

– A Zene- és Táncművészeti Főosztály már a 90-es években beolvadt a Művészeti Főosztályba. Ennek azonban egyáltalán nem az az üzenete, hogy a zenei terület nem ugyanolyan fontos, mint a többi művészeti ág, s hogy nincs kellő igény és érdeklődés a kormányzatban a zene iránt. Újra és újra strukturálódnak az egyes osztályok, főosztályok, betagozódik egyik a másikba, a legprofibb, leghozzáértőbb munkatársak azonban maradnak. Hadd említsem meg Gerenday Ágneszt, aki nagyon hosszú ideje tölt be pozíciót a minisztériumban, és ezzel a területtel foglalkozik.

A kultúra haszna

Kétnapos konferencia lehetőségekről, stratégiai szerepről

A kultúra hozzájárulása az Európa 2020 stratégia végrehajtásához címmel rendeztek konferenciát Budapesten február 28-án és március 1-jén. A tanácskozás célja az volt, hogy meghatározza a kultúra szerepét az Európa 2020 stratégia sikeres végrehajtásában, s szót ejtsenek arról, hogy a kultúra nyújtotta lehetőségeket hogyan lehet koncentráltabban kihasználni a gazdaságban, az oktatásban és a társadalmi cselekvés más területein.

Az Európai Tanács tavaly júniusban fogadta el az Európa 2020 stratégiáról szóló tervezetet, amelynek alapvető célja, hogy tíz éven belül az Európai Uniót az intelligens, fenntartható és befogadó növekedés pályájára állítsa. A magyar elnökség kiemelt célja a kultúra terén az, hogy Tanácsi Következtetéseket fogadjon el arról, hogy a kultúra hogyan tud hozzájárulni az Európa 2020 Stratégia végrehajtásához. A Tanácsi Következtetések olyan dokumentum lesz, amelyet az Európai Unió minden, kultúráért felelős minisztere elfogad, s amely főbb vonalakban kijelöli, hogy az Európai Bizottságnak mit kell tennie annak érdekében, hogy a kultúra helyet kapjon a stratégia végrehajtásában, és részesüljön annak forrásaiból is. A kétnapos, a Magyar

Tudományos Akadémián rendezett konferencia résztvevői négy szekcióban tanácskoztak. Az elsőben a befogadó növekedésről volt szó, arról, hogyan erősítsük meg a kultúrának a társadalmi kohézióban, valamint a szegénység és a kirekesztés elleni küzdelemben játszott szerepét. A meghívottak között akadt, aki arról számolt be, hogyan segíthet a kultúra a fiataloknak az új készségek elsajátításában, és szó esett arról is, hogy a fejlődés elengedhetetlen eszköze a kultúra. A második szekció témája az intelligens növekedés volt, s ezen a tehetséggondozásról, a kultúra és kreativitás szerepéről hangzottak el előadások. Egy másik szekcióülés a fenntartható növekedést taglalta, azt, hogy miként mozdítható elő a fenntartható kulturális fejlődés, és a

■ *A zenekarok számára is lényeges, hogy mi lesz az Erkel Színház sorsa. Ön hogyan vélekedik a téatrum jövőjéről?*

– Ebben a pillanatban olybá tűnik, mintha ez az épület mindenki fantáziájában szabad préda volna. Megdöbbenéssel értesültem arról, hogy X. Y. már el is döntötte, hogy hogyan fog kinézni az Erkel műsorpolitikája, ki lesz a karmestere, ki lesz a vezetője... S az egész költségét illetően is nagyon széles a szórás, a tervek 2 milliárd forinttól 18 milliárdig terjednek. Nagy kérdés azonban, hogy ki fogja ezt a sumrát kifizetni, honnan lesz mindennek anyagi fedezete? Én még ezelőtt egy-két héttel úgy ítélt meg, hogy a minisztériumi forrásokból mintegy 2 milliárd forintra lenne szükség, ekkora összegből helyreállítható és működtethető a téatrum. Még most is úgy vélem, mindennek van reális esélye, bár azért a kultúra területét is sújtó zárolások aggodalommal töltenek el...

■ *Mennyiben érinti az elvonás a zenei területet? Jelentkeznek a megszorítások az I. kategóriás zenekari pályázatoknál is?*

– Szerencsére azokat nem érinti...

R. Zs.

kultúra hogyan könnyítheti meg a fenntartható növekedést. A negyedik szekció a mérhető növekedésről szólt. Ennek előadói megkíséreltek átfogó képet adni a kultúra társadalmi és gazdasági környezetre kifejtett hatásainak felmérési lehetőségeiről.

A konferencia sajtótájékoztatóján Szócs Géza államtitkár hangsúlyozta, a tanácskozás magyarországi megrendezése jelentős kulturdiplomáciai siker. Beszélte arról is, hogy a kulturális és a kreatív szféra alkalmas és kész arra, hogy hatékonyan hozzájáruljon az európai versenyképességhez. Hozzátette, mennyire fontos a kulturális sokszínűség, s hogy a társadalmi fejlődés és kohézió erősítése terén is megkérdőjelezhetetlen a kultúra szerepe. Andrulla Vasziú kultúráért felelős biztos úgy vélte, jobb a kilátások az EU 2020 stratégia céljainak teljesítését illetően, mint a korábbi, lisszaboni stratégia esetében voltak, mivel ez a program csupán öt kiemelt célterületre fókuszál, a tagállamok pedig egyénileg dol-

gozzák ki nemzeti reformprogramjaikat. Különösen alkalmas pillanatnak ítélte a mostanit, hiszen jelenleg az EU 2014 és 2020 közötti költségvetésének előkészítése folyik, a tanácskozás pedig a kultúra fontosságára kívánja emlékeztetni a döntéshozókat. Kiemelte azt is, hogy a kultúra nagyon jelentős gazdasági értéket képvisel. A kulturális terület az unió GDP-jének 3 százalékát termeli meg, s az EU átlagos 1 százalékos gazdasági növekedésével szemben a kulturális szektor az elmúlt időszakban 3 százalékos bővülést tudott felmutatni. Példaként említett egy szénbányát, amely miután beszüntette a működését, az európai unió finanszírozásának köszönhetően profilt váltott, kulturális központtá alakult, amely képzéseknek, rendezvényeknek ad otthont. Gazdasági inkubátorházként működik, ezer új munkahelyet teremtett, s magának a központnak a pénzügyi forgalma is nagyon jelentős összeget tesz ki. A biztos asszony úgy vélekedett, hogy a kulturális fővárosok szín-

tén jó hatással vannak a helyi gazdasági életre. Hozzátette, ki kell használni azt a komoly, unió alapot, ami segítségükre lehet az ilyen fejlesztésekben. Közölte, hogy a tagállamok tisztán kulturális beruházásokra is igénybe vehetnek strukturális forrásokat, az Európa Kulturális Fővárosaprojektek során például gyakran műemlék felújításokra is felhasználják ezeket a pénzeket. Doris Pack, az Európai Parlament Oktatási és Kulturális Bizottság elnöke arról beszélt, hogy valóban pénzigényes terület az oktatás és a művészet is, de mind többet és többet szeretnének elérni. Fontosnak tartaná – ahogy a bizottság korábbi alelnöke, Schmitt Pál is – hogy a művészeti ágak nagyobb szerepet kapjanak az iskolai nevelésben. S hozzáfűzte, az EP képviselői jelenleg a kulturális javak digitalizációjának menetrendjén, valamint a szerzői jogokról szóló irányelveken is dolgoznak.

R. Zs.

Régi igazgató, új vezető karmester

Továbbra is Horváth Zsolt irányítja a Pannon Filharmonikusokat

Harmadszor is Horváth Zsolt lett a Pannon Filharmonikus Zenekar igazgatója, mind az együttes, mind a szakmai bizottság bizalmat szavazott neki. Úgy vélekedik, nehéz időszakon van túl a társulat, hiszen az állandóan változó városvezetéssel el kellett fogadtatni a zenekar célkitűzéseit, emellett az EKF-fel kapcsolatos nehézségekkel és a zeneigazgató-váltás problémáival is meg kellett küzdeniük. Viszont eddigi pályája egyik legnagyobb sikerének érzi a pécsi koncertterem életre hívását, s a Kodály Központ miatt is döntött úgy, hogy a több, különböző megkeresés ellenére ennél az együttesnél marad. A következő időszakban fontos feladatának tartja, hogy ciklusának végére virtuóz, kimagasló színvonalú szimfonikus zenekar legyen a Pannon Filharmonikusok, és a pécsi hangversenyterem felkerüljön Európa zenei térképére. Változás is lesz az együttes életében, hiszen júliustól Peskó Zoltánt Bogányi Tibor váltja a vezető karmesteri pozícióban.

I Újraválasztották a zenekari igazgatói poszton. Mit gondol, minek köszönheti, hogy ismét elnyerte ezt a pozíciót?

– Véleményem szerint elsősorban annak, hogy az előző két ciklus igazgatói vállalásait sikerre tudtam vinni, a következő öt év pedig nem a kísérletezés időszaka Pécssett. Tapasztalt és az eredményei alapján megbízható vezetőt kerestek. Természetesen, ezt köszönhetem annak a bizalomnak, amit az együttesben (93%-ban szavazott a pályázatomra a zenekar) és a képviselőtestületben élvezek, akik ellenszavazat nélkül választottak újra, a szakmai bizottság szintén egyhangú javaslata alapján.

I Immár 9 éve tölti be ezt a pozíciót a zenekar élén. Visszatekintve az elmúlt esztendőkre, melyek voltak a legnehezebb időszakok, és milyen eredményeire a legbüszkébb?

– Épp az elmúlt időszak legnehezebb feladatai, kihívásai hozták végül azokat az eredményeket, amelyekre a legbüszkébb lehetek. Korábbi igazgatói pályázataim hasonlóan a mostanihoz stratégiai munkák, amelyek jövőképet vetítenek előre, konkrét megvalósíthatósági tervekkel, feladatokkal. Az elmúlt években Pécssett – sajnos polgármestereink tragédiáinak következtében – sokkal gyakrabban változtak a tulajdonost képviselői személyek. A legnagyobb nehézséget az jelentette, hogy a zenekari célokat és részeredményeket rendre újabb és újabb városvezetéssel, közgyűléssel kellett elfogadtatni, a zenekar érdekében szükséges döntéseket elérni. A sikerem ebben az, hogy a zenekar a megkezdett „pályán” maradhatott, minden, az együttest érintő döntést egyhangúan hozott meg az összes közgyűlés. A másik nehéz időszak az EKF kapcsán létrejött külső, a folyamatok tényeit, körülményeit csak részben ismerő, a várost és ennek mentén a zenekart is érintő vádaskodások, kritikák, szkeptikus vélemények. Az igazi sikert is az EKF-nek köszön-

hetem, hiszen sok-sok munkám van abban, hogy megépült a pécsi hangversenyterem. A harmadik nehéz időszak volt a zeneigazgató-váltás az EKF előtt három hónappal, az évadnyitón. Senkinek nem kívánom azokat a heteket, azonban büszkeséggel tölt el, hogy sikerrel tudtuk valamennyi 2010-es vállalásunkat teljesíteni. Nagyszerű közösség a Pannon Filharmonikusoké.

I Úgy tudom, többször is el akarták csábítani más együttesek, mégis mindig maradt Pécssett...

– Valóban, többször felmerült, több zenekarhoz hívtak az elmúlt évek során, ami biztosan köszönhető a zenekar sikereinek. Az én részemről azonban a sikerek alapja éppen az a tudatos, és stratégiai munka, ami alapján vezettem ezt az együttest. A legutóbbi pályázatom pedig 2011. júniusáig szólt, erre szerződtem. Ez választ is ad arra, miért maradtam Pécssett: mindaddig, amíg a pályázatomban foglaltakat megvalósíthatónak látom, miért mennék el máshova? És a kérdés most sem időserű, hiszen megépült a hangversenyterem. Ha nem épült volna meg, akkor komolyan elgondolkoztam volna, hogy Pécssett maradok-e.

I Mennyiben változtak a zenekari igazgatói feladatai az elmúlt esztendőben?

– Azt gondolom, hogy regionális zenekar igazgatójaként nem vagyok egyedül azokkal a változásokkal, amelyeknek meg kell felelni. A Dél-Dunántúlon, ahol a kultúra a fejlesztési prioritások közé került, különösen nagy figyelem irányul arra, hogy egy művészeti együttesnek nem csupán alkotni kell, hanem számos egyéb gazdasági, társadalmi szerepnek, elvárásnak megfelelnie. Működését össze kell hangolni az oktatástól kezdve a turisztikai szolgáltatásokkal, valamint a különböző, egyedi kulturális ajánlatokkal, hiszen ahol a kulturális iparra fókuszált városfejlesztés indul meg, ott nem lehet elszigetelten működni.

■ *Milyen elképzelésekkel vág neki a következő periódusának, hová szeretne eljutni a végén?*

– Pécs azt tűzte ki céljául, hogy kulturális értelemben egy decentrum, zenei értelemben egy centrum legyen. A zenekar céljai ezzel összhangban vannak, ennek érdekében kezdte meg megújulását évekkal ezelőtt, és ezt a fejlődési ívet kell befejeznie a következő ciklus végéig. A városunk mára rendelkezik egy kiváló akusztikájú hangversenyteremmel, egy magas színvonalú szimfonikus zenekarral. A cél, hogy egyedi, könnyed játéktílussal rendelkező, virtuóz, kimagasló színvonalú szimfonikus zenekar legyen a Pannon Filharmonikusok, és a ciklus végére a közép-európai szinten ismert, a zenei élvonalba tartozó együttessel rendelkező Pécs és a zenekarhoz kötődő hangversenyterem felkerüljön Európa zenei térképére.

■ *Decemberben végre megnyitotta kapuit a Kodály Hangversenyterem. Az Ön együttese a rezidens zenekara ennek a teremnek. Miben jelent más feladatot itt játszani, mint a korábbi helyszíneken, s a terem léte mennyiben hat a bérletezésre, a műsorválogatásra?*

– A terem akusztikájáról talán már mindenki hallott, hogy rendkívüli. A régi helyszínekhez képest ezért nem is próbálom meg érzékeltetni, hogy micsoda különbséget jelent. Az együttes rezidens zenekarként a komolyzenei kínálat meghatározója. Ez a régió egy viszonylag szűk piac, éppen ezért gondos műsorszervezéssel és ütemezéssel lehet programot kínálni, eladni. Az egész évet – nemcsak az évadot – eszerint szerkesztjük a bérletes koncertek és egyedi, ünnepi hangversenyek összehangolásától a crossover koncertekig, fesztiválokig. A zenekar természetesen nem tud minden igényt kielégíteni, azonban a vendégprodukciónál is szükséges, hogy beilleszkedjenek az éves struktúrába, hiszen az ad hoc programok veszélye a félház, vagy akár érdektelenség.

■ *Mennyiben alakította át a koncertterem megléte az együttesen belüli működést?*

– Ez az intézmény eddig soha nem volt egy helyen. Máshol próbált a zenekar, máshol játszott, máshol volt a menedzsment, és máshol egy külsős jegyiroda. Ebben az épületben minden fizikai adottság megvan ahhoz, hogy kiegyensúlyozottan folyjék a munka, rengeteg energia felszabadul azáltal, hogy nem kell minden alkalommal a

színpadépítéstől a hangszerek szállításáig mindent megoldani. A próba szünetében akár a muzsikások felugranak hozzám egy-egy problémájukkal, vagy a saját jegypénztárosaink azonnali jegyértékesítési információkkal látnak el.

■ *Készítettek már felvételeket a teremben, illetve a stúdióban?*

– Igen, természetesen minden koncert felvétele archiválásra kerül, másrészt több koncert anyagából készült DVD felvétel, és a közelmúltban – stúdiómunkában – elkészítettük az első hanglemezt is a Pécsi Szimfonia kamaraszimfonikus együttesünkkel. A Kodály Központ kiváló stúdiótechnikával rendelkezik, így mind a hangfelvétellel, mind az utómunkára ideális körülmények között kerülhet sor.

■ *Hogyan haladnak a terem akusztikáját érintő, apróbb finomításokkal?*

– A terem fizikai változtatások nem történnek, ezek nem is szükségesek, a behangolás időszaka mindösszesen azt jelenti, hogy a hangvető és a színpadrendszer változtatásával létrehozható, valamennyi lehetőséget kipróbáljuk, s megtanuljuk a vonósnégyes kamarakonzertjétől a barokkon át a kórusokkal játszott, nagy apparátust igénylő művekig.

■ *Mi volt azoknak a vendégmuzsikusoknak a véleménye, akik már játszhattak az új teremben?*

– Nyugodtan kezdetjük Maxim Vengerovval, aki építészeti Stradivarinak nevezte a termet a nemzetközi sajtótájékoztatóján. Ránki Dezső szavai kifejezik talán azt, ami a legfontosabb: „minden hallatszik mindehol”.

■ *Hogyan tudnak együttműködni a ZSÖK-vel, azaz azzal a szervezettel, amely a Kodály Központban az üzemeltetést, a programszervezést végzi?*

– A ZSÖK és a PFZ együttműködése jó és segítőkész, ugyanakkor a könnyebb dolgomost a zenekarnak van, hiszen az üzemeltető szervezete jelenleg áll fel, az összes újonnan épült infrastruktúra üzemeltetését ez a szervezet végzi, és ebben rengeteg az összehangolásra váró feladat.

■ *Idén ünnepi fennállásának 200. évfordulóját a Pannon Filharmonikusok. Milyen programokkal kívánnak tisztelni a jubileum előtt?*

– 2010. január 2-től ünnepeljük a 200. évad 100. hetét, amely során 200. alkalommal találkozhat a közönség a zenekarral. A napokban vagyunk túl a 130. programunkon, nagyon sikeres újdonságokat is tudhatunk magunk mögött. Az ünnep csúcspontja az alapítónak, Lickl György operájának bemutatója lesz december 9-én, napra pontosan az alapító hangverseny 200. éves jubileumán.

lommel találkozhat a közönség a zenekarral. A napokban vagyunk túl a 130. programunkon, nagyon sikeres újdonságokat is tudhatunk magunk mögött. Az ünnep csúcspontja az alapítónak, Lickl György operájának bemutatója lesz december 9-én, napra pontosan az alapító hangverseny 200. éves jubileumán.

■ *Új korszak kezdődött két esztendővel ezelőtt a Pannon Filharmonikusok életében, amikor Peskó Zoltán vette át a zenekar irányítását. Milyen lett ez az új együttes?*

– Peskó karnagy úr az EKF elindulása előtt néhány hónappal érkezett a zenekar élére annak érdekében, hogy azt a szakmai munkát, amelyet 2003-ban elkezdtünk és 2011-ig befejezni kívántunk, a zeneigazgató-váltás mentén törés nélkül folytassa és befejezze. Személyében olyan múlttal és elismertséggel rendelkező zeneigazgató került hozzánk, akinek szerepvállalása alapját jelentette az elmúlt 2 évben végzett munkának, az elmélyült és stabil működésnek. A közös munka 2011. júniusáig tart, amikor is egy újabb, rendkívül dinamikus fejezet nyílik a zenekar életében, amely új vezető karmestert is kíván. Peskó karnagy úrral a 2009-ben kötött megállapodásunk szerint járunk el, és kölcsönös tiszteletben folytatjuk új vezető karmesterrel az életünket.

■ *Ki lesz a zenekar új vezető karmestere és milyen elvárások fogalmazódnak meg vele szemben?*

– Bogányi Tibor, a Finnországban felnőtt, fiatal, de már vezetőként is tapasztalt karmester, aki jelenleg a Laaperanta-i Szimfonikus Zenekar vezető karmestere-művészeti vezetője, de ugyanezt a posztot betöltötte a Turku-i Szimfonikusok élén is. Több hónapos előkészítés, és szakmai „vizsgálódás” előzte meg a felkérését, hiszen a Pannon Filharmonikusok magas színvonalú együttes, csakis olyan vezető karmester kerülhet az élére, aki felkészültségében, dinamizmusában, gondolatosságában magáévá tudja tenni a zenekar céljait, ezeket művészeti megoldásokra tudja fordítani, és olyan zeneszakmai elképzelésekkel érkezik az együttes élére, amelyek a létező problémák releváns megoldási javaslatként szolgálnak. Eddig 4 közös koncerten vagyunk túl, és a zenekar Művészeti Tanácsának egyhangú támogatását bírva köthettem Bogányi Tiborral szerződést a vezető karmesteri posztra.

R. Zs.

A Duna Palotától a Dunakanyarig

A Duna Szimfonikus Zenekar régóta hánykódó hajója révbe érni látszik....

Másfél évvel ezelőtt, 2009 őszén több cikk is foglalkozott a Duna Palota jövőjével, az akkori igazgató váratlan leváltása kapcsán. Évek óta szóbeszéd tárgya a patinás Palota esetleges privatizálása is. Az egykori Lipót-városi Kaszinó neobarokk épülete, amelynek pódiumán többek között Dvořák és Bartók is fellépett, fél évszázad óta a Duna Szimfonikus Zenekar belvárosi otthona. Az eddigi vészterhes helyzet 2011-re végre rendeződni látszik. Az új fejleményekről kérdeztük a Duna Szimfonikus Zenekar művészeti igazgatóját, Szklenár Ferenc fuvolaművészt.

! Hogyan alakul a Duna Palota sorsa az előző – átmeneti – vezetőség távozásától?

– A jelenlegi vezetés megbízatása hat évre szól, amelyet előzetes pályázat útján nyert el. Viszonylag szerény anyagi feltételek mellett tudják elkezdni a munkát, azonban maga az a tény, hogy a kinevezésük hat évre szól, bizonyos biztonságot ad, egyben pedig lehetőséget arra, hogy hosszú távon tervezzenek.

! Mennyire elkötelezett az új vezetés a kultúra iránt?

– A Duna Palota léte valóban sokáig bizonytalan volt. Az után a bizonyos média-visszhangos időszak után jött egy kis enyhülés, a régi igazgató távozásának és egy új – átmeneti – vezetőség kinevezésének köszönhetően. A pályázat kiírása azonban csak mostanában történt meg. Ennek eredményeképpen Bíró Ildikó nyerte el az igazgatói kinevezést. Megítélésem szerint nagyon tisztességes pályázat volt. Komoly szakmai zsűri bevonásával, több fordulóban bonyolította le az Állami Vagyonkezelő a pályáztatást. Az újonnan kinevezett vezetőség nagyon komolyan veszi az intézmény tradícióit. Alapvetően a kultúra felől közelíti meg az épület funkcióját. Szeretnék ugyanis azokat a régi hagyományokon alapuló kulturális rendezvényeket feléleszteni, amelyek mindig is jelen voltak a Duna Palotában. Mindezt kifejezi az igazgatóhelyettesi funkció elnevezése is: művészeti és kereskedelmi igazgató, ahol az első szó a művészet. Ezt a feladatkört átmenetileg – mintegy válságmenedzserként – Dolhai István látja el, aki a második kerületi Klebelsberg Kultúr-kúria sikeres működtetésével már bizonyított ezen a területen.

! Ön szerint mitől függ, hogy sikeres lesz-e az újrákezés?

– Az intézmény sorsában meghatározó szerepe lesz annak, hogy az étterem üzemeltetését – ami jelenleg szintén pályáztatás alatt van – ki fogja elnyerni, és hogy ez mennyiben lesz összehangolható a művészegyüttesek munkájával.

! Ez hogy függ össze?

– Az épület – mint általában abban a korban a hasonló rendeltetésű épületek – alapvetően egyetlen funkciónak kívánt megfelelni. Ez annyit jelent, hogy több különféle rendezvényt, mint például egy bál vagy szimfonikus koncert, nem lehet párhuzamosan, azonos időpontban megrendezni, mivel túl nagy az áthallás és a vendégek keveredése. Itt tehát nagyon előrelátóan kell megtervezni az arányokat, vagyis hogy mikor, milyen időszakban, milyen rendezvényre kerüljön sor, valamint, hogy melyek azok a rendezvények amelyek egymás mellett is jól megférnek. Mindenesetre az kétségtelen tény, hogy a házat az a jegyár-bevétel, amit a szimfonikus zenekar és a néptáncgyüttes közösen előteremt, nem tudja eltartani. Mindenképpen szükség van tehát olyan profitorientált tevékenységre is, amelyből azután a kultúrát is valamilyen mértékben vissza lehet finanszírozni.

! Ezek szerint akkor most még nem lehet tudni, hogy sor kerülhet-e majd a zenekarnál valamilyen mértékű fejlesztésre? Gondolok itt hangszervásárlásra, repertoár-bővítésre, fizetésemelésre, vagy akár új státuszokra, esetleg megfelelő próbateremre...

– Jelen pillanatban a zenekart nagyon rosszul érintette az adótörvény módosítása, mivel olyan alacsonyak nálunk a fizetések, hogy a 100–150.000 forint körül kereső muzsikusainknak idén kevesebb marad a borítékban, mint az elmúlt évben. Ennek következtében elsődleges feladatunk a tűzoltás. Az előző vezetés alatt elvesztettük az összes cafeteria rendszerű juttatást: a BKV-bérlettől a ruha-pénzen át az étkezési támogatásig. Nagyon terhes örökséggel a hátunk mögött kell tehát újrakezdeni. Az új vezetés legalább gesztusokban megpróbál valamit tenni a munkavállalók érdekében, és bízunk benne, hogy ha valamifajta pezsgés beindul a Duna Palotában, akkor az a mi helyzetünkön is javítani fog.

– A pezsgés beindulását kiktől várják? Kiket céloznak meg elsősorban, inkább

*a kerület, a Belváros lakóit, vagy tá-
gabb vonzásokörben gondolkoznak?*

– Ebben az évadban azt tapasztaltuk, hogy a Zeneakadémia átmeneti kiesésével hangversenyező együttesként nagyon magunkra maradtunk a városközpontban. Az évek óta visszajáró törzsközönségen túl – akik valamivel több, mint a kétharmadát teszik ki a vendégeinknek –, a fennmaradt jegyeket pillanatok alatt felvásárolják az érdeklődők, tehát gyakorlatilag mindig telt házasak a koncertjeink. Ennek a másik oka egyébként az, hogy a jegyáraink nagyon kedvezőek. Biztos azonban, hogy sor kerül emelésre. Ez azért veszélyes, mert a törzsközönségünk – ahogy más zenekaroknál –, nálunk is főként idősebb emberekből áll, akiket mindenfajta áremelés nagyon érzékenyen érint. Ezért szerintem az elkövetkező években olyan progresszív kedvezményeket kellene majd alkalmaznunk, amelyek figyelembe veszik ennek a számunkra nagyon kedves közönségrétegnek az igényeit és a lehetőségeit.

Ilyen örvendetes érdeklődés mellett nem gondoltak arra, hogy egy-egy programot akár egymás után kétszer is előadjanak?

– Két előadásra akkor lesz lehetőség, ha a Duna Palotában létrejön egy olyan menedzsmint, amely megfelelő reklámtevékenységgel képes lesz ennek a feltételeit megteremteni. A zenekari adminisztráción belül ugyanis mi nem tudunk marketing tevékenységet kifejteni: ehhez nem rendelkezünk sem anyagi, sem személyi feltételekkel.

Milyen szempontok alapján állítják össze a bérletek programját?

– A bérleti programokat alapvetően három tényező határozza meg. A vezető karmesterünk, Deák András mellett megvannak a szintén nagyon kedves visszatérő karmestereink, illetve vendégművészeink, akiket a közönség is és a zenekar is egyaránt nagyon szeret. Ők adják az egyik állandó, stabil előadói bázisát a koncertjeinknek. Hozzájuk társulnak azután azok a művészbárataink, akik szintén tisztában vannak a zenekar rendkívül spártai körülményeivel, és elfogadják azokat a szűkös anyagi feltételeket, amelyeket számukra ajánlani tudunk. Nyitunk továbbá a fiatal, pályakezdő tehetségek felé is. A tavalyi évadban nagyon sok Fischer Annie

ösztöndíjas művésznek tudunk fellépési lehetőséget adni. Sajnálatos módon az idén nagyon elkésett a pályázat kiírása, ezért a közönség gyakorlatilag majd csak a bérletkampány után fogja megtudni, hogy kik fognak fellépni. Mire a Fischer Annie ösztöndíj-pályázatok elbírálása ugyanis megtörténik, addigra a közönségnél már ott kell lenni a jövő évad szóróanyagának. Éppen ezért lehet, hogy érdemes lenne átgondolni a pályázat elbírálásának határidejét, ugyanis így a zenekarok nagyon nehezen fogják tudni foglalkoztatni a nyertes fiatalokat, akik egyébként fantasztikusan tehetségesek és nagyszerű produkciókat nyújtottak az elmúlt évben. A harmadik pillér, amelyen a műsorpolitikánk nyugszik, hogy évek óta van egy nemzetközi karmesterkurzusunk, ahová Európából és a Távol-Keletről érkeznek karmester növendékek. Ők, visszatérő karmestereként szeretik a zenekart és szeretnének velünk együtt dolgozni. Azokat a karmestereket hívjuk vissza, akik nagyon frappáns, jó ötleteket javasolnak. Olyan műveket hoznak el hozzánk, amelyekhez saját erőnkől, a saját kapcsolatrendszerünk révén nem tudnánk hozzájutni. Legyen szó akár kortárs kompozíciókról, akár olyan műveknek az előadásáról, amelyeket ők a saját kultúrájukból, a saját ízlésvilágukból kínálnak nekünk. Nagy vonalakban tehát ezek azok a pillérek, amelyeken igyekszünk a következő évadot felépíteni.

A Duna Palotán kívül milyen egyéb fellépési lehetőségeik vannak?

– Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a fellépéseink 70 %-át „házon belül” vagyis a Duna Palotában abszolválni tudjuk. Ennek számos előnye van, elsősorban a kényelem, illetve a hangszerszállítással járó kiadások megtakarítása miatt, jóllehet a saját próbatermünk korábbi megszűnésével a próbakörülményeink nem ideálisak. Hiányoznak ugyanis a szőlőpróbakra, egyéni gyakorlásra alkalmas kisebb termek.

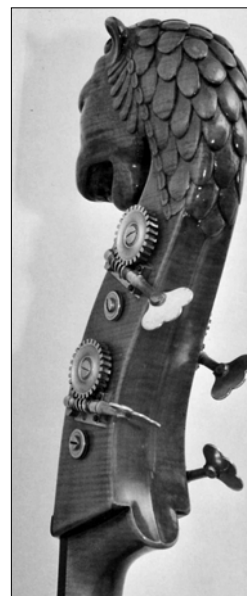
Örvendetes módon a Duna Palotán kívül is vannak szereplési lehetőségeink. A Művészetek Palotájában például ifjúsági koncerten és esti hangversenyen is fellépünk. Nagyon gyümölcsöző együttműködési megállapodásunk van továbbá Törökbalint Önkormányzatával, ahol önálló sorozatot adunk a belvárosi koncertjeink programjából. Jelenleg nyolc ifjúsági kon-

certet adunk a helyi iskolákban. A felnőtt koncertek egyelőre későbbre halasztódtak, az ismert gazdasági okok miatt.

Ezt a fajta együttműködést a későbbiekben több településre is szeretnénk kiterjeszteni, annak ellenére, hogy az Előadó-művészeti törvény értelmében teljes egészében állami fenntartású zenekarok számíthatunk. Emiatt nem részesülhetünk abból az úgynevezett önkormányzati keretből, amelyet annak idején a döntéshozók az önkormányzati fenntartású zenekarok központi támogatására a Belügyminisztériumhoz rendeltek. Ez esetünkben azt jelenti, hogy kizárólag az adott települési önkormányzat szándéka, illetve anyagi, esetenként NKA-pályázati lehetőségei határozzák meg a zenekarunk támogatásának mértékét. Elképzelésünk szerint azonban jobban megtérül a felkészülés, ha egy adott programot minél több helyen el tudunk játszani: a befektetett szellemi és kulturális tőke ugyanis több közösség számára kamatozik.

Vannak visszatérő felkéréseink is, mint például a Dunakanyarban, ahol általában két évente kerül sor olyan különleges rendezvényekre, amelyekhez nagyon szívesen társulunk. Idén is lesz itt egy nyári hangversenyünk, amelyen balettenéket fogunk játszani. Legközelebbi tervünk pedig Magyarország történelmi székvárosait kívánja összekötni egy koncertsorozat keretében, Székesfehérvár, Buda, Visegrád, Esztergom bevonásával. Más vidéki városokból is érkeznek alkalmi felkérések, amelyeknek mindig nagy örömmel teszünk eleget.

Kaisinger Rita

**Eladó
egy
négyhúros
Rubner
bőgő.**

**+36/20
4868141**

Németországban vendégszerepelt a Nemzeti Filharmonikus Zenekar

Február közepén nagyszerű németországi hangversenykörúton vendégszerepelt a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Kocsis Zoltán főzeneigazgató vezényletével. A turné során 10 német nagyvárosban léptek fel, utolsóként a Berliini Filharmonikusok hangverseny-termében. Két fiatal, de máris világhírű vendégszólista is közreműködött a turnén: Julia Fischer hegedűművész, és Daniel Müller-Schott gordonkaművész. A koncertek tapasztalatairól a Nemzeti Filharmonikusok főigazgatója, Kovács Géza számol be.

■ Hogyan értékelné ezt a nagyon sűrű, és nagyon intenzív két hetet?

– A Nemzeti Filharmonikusok Zenekara kevesebb, mint két hét alatt tíz jelentős németországi koncertteremben adott minden esetben nagy sikert kiváltó, több ráadást kikövetelő hangversenyt. Már a turné felénél megkaptuk a legtekintélyesebb német ügynökség, a Schmid ügynökség vezetői részéről a felkérést a következő, 2013-as hangversenykörútra. Ha ezeket az elemeket egymás mellé tesszük, úgy gondolom, önmagukért beszélnek.

■ Erre a turnéra hogyan került sor, hiszen ha jól tudom, évek óta nem koncertezett az együttes Németországban?

– Hosszú ideig nem kerülhettünk fel a Schmid ügynökség listájára, mert ott egy másik magyar zenekar volt, és úgy gondolták, hogy két magyar zenekarnak nem tudnának elegendő fellépést biztosítani. A helyzet azonban változott, és nemzetközi ügyekkel foglalkozó munkatársunk, Kovács Krisztina, egy nemzetközi menedzser-konferencián két évvel ezelőtt kezdeményezte a kapcsolatfelvételt. Ennek következtében jött létre ez a mostani, rendkívüli sikert hozó turné. Már most kaptunk nyári fesztiválokra szóló egyedi meghívásokat, illetve 2013-ra egy hasonló, a legjelentősebb német koncerttermekeket érintő turnén veszünk részt.

■ Milyen művek szerepeltek a hangversenykörút műsorán?

– A Liszt-évre való tekintettel természetesen játszottunk Liszt-művet is, a Les préludes-öt.

■ Egyes kritikák tanúsága szerint, ez a mű ma meglehetősen megosztja a német közvéleményt...

– A felfokozott politikai helyzetre jellemző, hogy a koncertről megjelent kritikák szinte kivétel nélkül megjegyzték, hogy a Les préludes egy szakasza a Wehrmacht filmhíradójának kísérőzenéje volt. Ez számunkra, több mint hatvan évvel a háború

befejezése után különösnek tűnt. Mindazonáltal rávilágított arra, hogy Németországban még mindig napirenden van a háborús szereppel való szembenézés, a lelkiismerettel való számvetés, olyan generációk részéről is, melyek már jóval a háború után születtek.

■ A múlttal való szembenézésnek ez az igénye a mostani korszakra talán még erőteljesebben lenne jellemző, mint korábban?

– Nagyon különös, hogy Ferencsik János az Állami Hangversenyzenekarral a hatvanas-hetvenes években szinte rendszeresen dirigálta ezt a művet, de úgy tűnik Németország akkor még odáig sem jutott el, hogy ezt egyáltalán szóba hozzák, ma viszont nyíltan beszélnek róla.

■ A szólistákat és a programot az ügynökség választotta, vagy Önök javasolták?

– A két szólistát az ügynökség javasolta, a műsor pedig mint mindig, egyeztetés tárgya volt. Ilyenkor mi adunk egy viszonylag széles választékot, az ügynökség jelzi a preferenciáit, aztán a végére kialakul egy közösen eldöntött program.

■ Milyen volt a két szólistával való együttműködés?

– Mindenki számára nagyon nagy öröm volt. Lenyűgöző élmény volt Brahms Kettősversenyében nemcsak együtt hallani, hanem együtt látni is Julia Fischert és Daniel Müller-Schottot. Szinte az volt az ember érzése, mintha egy műkorcsolya-világbajnokságon a világbajnok-páros nyertes kűrjét látná: olyan harmonikusan, olyan lenyűgöző pontossággal, ugyanakkor poézissel muzsikáltak együtt, hogy mind a zenekari muzsikusok, mind a közönség kitörő örömmel fogadta ezeket a fiatal művészeket. Amikor pedig az egyébként kassai származású Julia Fischer nem tudott velünk tartani, akkor Dvořák Gordonkaversenyében Daniel Müller-Schott nagyon különleges stílusú játékát élvezhettük.

■ Miben nyilvánult meg ez a különleges stílus?

– Ha arra gondolunk, hogy nem olyan ré-

A kép csak illusztráció a Nemzeti Filharmonikusok egy korábbi koncertjéről.

gen, még a nagyon nyers, és a nagyon pattogós, férfias stílus uralkodott a vonós-hangszereknél, elsősorban annál a generációnál, amelynek egy nagyon kemény játéktípus volt az ideálja, akkor Daniel Müller-Schott előadásmódja kimondottan régimódi, szinte már érzelmesnek számít. Mindenképpen inkább emlékeztetett Casals játékára, mint az ő fiatalabb pályatársaiéra. Itt jegyezném meg, hogy Kocsis Zoltán a versenyműveket is partitúra nélkül, emlékezetből vezényelte – természetesen hiba nélkül.

Csajkovszkij ritkán játszott 2. – kisorosz avagy ukrán – szimfóniája, illetve Brahms

éterien gyönyörű, és ennek megfelelően ihletetten előadott 4. szimfóniája egészítette ki felváltva a műsort.

! *A hangversenykörút utolsó állomása a Berliini Filharmonikusok hangversenyerme volt. Gondolom ez nagy kibívást jelentett a zenekar számára, hiszen ha jól tudom először léptek fel ebben a patinás tereben...*

– Életem végéig emlékezni fogok erre a koncertre, ahol a Brahms-szimfónia volt műsoron. Az utána következő percekre pedig még inkább, hiszen negyedórás ünnepléssel jutalmazta a közönség a

művészeket, akik végül két ráadással hálálták meg a kitartó lelkesedést. Külön örömmre szolgált, hogy a Fesztiválzenekar alapító elnöke, Marschall Miklós is jelen volt ezen a koncerten, akivel nagyon barátságosan tudtunk egymással szót váltani. Nagyon kedves gesztus volt részéről, hogy eljött a hangversenyre. Annak pedig különösen örültem, hogy ő is láthatta, hogy nem csak az általa képviselt zenekar, hanem a Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar is ilyen kiemelkedő sikert aratott a világ egyik legrangosabb koncerttermében.

K.K.R.

Eufónia – Közép-Európai Ifjúsági Zenekar

Magyarország európai uniós elnökségi féléve és a Liszt Ferenc emlékév alkalmából a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem kezdeményezésére a közép-európai régió öt zeneakadémiája fogott össze, és Eufónia néven közös szimfonikus zenekart hozott létre. A budapesti mellett a grazi, bécsi, zágrábi és ljubljana, valamint meghívott vendégként a belgrádi és a bukaresti Zeneakadémia növendékei játszottak az Eufónia Közép-Európai Ifjúsági Zenekarban, Kocsis Zoltán művészeti irányításával és vezényletével. A közép-európai hangversenykörút során először Budapesten, a Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermében mutatkozott be az együttes február végén, majd Zágrábban, Ljubljánában, Grazban és Bécsben is megismételte a programot. A koncertek műsorán Liszt Obermann völgye című zongoraműve Kocsis Zoltán szimfonikus zenekari átíratában, Dohnányi Ernő Gyermekdal-variációi Lajkó István zongoraművész közreműködésével, Bartók Béla Tánctánc és Kodály Zoltán Galántai táncok című műve szerepelt. Mind a négy magyar komponista annak a jellegzetes, közép-európai közegnek volt a képviselője, amely egykor politikailag is egységes területnek számított, s amelynek a rá jellemző sajátos művészeti gondolkodásmódja napjainkig meghatározó szerepet játszik a régió szellemi életében. A közös munka tapasztalatairól és az azt követő hangversenykörútról Kocsis Zoltán főzeneigazgatót kérdeztük.

való játék a reális perspektíva. Egyrészt kiváló zenekari művésznek lenni legalább akkora belső kielégüléssel járhat, mintha valaki a folyamatos stressz – jöllehet sikerek – közepette egy állandó szólista pályát él, ami azért nem éppen könnyű életforma. Másrészt a zenekari muzsikusok állandóan a világ legcsodálatosabb repertoárját játszhatják. Ez egy olyan perspektíva, ami számunkra természetesnek tűnik, de a fiatalokkal meg kell éreztetni, hogy milyen az igazi zenekari munka.

! *Pontosan mit ért ez alatt?*

– Azt, hogy hogyan érvényesül a kamarazenei alapon álló együttműködés olyan esetben, amikor nagy együttes játszik együtt. Milyen lehetőségei vannak ennek a nagy együttesnek, hogy olyasmit produkáljon, amit egyetlen más hangszeren sem lehetséges. Mindenesetre elmondható, hogy ezek a fiatalok ebből biztos, hogy megéreztek valamit, mert az összes próba és előadás erről szólt. Arról a közös munkáról, aminek egyik eredménye az a legmagasabb rendű öröm, amit ezen a pályán egyáltalán érezni lehet.

! *A próbaidőszak elején volt esetleg olyan érzése, hogy az ide beválogatott fiatal muzsikusok a zenekari játékhoz esetleg nem ilyen attitűddel közeledtek, és hogy ez később, a próbafolyamat során javult?*

! *Ön a Liszt-év nagyköveteként nemcsak a saját együttesével lép fel, hanem szólistaként és kamaramuzsikusként is, valamint más szimfonikus együtteseket is dirigál. Mik voltak ennek a fiatalokkal töltött kéthetes periódusnak a tapasztalatai az Ön számára?*

– Ez egy rendkívül fontos kezdeményezés, mégpedig azért, mert visszaadja a zenekari játék becsületét. Ennek köszönhetően lehetőséget kaptam, hogy ráirányítsam a figyelmet arra, hogy nem feltétlenül a szólista pályafutás az egyedül üdvözítő. A nagy többség számára valószínűleg a zenekarban

FOTÓ: PETŐ ZSUZSA

– Bizonyára javult, de itt nem rutinos, hanem jobbára kezdő zenekari zenészekről volt szó, akik a gyakorlatban tanulják meg azt, hogy hogyan kell egy zenekarban viselkedni.

■ Ilyen rövid – mindössze két betes – periódus alatt, hogyan tudta ezt megvalósítani?

– Ha valaki olyan indítatással jött, hogy én ugyan szólista szeretnék lenni, de most beülök egy zenekarba muzsikálni, akkor arról kellett meggyőzni, hogy a zenekari pálya van olyan értékes, mint a szólista pálya. Ha nem ilyen indítatással jött, akkor pedig azt kellett vele érzékeltetni, hogy ez a munka mindig érdekes kell, hogy legyen, vagyis hogy mindig érdekelje őt. Ne sülyedjen el úgy a tuttiban, hogy az egészben úgy vesz részt, mint a rossz futballkapus, aki csak akkor figyel a labdára, amikor az már a tizenhatoson belül van.

■ Ennek kapcsán milyen visszajelzések érkeztek Ön felé a muzsikusok részéről?

– Erről őket kellene megkérdezni. Az utolsó koncertünk Bécsben, amely az ottani rádió-, vagyis az ORF-Funkhausban volt, óriási sikerrel zárult. A közönségsikernél is fontosabb volt azonban, hogy a fiatalok olyan módon tudták magukat összeszedni, mint egy valódi, összeszokott nagy együttes, amikor egészen komoly felelősséggel áll egy feladathoz. Azt merném mondani, hogy az utolsó, tehát az ötödik koncertre valódi zenekarrá értek össze. Ha most hallgatnánk meg őket, akkor teljesen másképp játszanának, mint az első, a budapesti hangversenyen. Igaz, hogy végig a turné során mindennap tartottam próbákat, és ezek hosszú, részletekbe menő próbák voltak, nem pedig látszatpróbák.

■ A közönség hogyan fogadta a produkciót és általában az együttest? Értem ez alatt, hogy mennyire volt nyitott a fiatal muzsikusok iránt?

– A zágrábi, a ljubljanoi, a grazi és a bécsi közönséget egyaránt jól ismerem. Ez nem a szokásos koncertlátogató közönség, vagyis nem a Musikvereinsaal közönsége volt Bécsben, de a másik három városban a lehetséges legjobb helyeken játszottunk, mint ahogy itt Budapesten is, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. Azt hiszem, hogy nem ez számít, hanem valójában az, hogy a közönség pontosan olyan ovációval fogadta a koncert végén a Galántai táncokat, mint amilyen ovációban a Nemzeti Filharmonikusok Zenekarának volt része az

ezt megelőző németországi hangversenykörúton. Vagyis értették a műsor koncepcióját. Valószínűleg meglepődhetek azon, hogy ahhoz képest, hogy ezek a fiatalok igazából még nem tekinthetők felnőtt muzsikusnak, milyen profizmussal nyúltak például a Bartók-műhöz. Vagyis a siker nem maradt el. Tulajdonképpen ez egy igazi, komoly koncertsiker volt, tehát semmiképpen nem befolyásolta az, hogy esetleg relatív mércével mértek volna bennünket.

■ Lesz-e folytatás, hiszen már több ilyen nemzetközi ifjúsági zenekar működik a világon, nemcsak Európában, hanem más kontinensen is.

– Mindenképpen kell, hogy legyen folytatás, mert ez egy nagyon fontos kezdeményezés. Nagyon-nagyon fontos dolog minél több fiatal zenésszel megéreztetni azt, hogy milyen is a színvonalas zenekari munka.

■ Az Ön számára mi volt ennek a két hétnek a legmaradandóbb tanulsága?

– Teljesen igazat adok Claudio Abbádónak, aki nagyon nagy súlyt helyez a még növendék vagy már pályakezdő fiatal muzsikusokkal való zenekari együttműködésre.

K.R.ZS.

„A komolyzenét élvezni is lehet”

Balatoni Monika a Liszt-év különleges programjairól, közönségnevelésről

A Hungarofest Nonprofit Kft. kreatív igazgatója, Balatoni Monika szereti a szokatlan megoldásokat, s igyekszik rendhagyó koncertekkel, előadásokkal megszólítani a közönséget. Úgy véli ugyanis, hogy azon a publikumon kívül, amelynek tagjai egyébként is rendszeresen járnak hangversenyekre, a Liszt-év rendezvényeivel újabb közönségre teget is el kellene érniük. Lényegesnek tartja, hogy az ifjúság körében szintén felkeltsék az érdeklődést a zene, a zenetanulás iránt.

I A Hungarofest Liszt-programjai között jócskán akadnak rendhagyó koncertek, s szokatlan az is, hogy a Köztársasági Elnöki Hivatal oldalán szintén Liszt-muzsikát hallgathat a látogató, emellett böngészhet az emlékév különböző rendezvényei között. Milyen különlegességeket emelne még ki a programok sorából?

– Úgy vélem, a külföldi fellépések bőséges száma is elég szokatlan, hiszen júniusig elérjük, hogy közel ezer magyar művész mutatkozzon meg a nemzetközi pódiumokon. A temérdek lehetőségben egyébként az is közrejátszott, hogy ebben a félévben éppen Magyarország tölti be az Európai Unió soros elnökségi posztját. Így ez az időszak lehetőség ad olyan koncerttermek meghódítására is, ahol magyar művészek eddig ritkán léptek pódiumra. S annak is örülök, hogy nagyon széles a paletta, minden európai nagyvárosra jut egy-egy előadónk. Az uniós elnökség így a kultúra csekély finanszírozási lehetőségei ellenére is újabb kapukat nyitott. Természetesen emellett mindazt, ami az Erkel-Mahler év kapcsán sikeres volt, folytatni kell. Így szeptember elején ismét lesz például zenés korzó az Andrassy úton. Viszont azt is nagyon lényegesnek tartottuk, hogy ne csak a koncerttermekben hangozzék fel Liszt muzsikája.

I Elérték azt is, hogy Schmitt Pál köztársasági elnök legyen a rendezvény fővédnöke...

– Örömmel vállalta ezt a feladatot, s valóban igyekszik számos koncerten jelen lenni, ami sokat segít abban, hogy még nagyobb nemzetközi figyelmet keltsenek a programjaink. De arra is ügyeltünk, hogyha bárki felhívja a Hungarofestet, akkor a hívásvárokoztatás alatt Liszt-zenét hallhat. Reményeink szerint néhány hónapon belül sikerül megállapodnunk a támogatóval, s akkor Liszt-játék jelenik meg egy olyan ter-

mében, amelyet a gyerekek naponta fogyasztanak. Ez valóban újdonság. Nagyon lényegesnek tartom ugyanis, hogy a Liszt-év kapcsán szólítsunk meg mindenkit, a gyerekektől az idősekig. Adjunk rá lehetőséget, hogy valóban megismerkedjenek a zeneszerző életművével. Ezzel ugyanis úgy vélem, az elmúlt években adósok maradtunk. Aki nem eleve kultúrafogyasztó, azt nem szólította meg, nem motiválta senki, hogy ismerkedjen ezzel a területtel. Ezért is találtuk ki, hogy nyáron, amikor már felépül a szegedi szabadtéri színpad, de még nincsenek felállítva a széksorok, ingyenes Liszt-koncertet rendezünk. A hangversenyen népszerűbb alkotások is felhangzanak. Lesznek emellett családi programok, interaktív totó, arra törekszünk, hogy valóban közelebb vigyük az emberekhez Lisztet. Reményeink szerint nagy érdeklődést kelt majd a csodagyerek program is.

I Wunderkind címmel Sopronban tartanak erről szimpóziumot márciusban...

– Igen, de ehhez – ha sikerül megteremtünk a megfelelő anyagi háttérrel – az Origóval közösen elindítanánk egy nemzetközi csodagyerek-kampányt. A 12-13 éves korosztálynak szóló felhívásra bármilyen hangszerrel lehet jelentkezni, s a felvételeket a Videó-ra kell feltölteni. A közönség szavazhat a legjobbakra, akik közül szakmai zsűri válogatja ki majd azokat, akik koncerten is muzsikálhatnak. A terveink szerint Liszt születésnapján, október 22-én hirdetünk eredményt, s a győztesek január 1-jén kiváló művészekkel lépnek pódiumra. A nemzetközi gyermekzenekar megalapításával szeretnénk hagyományt teremteni.

I Gondolom, Hungarofestként nagy szerepük van a Liszt-év koncertjeinek, programjainak a koordinálásában, abban, hogy milyen együttesek, művészek szerepelnek...

– A külföldi partnerek között akad, aki egyértelműen jelezte, mely zenekart kívánja felléptetni. Mi arra törekedtünk, hogy minél sokszínűbb legyen a kínálat, s a fiatal tehetségektől az ismert művészekig, mindenki megmutathassa tudását. Egyébként a különböző tematikák, Liszt öt arca alapján válogattunk. Ennek a munkának én a végén érkeztem, a Liszt-év előkészítése már megtörtént, a korábbi vezetés felügyeletével, a Hungarofest Klassz irodájának javaslatai alapján. Ezeket a programokat igyekszünk most kiegészíteni az újabb ötletekkel.

■ *Említette a szűkös büdzsét. Ezek szerint a programokhoz folyamatosan keresnek szponzorokat is.*

– Így van. Nagyon szeretném, ha el tudnánk érni azt, hogy mint Németországban, a nagyobb cégek számára itthon is presztízs-kérdés legyen egy kulturális esemény támogatása. Ahogy az is lényeges, hogy a programok kommunikációjára is jusson pénz. Hiába rendezünk rangos eseményeket, ha ezeknek a híre nem jut el az emberekhez. A tervezés fázisában erre is kell forrásokat szánni. Ebben van egyébként a legnagyobb restanciánk, amit most – amennyire lehet – igyekszünk behozni. Fontos a szorosabb együttműködés is a kulturális újságírókkal. Lehetőséget kell nekik adni arra, hogy új formákat tudjanak felfedeztetni olvasóikkal egy-egy esemény kapcsán. Ahogy közös munkára kell törekedni a zenepedagógusokkal is. Szeretnénk, ha lenne egy olyan nap, amikor együtt zenél az ország, az iskolába járó

gyerekek. Mi ennek a koordinálásában, promóciójában tudunk részt venni. Az országot aktivitásra kell serkenteni. Nem biztos persze, hogy a Liszt-évben minden sikerülni fog... A legnagyobb újításnak egyébként azt tartom, hogy arra törekszünk, ne csak az jöjjön a rendezvényeinkre, aki egyébként is hallgat komolyzenét. Ne mondjunk le a többiekéről, azokról sem, akik nem ennyire jártasak ebben a zenei műfajban! Legyen tisztában azzal mindenki, hogy a Tom és Jerry sorozatban a II. Magyar rapszódia hangzik fel...

■ *Ezt szolgálják a különleges programjaik...*

– Tényleg az a cél, hogy más területekről is jöjjenek érdeklődők. A híres Liszt-Chopin vacsorának megvan a menüsora, s az is, hogy milyen zenét játszottak egymásnak. Ha sikerül a szponzorációs háttérret megteremteni, szeretnénk ezt rekonstruálni. Sztárchef készítené a vacsorát, s biztos lesznek majd olyanok, akik a főszakács miatt jönnek, de talán Liszt muzsikájához is kedvet kapnak. Készítettünk emellett az Ipad-ekre letölthető Liszt-tartalmakat is. Ezt a kommunikációs csatornát ugyanis szintén szeretnénk Liszt népszerűsítésére használni...

■ *Lengyelországban a Chopin-év alatt zenélő padok szórakoztatták azokat, akik leültek néhány percre pibenni...*

– Sajnos a nyomukba sem érünk, hiszen a lengyelek négyszer annyit költöttek csak kommunikációra, mint amennyi a mi egész éves költségvetésünk. Azért nekünk is van-

nak zenélő foteljeink, amelyek Liszt zenéjét játsszák, igaz Brüsszelben, a Justus Lipsius épületben, amelyet mindig az aktuális soros elnöki tisztet ellátó ország dekorálhat. De azért nálunk is vannak zenélő fotelök, igaz Brüsszelben... Ha mi annak a programsorozatnak, amelyet a Chopin-év kapcsán rendeztek, csak egynegyedét megvalósítjuk, akkor már elégedettek vagyunk. S tudom, nagyon fontosak a nemzetközi konferenciák, a találkozók, a különböző versenyek, a szakmai háttér, de ezeknek a gondjait a Liszt-év nem oldhatja meg...

■ *Emiatt döntött például úgy, hogy nem támogatja a PEARLE-konferenciát?*

– Nem én döntöttem így. Nálam már az előterjesztett javaslatok között sem szerepelt. Az egyébként is megvalósuló programokhoz nem mindig tudunk támogatást adni, a forrásainkat főleg olyan rendezvényekre fordítjuk, amelyek e nélkül nem működnének, s szorosan kötődnek a Liszt-évhez. Ezzel nem akarjuk egyetlen programnak sem megkérdőjelezni a minőségét... Tényleg szembe kell azzal nézni, hogy másfajta kommunikációra van szükség, a programok promotálására többet kell költeni, hiszen a kultúra is termék... A közönségnevelés szintén lényeges, ezért is hívtunk életre olyan sorozatokat, mint a Millenáris Csoki-koncertjei, ahol a kicsik szívesen gyűjtik a pecsétet, örömmel járnak a rendezvényekre.

■ *Bayreuthban a Wagner-kultuszhoz hozzátartozik A Rajna kincse csokoládé vagy Az istenek alkonya-tea is...*

– Szeretnénk nyitni a Liszt Ferenc téren egy üzletet, ahol ilyen különleges termékeket vásárolhatnának az érdeklődők. A jegyértékesítés mellett többek között Liszt bonbon is kapható majd, melyet a Gábrriel Manufaktúra készít a zeneszerző emlékére, valamint a Liszt-év hivatalos borát, a Heimann pincészet egyedi címkével ellátott Szekszárdi kadarkáját is megvásárolhatják majd az érdeklődők. Lesz képeslap, puzzle... Ezt is lényegesnek tartom. Akárcsak azt, hogy ne csupán a muzsikán keresztül mutassuk be Lisztet. George Sand, Chopin és Liszt vonatkozásában októberre színdarabot íratunk, amelyet a bemutatót követően folyamatosan játszunk majd. Úgy vélem, olyan rendhagyó rendezvényekkel kell a közönség elé lépni, amitől a publikum rádöbben, a komolyzenét élvezni is lehet....

R. Zs.

Maratontól a csoki-koncertekig

Liszt Ferenc öt különböző arcát: az ünnepelt világsztárt, a zongoravirtuózt, a magyar világpolgárt, a keresztény gondolkodót és a zenepedagógust igyekeznek bemutatni a Liszt-év sorozatai. A különböző tematika alapján tervezett koncerteken a nagyzenekarok is jelentős szerephez jutnak. Az emlékév programjai között akad májusban Liszt-maraton a Millenárison, amelynek fellépője a Concerto Budapest. A Musica Sacra sorozatban, szintén májusban a Debreceni Filharmonikusok és a Debreceni Kodály Kórus Liszt Missa solemnisét adja elő a Fővárosi Főplébániatemplomban, Pad Zoltán vezényletével. Nyáron a Miskolci Nemzetközi Operafesztiválon hangzik fel Liszt Don Sanche című operája a Miskolci Szimfonikus Zenekar közreműködésével, s ezt a darabot Bayreuthban, a Stadthalléban is bemutatják júliusban. A Csoki-koncertek sorozatában, a Millenárison szeptemberben fellép az Óbudai Danubia Zenekar. Októberben a MÁV Szimfonikusok adnak hangversenyt a Művészetek Palotájában, Cigányzenétől a rapszodiáig címmel, s a koncert művészei között van Herczku Ágnes, Balogh Kálmán és Mocsári Károly. A dirigens Takács-Nagy Gábor. Szintén októberben, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben tartják Gyenyisz Macujev zenekari zongoraversenyét, amelynek az Óbudai Danubia Zenekar a közreműködője.

Hangversenykritikák

Nemzeti Filharmonikusok január 12.

A Ferencsik-bérlet 3. koncertje Dvořák-est volt, műsorán a h-moll gordonkaversennyel és a IX., „Újvilág”-szimfóniával. A hangversenyt a szólista, a 60-as évei végén járó Natalia Gutman tette emlékeztetessé. Régi idők emlékét varázsolta a pódiumra; napjainkban a művészek legtöbbször alkalmazkodik a „korszellem” elvárásaihoz, tehát kommunikál a közönséggel (nemegy külföldi szólista szavakkal is hangot ad örömeinek, amiért játszhatott a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben). Gutman nyilvánvalóan azért lépett pódiumra, hogy megszólaltassa Dvořák versenyművét. Meggyőződése szerint a szólistáé a főszerep, ezáltal kikényszerítette, hogy a zenekar kísérelje játékát. Kocsis Zoltán számára szokatlan lehetett, hogy ezúttal rá a koordinátor felelősségteljes szerepe hárult, amennyiben az ő előrelátásától függött, hogy sikerül-e mindig pontosan „együtt lenni” a zenekarnak a tempóegységről meglehetősen sajátos véleményt képviselő szólistával. Gutman érzelmekre és intellektusra egyaránt ható interpretációjában minden témának, frázisnak, motívumnak megvan a maga tempója, amelyben ideálisan valósítható meg a teljes értékű kifejezés. Ebből adódóan kezelte viszonylag szabadon a tempót, ami viszont kétségkívül meggyőző volt. Öröm volt érezni, milyen intenzitással képes kitölteni a szokatlanul visszafogott tempót is (másként: az intenzív kifejezéshez ennyi időt tartott szükségesnek, és pedig nemcsak technikailag, az eljátszáshoz, hanem az elhangzottak felfogásához, követéséhez is). A zenekarnak nagyon kellett figyelnie, s ennek meg is volt az eredménye – ritkán éreztük csak, hogy „elbeszél” egymás mellett a szólista és az együttes. Érdeemes megemlíteni az előadás dinamikai árnyaltságát; Gutman mert szélsőséges dinamikával lehetőleg is játszani – ilyenkor Kocsisra hárult a feladat, hogy visszafogja a kíséretet, s ezt az igyekezetét többnyire siker koronázta. Érdeemes regisztrálni a közönség reflektálását: mindhárom tételt lélegzetvisszafogva hallgatta – ennek „ára” a tételtől való szünetekben való hosszúra „lazítás” volt.

A versenymű megkívánta koncentráció

több szempontból is jót tett a Nemzeti Filharmonikusoknak; a játékosok a szimfóniában megbecsülték a nagyobb szabadságot, s a legtöbb zenekari szólóállás tényleges szólista-igénnyel valósult meg. Egy megjegyzés: a hangversenyen nemcsak diákok, hanem kifejezetten „gyerekek” is szép számmal voltak jelen (a ráadás előtt a karmester megszólítása külön kitért erre) – példaszerű viselkedésük ékes bizonyossága annak, hogy működik a zene varázshatalma, s hogy az értékes muzsika korhatár nélküli. A közönségutánpótlásról való gondoskodásnak ezt a módját – jól megválasztott műsorral – sokkal hasznosabbnak tartom, mint a (kétségkívül nem nélkülözhető) megcélzott közönségréteg képzelte igényét kielégítő, többnyire félmegoldást eredményező „tematikus” illetve korosztályprogramokat. Jó lenne, ha a rövid (dicséretesen kétnyelvű) műsorismertetőn is érződne az igényesség szándéka.

Concerto Budapest január 14.

A Richter-mesterbérlet második estjén megtöltötte a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem színpadát a nagylétszámú együttes (az I. hegedű szólóamában messziről őt, korábban vagy máskor koncertmesterként tevékenykedő kiváltságot vettem észre). Keller András vezényletével Glinka Ruszlán és Ludmilla-nyitánya, Csajkovszkij b-moll zongoraversenye és Sosztakovics V. szimfóniája szerepelt. Ezúttal örömmel regisztrálhatjuk, hogy a nyitány nem esett áldozatul a „bemelegítés”-nek; elismerésre méltóan győzte a zenekar a gyors tempót. Nem tűnt hajszoltnak a muzsikálásuk; ha egyetlen jelzővel kellene jellemezni, az „önfeledt”-et választanám. Üde hangzásban gyönyörködhettünk, de nyilvánvaló: az előadónak erre aligha futott az idejéből és a figyelméből. Nekik a száguldás öröme maradt, ami nem kevés, főként, ha hozzávesszük, hogy mindez biztonságos pályán történt, nem kellett tartaniuk kiskiklástól, akadályoktól. Jóllehet hajlanék arra, hogy a zene rendszeres lélegzését biztosítandó, érdemesnek tartanám a kicsit mérsékeltebb tempót – de belátom: a grandiózus műsor beharangozásaként jóságos volt az ilyen figyelemfelkeltő kezdés.

Borisz Berezovszkij szólójával Csajkovszkij b-moll zongoraversenye kétségkívül a program „húzószáma” lehetett. A zenebarátok képzeletbeli komolyzenei toplistáján mindig előkelő helyet elfoglaló versenyművet felületesen tekinthetjük „közismertnek”, ugyanakkor, jelentős interpretátoroknak hála, a szakmai hallgatóság is mindig talál benne újabb felfedeznivalót a maga számára. A melódiagazdagság önmagában gyönyörködtető, ugyanakkor az eredeti hangszín-ötleteknek, a hangszerelés kidolgozottságának köszönhetően ténylegesen megunhatatlan a mű. Ezen az estén Zénon mozgással kapcsolatos második paradoxonja jutott eszembe, Akhilleusz és a teknős esete, a szólista és a zenekar viszonyát illetően. Kétségtelen, hogy a méltán világhírű szólista anyanyelvi szinten beszél a Csajkovszkij-muzsikát. Ebből adódik, hogy játékának kísérete korántsem egyszerű, mert szokatlan agogikái szinte eleve reménytelen helyzetbe hozzák a zenekart. Ugyanakkor viszont Berezovszkij már-már gálánisan figyelmes muzsikus; figyel a zenekarra, kiváltképp a kamarazenei érzékenységű szakaszokban. De ha már ez feltűnik, korántsem alakulhatott ki tökéletes összhang. Míg a nyitányban a nagy létszám nem nehezítette el a hangzást, a versenyműben korántsem lehetett elvárni villámgyors reflektálást a karmester mozgólataira. Voltak bizonytalan fráziskezdetek, csak a folyamatok közben öntudatosodó formálások – mindenesetre, fegyelemből és figyelemből jelesre vizsgázott a Concerto Budapest. Berezovszkij játékában az a leginkább megkapó, hogy fantasztikus pianisztikus képességeivel a kifejezés szolgálatába állított eszközökkel él; technikai nehézséget nem ismerő játékával mindig a szerzői szándékot, a művet szolgálja. Billentéskultúrája változatos, gazdag – a legnagyobb hangerő kedvéért sem kell erőlködni, s a lehetőleg finom díszítő-fordulatok sem sikkadnak el.

Ráadásaként rövid részletet ismételt meg – érezhetően kissé módosított előadói koncepcióval.

A műsor második részében Sosztakovics V. szimfóniája adta az est újdonságát a hallgatóságnak. E mű, amelynek lényegi megismeréséről a keletkezési körülményei (a fogadtatása körüli sztorik)

mindmáig elterelik a figyelmet, érett-szép előadásban csendült fel. Karmester és együttese a kottára koncentrált – s a zeneirodalom-ismeretükből adódó többlet értő interpretációt eredményezett. Komolyan vehettük tehát a felcsendülő hangzásokat, felfedezhettük a neoklasszicizáló szándékot. A nagy élményt jelentő zongoraverseny után talán fárasztónak (váratlanul komolyan) tűnhetett ez a félidő – de aki nem csupán a szép hangzásoknak akarta átadni magát, intellektuális élvezetet lelt a plasztikus formákban, a partitúra színeit teljes gazdagságukban visszaadó, értő muzsikálásban. A befektetett munkát kétségtelenül megérte az eredmény – a produkció méltán került a mesterbérlet sorozatba!

Óbudai Danubia Zenekar január 15.

Egy naptári év szünet után ismét bérlettel jelentkezett az Óbudai Danubia Zenekar, s szükségből erényt kovácsolva, új helyszínnel bővítve a budapesti koncerthallgatási lehetőségeket. A „Danubia + NEMZETI bérlet” a Nemzeti Színházba invitálja hallgatóit, többszörös haszonnal: a színházlátogatók is kedvet kaphatnak a zenehallgatáshoz, a koncerttermi közönséget pedig színházba csalogatja. A program tovább szélesíti a potenciális érdeklődők skáláját: a Hófehérke és Amerika (valljuk meg, eléggé blőd „plakát”-jellegű) cím Kocsák Tibor, Gershwin és Bernstein muzsikáját ígerte.

Miközben az előadóművészi gyakorlatban a specializálódás korjelenség, hasonlóképp megvan a lehetősége az „all round” szemléletmódnak is. Az Óbudai Danubia Zenekar annakidején ifjúsági zenekarként indult (minőségét jelezte, hogy megkapta a Nemzeti Ifjúsági Zenekar kitüntető címet és státuszt), repertoár-bővítésre való hajlandóságát már korábban sejtette (a népzene irányába, többek között a Muzsikás Együttessel való együttműködéssel) – most pedig a jazz felé kalandozott. Ez a tendencia sem előzmények nélkül való; mindenesetre, a magyar-amerikai műsor tetszetős vállalkozásnak tűnt.

A 2004-ben az Erkel Színházban bemutatott Hófehérke és a 7 törpe balett igazi családi sikerprodukció lett; a többgenerációs közönség körében osztatlan tetszést aratott az ifj. Harangozó Gyula megálmodta produkció. Kocsák Tibor szívet írt a balettzenéből – ezt hallhattuk nyitó-

számként (mivel közelebbi információ nem állt rendelkezésre, ezúttal „jogos” volt, hogy az egyik hatásos tétel után felcsattant a taps... – talán érdemes lett volna informatívabb műsorismertetőt adni). A Silló István irányításával felcsendülő szvit csakúgy, mint a folytatás, azt példázta, hogy az együttes a szó nemes értelmében véve profi; a technikailag könnyű játékszánivalót sem becsülte le, sőt, megtalálta azokat a „csatornákat”, amelyek jóvoltából úgy tudott muzsikálni, hogy a játékosok is élvezték, miközben a közönséget szórakoztatták. Gershwin Kék rapszódijában maguk is zenehallgatóvá váltak, amikor a Creative Art trió játszott, s akusztikusan is „átjött” az a lelkesedésük, amellyel Vukán György partnerségét élvezték. Elkönnyítő közép-résznek tűntek a szünet után a dalok, számomra kevéssé tűnt meggyőzőnek a Porgy-beli Summertime és a West Side Story-beli duett „összekomponálása”, még akkor is, ha ezáltal a töredezettség megszüntetése lett volna a cél. Az Egy Amerikai Párizsban vérpezsdítő hangjaival csendült ki az est, amely remélhetőleg ismét ráirányítja az érdeklődés reflektorfényét az utóbbi időben érhetően, de méltatlanul háttérbe szorult zenekarra.

Mert a képzeletbeli minőségmérő továbbra is erősen kileng játékok hallatán. Országos szinten is a legjelesebbek közé tartoznak a zenekar „mindentudó” hegedűszólamai: amikor a játékszánivaló lehetőséget kínált, megzendítették gyönyörű cantilenáikat, az emberi énekhangot idézően dalolva, azzal a többlettel, hogy tüdejük kapacitása végtelen, tehát behatárolatlan terjedelmű melódiákkal képesek elvarázsolni közönségüket, máskor oly érzékeny-pontos kíséretől gondoskodtak, mintha egyetlen központi akarat kivitelezné tucatnyi hangszereken a pizzicatokat, s folytathatnánk a végtelenségig az igényes muzsikálásról tanúskodó konkrétumokat. A hegedűk kiemelése az egyébként összességében is remek együttesből azért indokolt, mert világviszonylatban is ritka, hogy egyazon – általában elsődlegesen dallamjátszó prím – szólam bármilyen textúrában pontosan megtalálja a saját helyét-funkcióját.

Könnyű szerep jutott az elsősorban színházi zenekarokkal dolgozó Silló István-nak: a nemcsak képzett, de lelkes és fogékony, ráadásul jó humorérzékkel rendelkező zenekari tagok remek együttműködő partnerek, akik önként adják kidolgozott-megformált szólamukat a kö-

zösen kialakítandó, a karmester által összefogott Egész megszólaltatásához, bármilyen stílusú, műfajú, „fajsúlyú” és terjedelmű darabok/tételek esetében.

Budafoki Dohnányi Zenekar január 16.

Prokofjev-Csajkovszkij műsor, vastapsokkal – tömören ez az Universitas-bérlet 4. estjének mérlege. Dian Tchobanov vezényelte – nem először – a Budafoki Dohnányi Zenekart, az est szólistája a 20 éves, tajvani-amerikai Chun-Wen Huang volt. Dian Tchobanov karmesterként Hollerung Gábor szellemi rokona; túl azon, hogy mozdulatviláguk is hasonló, a folyamatok végigkövetése, a játékosokkal való kapcsolat-teremtés gesztusvilága is azonos tőről fakadt zenei gondolkodásmódról tanúskodik. A Rómeó és Júlia 2. szvitben Prokofjev zenéje minden léptékben karakterizáltan csendült fel, s ami talán még fontosabb: mindig lélegzett a zene, egy-egy új formai-tematikus egység mindig „indult”, nem pedig csupán elkezdődött. Amiben Tchobanov elmarasztalható, az a beintések pontossága – pontosabban, az a szándék, hogy a különböző hangképzésű hangszerek számára egyaránt lehetővé tegye a pontos kezdést. Kellő „aviso” híján néha lehetetlenné vált a pontos hangindítás. Mozdulatvilágának másik problematikus sajátossága, hogy miközben zsigereiben érzi a halk, tündérléptű muzsikát, oly picit mozdul pálcája hegye, hogy az hangulatfestésnek tökéletes, de tényleges-gyakorlati irányításnak kevés! Hogy a zenekar mégis sikeresen vette az akadályokat, az annak a számlájára írandó, hogy szuggesztív atmoszférát teremtett; olyan lendülettel követte a formarészek egymásutánját, hogy magával ragadta a muzikusokat, akik akár szemkontaktus nélkül is képesek lettek volna vele együtt valószínűsíteni meg az immáron közössé vált elképzeléseket. Hangulatokban, karakterekben gazdag tételek sorjázta a szvitben, lebilincselően. Felfokozott figyelem jutott Csajkovszkij Hegedűversenyének a második részben, amikor a koránál fiatalabbnak tűnő szólista megjelent. Chun-Wen Huangnak szavazta meg különdíjként a budapesti zenekari esten való fellépést a 2009-es Sion-Valais Nemzetközi Zenei Versenyen az együttes, amikor először játszottak együtt Svájcban. Ezen túl a Juilliard School növendéke a versenyt is

megnyerte, játékát hallgatva, méltán. A nyitótételben még érződött az erős koncentráció, de a későbbiek során oldódott a szólista belső feszültsége, olyannyira, hogy egy-egy kivételesen sikerült részletnél önkéntelenül elmosolyodott. Játékát hallgatva bárki megbizonyosodhatott arról, hogy a zenének nemcsak az értése, hanem az érzése is országhatárok, sőt, kontinensek-feletti – a szólista nemcsak technikai perfekciójával nyűgözte le hallgatóit, hanem azzal a gyönyörködtető hangzással, amelyet csak olyasvalaki képes létrehozni hangszerén, akinek van saját elképzelése a műről. Közismertnek tekinthető, zenetörténeti örökzöldről lévén szó, nem az újat-mondás volt az elsődleges feladat, hanem olyan hangzás-kép létrehozása, amely bármely hallgatót képes gyönyörködtetni, akármilyen mélységben ismerte korábban a versenyművet. Az Olasz Kultúrintézet díszterme ezúttal teljes-értékű koncertteremként funkcionált, a közönségre sem lehetett panasz. Hogy a nyitótételt követően önkéntelen tapsviharban tört ki, ezúttal aligha kárhoztatható – így reagált a váratlanul erős élményre.

A záró műorszám meglepetése az volt, hogy az 1812 – nyitány előadásában társult a zenekarhoz a VIII. kerületi Dohnányi Zeneiskola fúvóegyüttese, ily módon egészen kivételesen „megemelve” a nyitány egyébként is diadalittas befejezését. Általában a legjobb produkciókra zeneigazgatója, Hollerung Gábor vezényletével képes a zenekar. E régi szabályt erősítő kivételként tarthatjuk számon ezt a hangversenyt – a befektetett munka remek teljesítményt eredményezett, amely remélhetőleg hasonló jellegű folytatásra készíti a muzikusokat.

Concerto Budapest Január 30.

A Karajan mesterbérlet 4. előadásának dirigense és szólistája Sir James Galway volt. Ezt ígérte a meghirdetett program, s a fuvolaművésznek az eddig csupán felvételek alapján lelkes tisztelője utolsó pillanatig azon izgulhatott, hogy bárcsak ne jönne közbe valami. A kérés meghallgatásra talált, s Sir James életnagyságban megjelent a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem pódiumán. Merészen két versenyművet játszott az első részben (Mozart D-dúr és Mercadante e-moll fuvolaversenyét), majd Schubert h-moll,

„Befejezetlen” szimfóniáját vezényelte. Játéka problémát-nem-ismerő volt, magától értetődően megformált frázisok sorjázta, magvas dallamok és könnyed díszítőanyagok váltották egymást – s hogy valószínűleg nehéz lehet ilyen természetességgel eljátszani e szólamokat, arra inkább csak utólag gondolt az elvarázsolt hallgató. Mert mindent feledtetően jelenidejű, a szó legnemesebb értelmében a pillanat zenéje volt valamennyi hangja, s a belőlük összeálló, különböző nagyságú felületek egymásutánja. Öröm volt észlelni, hogy nincs összeegyeztethetetlen, minőségi különbség a (bármikor készített) hangfelvételei és mostani élő előadása között. De az igazi csodát nem ez jelentette!

Hosszú ideje hegedűs-karmester áll a Concerto Budapest élén, s annak ellenére, a hegedű-szólamok gyakran adtak okot az elégedetlenségre. Most megtört a jég! Talán épp azért, mert nem a hangszer felől, hanem a zene oldaláról közelített a szólista, megtáltosodtak a zenekar magas-vonásai. Voltaképp teljesen mindegy, hogy mivel érte el a szólista-karmester – a lényeg az, hogy a hangszerrel kapcsolatos gondjairól és műgondjukról egyaránt megfeledkeztek a zenekari vonások, és a fafúvósok legszebb pillanataival vetekező minőséggel énekeltek hangszerüket. Galway külön figyelmet fordított arra, hogy az előadás során ne sikkadjanak el a játékos mozzanatok. Amikor odafordult a prím-szólamhoz, számíthatott a remek muzikusok teljes aktivitására. Történt mindez úgy, hogy sokdimenziós ábrázolás mintájára mélysége-magassága lett a történések valamennyi mozzanatának. Valahol „átbillent” a hangzás, elérve azt a színvonalat, amely felett nem szokás apró konkrét kifogásokat sem keresni, sem találni! Hallgattam az önfeledt muzikálást, és nem tudtam betelni vele. Sokan voltunk így – nem véletlen tehát, hogy mindkét félidőt ráadások sora zárta. Az viszont teljességgel érthetetlen a számomra, hogy a búcsúzó ráadások előtt miért nem szándékozott hangolni (akár csak a biztonsági kontroll kedvéért) hangszerét a szólista. Persze, ettől még nem dőlt romjaiba a korábban megéremelten kialakult kedvező kép... csak épp szükségtelen lett volna ez a realitások talajára visszarángató, „kijózanító” hangzás, amely egyúttal arra is figyelmeztetett, hogy mindenféle hangzó csodák megszólaltatásának szigorúan materiális feltételei IS vannak.

MÁV Szimfonikus Zenekar Január 31.

Az évad műsortervének áttekintésekor a választékoság volt szembeszökő – habár szinte hagyománya van annak, hogy a MÁV Szimfonikus Zenekar időről-időre szokatlan-váratlan muzsikákkal lepi meg hallgatóit. Azzal nem is lenne baj, főképp, ha arra gondolunk, hogy az ingyencégekhez szokott közönséget előítéletektől mentes zenehallgatásra neveli. Vagy talán mégis, amikor egyre-másra nyilvánvaló hiányérzettel hagyjuk el az Operettszínházat vagy a Festetics-palotát. Amikor a hallottak megmérték, s könnyűnek találtattak – mármint a közönség szempontjából. Amikor elég volt beülni és várni a szép hangok özönét (és ha „másmi-lyenek” is jöttek, lehet zavartan körülnézni, csalódottan, boldogtalanul). Az ígélet valahol nagyon mélyen talán minden műsorösszeállításban benne rejlik – de az utóbbi időben zenekarunknál ritkán teljesebb ki. Az 1951-ben komponált Kis szvit tekinthető ugyan kortárs szerző darabjának (Lutoslawski 1994-ben hunyt el), de sohasem volt modern, vagyis valami újat mondani akaró. Néptáncokon alapuló szvitmuzsika, ami leginkább azok érdeklődésére tarthat számot, akik saját környezetében is találkoztak a tételeket ihlető népi táncmuzsikával. Rózsa Miklós Brácsaversenyének magyarországi bemutatójáról emlékezhetünk az est szólistájára, Gilad Karnira. Ezen a hangversenyen az izraeli brácsaművész azt az átiratot játszotta, amelyet neki ajánlott 2009-ben Joël Jenny. Prokofjev Rómeó és Júlia – szvitje csendült fel, salaktalanul szép brácsahangon, viszonylag szűkös dinamikai keretek között, de annál árnyaltabban. A karakterek éltek, a táncjáték ismert dallamai szinte élénk varázsolták a látványt – de ez is alig jelentett többet igényes háttérzenénél. Reménykedhettünk, hogy a „nagy durranást” szünet utánra tartogatja a zenekar – Bernstein Divertimentójának első hangjaiig. Az ismertető írója, Fenyő Gábor visszaidézte 1983-as koncertélményét, amikor a Münchener Rádiózenekar a szerző vezényletével frenetikus sikert aratott e művel. Én is szerettem volna „nosztalgizni” a koncerten – de nem sikerült. A hatás elmaradt, a poénok dögölték aknákként mutatkoztak. Ezt a darabot (és valószínűleg másokat is) talán csak akkor lenne szabad előadni, ha a játékosok értik a tételekben rejlő humort, s képesek úgy megszólaltatni szólamukat, hogy az

összeálló zenei anyag élményt jelentessen a hallgatóságának. Mariusz Smolij csupán összerendezte a szólamokat, s mintha úgy gondolta volna, hogy a kidolgozott részletek összessége önműködően hatni fog. Lehet, hogy három évtized alatt „beporosodott” a mű, annyit változott a világ, hogy a frappáns bernsteini ritmus- és metrumjátékoknak már egyetlen mosolyra húzódo száj sem jut? Merem remélni, hogy ilyen általános következtetést nem kell levonni a kulturált unatkozást kiváltó előadásból.

A Gershwin Porgy és Bess című operájának ismert dallamaiból összeállított Catfish Row sem rázta fel a „szibbadásban veszteglő” közönséget.

A játékosok játszottak – a hallgatók hallgattak. Ennél több kell ahhoz, hogy emlékezetes maradjon egy hangverseny.

Duna Szimfonikus Zenekar február 4.

A Tavaszi bérlet második előadása nemcsak ritkán hallható művekkel, hanem két remek szólista bemutatásával ajándékozta meg hallgatóit. Mendelssohn Hebridák nyitányát követően Csáki András szólójával csendült fel Rodrigo Aranjuez concertója. Szakmai életrajzát tekintve, a 30 éves gitárművész pályakezdete egyértelműen sikeres: időről-időre módosul a nemzetközi versenyeken elért díjainak a száma (jelenleg a tíz I., nyolc II., két III. helyezéssel és számos különdíjjal tart). A különdíjaknak, továbbá a Junior Prima díjnak köszönhetően, időről-időre koncertezik, ám többnyire szólóestek keretében. A versenymű-repertoár kialakításához és bővítéséhez elengedhetetlen a zenekar – s ezért öröndetes, hogy ilyenfajta fellépésre is lehetőséget kapott. Mert fontos, hogy sokoldalúan bontakozhasson ki verseny-szereplései és tanítási gyakorlatok mellett előadói habitusa is, hiszen aki akár csak egyszer is hallotta, megbizonyosodhat arról, hogy Csáki Andrást korántsem a „versenyistálló” díszei között kell számon tartani, hanem remek technikai felkészültségű, érzékeny muzsikusként is. Akár szólódarabot játszik, akár zenekarkísérettel gitározik, jellemzője a tiszta felépítésű formálás, és az, hogy akkor is hallja a harmóniakat, amikor egyszólamú dallamából bontakoznak ki. Dvořák Amerikai szvitje után a brazil Ney Rosauo Marimbaversenye jelentette az est fináléját. A szólista a 20 esztendő, a

detmoldi főiskolán tanuló Vitkóczy Miklós volt. Fiatal korát meghazudtolóan kiforrott hangszeres, több versenygyőzelemmel rendelkezik ő is. Mint külföldön tanulónak, neki is hasznos a hazai koncert-lehetőség – s csak dicséret illetheti a zenekar vezetését, a program összeállítóját, amiért erre az estre két fiatal szólistát hívtak meg.

A Duna Szimfonikus Zenekar létszámát a Duna Palotában a pódium nagysága korlátozza; a kisszámú vonóskar azonban derekasan helytáll a „hazai terepen” – a szólamok kiegyenlítetttségének fő okai közé tartozik, hogy valamennyi előadó felelősséggel játssza szólamát, s a vonószólamok összeszokottak.

Vezető karmesterüknek, Deák Andrásnak elég volt szinte csak a gesztusok folyamataként vezényelni az együttes régi repertoárdarabját, a Hebridák nyitányát – de nyilvánvalóan kialakult valamennyi műsorszám megtervezett hangzasképe a próbák folyamán. A koncerteken ritkaságszámba menő versenyművek esetében további feladatot jelentett a kíséret funkciójának a betöltése; ráadásul mindkét műben vannak olyan helyek, ahol a szólista agogikáit követően igencsak kényes belépésekre kerül sor. Ezek többségét is jól vette az együttes (a marimba-verseny nagy sikere kapóra jött, hogy javítási kísérletet tegyenek a versenymű III. tételével).

Miként a saját szólam iránti felelősség, úgy az is rendkívül szimpatikussá tette a játékosokat, ahogyan átadták magukat az általuk ritkán játszott muzsikának. Élvezték a stílári kirándulásokat, az aszimmetrikus metrumokat – általánosságban elmondható, hogy teljes jelenléttel muzsikáltak.

Ilyen esteken mindig sajnálattal tölt el, hogy a hangversenylátogató közönség nagyrésze egy-egy zenekar mellett kötelezi el magát. Egyelőre csupán a Duna Szimfonikus Zenekar hallgatóságának tudott bemutatkozni a két fiatal szólista – de reménykedjünk abban, hogy másik zenekarok is rendre találnak lehetőséget hazai tehetségek népszerűsítésére.

Budafoki Dohnányi Zenekar február 13.

Valószínűleg sokan debütálásként élték meg ezt az estet. A Budafoki Dohnányi Zenekar korábban is megszólaltatott már Mahler-szimfóniát, de a zenekari tagság módosulásából-cseréjéből adódóan talán

olyanok is ültek aznap a pódiumon, akik először vettek részt Mahler-mű megszólaltatásában. Ami a konkrét programot illeti, a III. szimfóniát először játszóknak száma vélhetőleg jelentős volt. Hasonló tendencia érvényesül(hetett) a közönséget illetően is – szép számmal lehettek, akik először hallgatták végig ezt a monumentális művet.

Megintcsak elismeréssel kell adóznom az együttes zeneigazgatójának, Hollerung Gábornak zenekar- és közönségnevelő munkájáért. Remek lélektani érzéssel olyan műsorokról gondoskodik, amelyek a szó legnemesebb értelmében „művelik” a bérleti közönséget, s jó pedagógiai érzékkel rendre talál módot arra, hogy az élményt értékkel/megértetéssel mélyítse el. Most például a koncert előtt rövid bevezetővel készítette fel a publikumot, alapinformációkat adva és érzelmileg is orientálva. Amikor az I. tételt követően felcsattant a taps (igaz, röviden, mert a spontán lelkesedést követte az emlékezés, hiszen ez „csak” a nyitótétel volt), korántsem a felkészítés hatástalanságáról tanúskodott – jó félórnyi folyamatos-folytonos figyelem után reagálni vágyott az általában rövidebb terjedelmű darabokhoz szokott hallgatóság. Ezúttal a karmester nem volt a „helyzet ura”, amikor elhamarkodva úgy reagált erre, hogy felállította a remek szólistát... – arra ráért volna a mű végén is (így tehát hamis visszajelzést kapott a közönség). Az Akadémiai Kórustársaság nőikara, szokatlanul visszafogott létszámban, kezdettől a színpadon foglalt helyet. Véleményem szerint az egészen kiváló Magnificat Ifjúsági Kórus számára sem lett volna megerőltető végighallgatni azokat a tételeket, amelyek az ő megszólaltatásukhoz vezettek. Így viszont, a közkedvelt szólista, Wiedemann Bernadett és a gyermekkar „köszöntése” szolgált újabb tapasztalási lehetőség ürügyével. Értelmezhetjük úgy, hogy eme „kikapcsolódásokkal” könnyebb a monumentális kompozíció befogadása – viszont kétségkívül elvész az az emocionális többlet, amit a hat tétel egyváltéban való végigjátszása/végighallgatása jelentene. (Valamennyit ugyanis veszít koncert-előadásokon intenzitásából a nagyforma, hiszen a tételszűnetekben a játékosoknak apró technikai tennivalóik is vannak, a karmester megtörölközik, hogy felfrissülve tudja irányítani a folytatást, s a közönség több-kevesebb tapintattal kiköthögheti magát.) Roberto Paternostro nem először vezé-

nyelte a zenekart. A kritikusai által első-sorban Richard Strauss-dirigensként elismert karmester – alapos műismeret birtokában – kétségkívül hitt a műben, a partitúrába rögzítettek hatásosságában. Irányításával korántsem a pillanatnyi hangzást akarta befolyásolni, hanem az elképzelt, megvalósítani vágyott monumentális építmény alkotórészeire koncentrált. Általánosságban elmondható, hogy lélegzett a muzsika, a hangszínváltások egymásutánja tagoló szereppel bírt, s a foglalkoztatott apparátus nagyságának váltakozása sokszínű, gazdagon árnyalt színvilágot eredményezett. Remekeltek a rézfúvósok, szinte kifogástalan játékok mindenkor megformált motívumokból, gesztus-dallamokból állt. Nyilvánvaló, hogy értelmezték szólamukat – tehát nem elégedtek meg a technikailag perfekt megszólaltatással. A fafúvók mechanikusabban értelmezték a dinamikai előírásokat – néha az összhatás többet elbírt volna valamely túlságosan is finomra sikeredett, tematikus értékű fordulatból. A vonóskaron belül a legkiválóbb teljesítményt a brácsások nyújtották. Amikor kilépve a kíséret-funkcióból, vezető dallamot játszhattak, gyönyörű, telt tónussal kápráztatták el a hallgatóságot. A II. hegedű szólama is hálásnak bizonyult, amikor tematikus anyagot szólalathatott meg. A mélyvonósok között a nyitótételben hiányzott az összhang; a bőgősök néha terjedelmes holdudvarát rajzolták annak a szólamnak, amelyet a gordonkásokkal együtt kellett volna megszólaltatniuk. A rövidebb lélegzetű feladatokat akkor megoldották, ha zeneileg igényes játszanivalóról volt szó. Az I. hegedű szólama volt a legkevésbé meggyőző. Helyzetéből adódóan, játékát könnyebb figyelemmel kísérni – viszont épp ebből adódóan, magasabb az elvárás velük szemben. Nemesyszer az volt az érzésem, hogy kizárólag saját szólamukkal törődnek, mintegy figyelmen kívül hagyva a hangzó környezetet. A koncertmesterre kettős feladat hárult; a szólam vezetésén túl szólói is voltak – ezek kidolgozottsága néha feledtette az intenzitás hiányát (esetleg a többiekkel kellett volna mérsékletre inteni a dirigensnek?).

A monumentális nyitótétel szinte önmagában is megállt; a következő fokozás megtervezett volt; mind magasabb régiókból emelkedett a fohász, a IV. tételben a vox humana bekapcsolódása minőségi változást eredményezett (a szólista

nem könnyítette meg a szövegértést – szerencsére a zenekar informatív műsorismertetőként is bevált „időszaki magazinja” tartalmazta fordításban a IV. és V. tétel szövegét, így értőn követhettük az érzelmileg-indulatilag kidolgozott hangzást). A nőikar volumenében, intenzitásában, magvasságban kevésnek bizonyult (talán először kell ilyesmit leírnom az Akadémiai Kórustársaságról!), a Magnificat közreműködése tette megindítóvá az V. tételt (egyébként is mindig megható, amikor gyerekek kotta nélkül énekelve vesznek részt, teljes intenzitással, a nagy apparátusú kompozíciók megszólaltatásában).

Meghittséget, bensőségességet árasztott a zárótétel – valóban egy másik „világba” léptünk; ilyenkor tudjuk megélni, hogy a zene képes a kimondhatatlan megjelenítésére. Az ilyen hangzás: hallgatásra való, hatása kizárólag átélhető, szavakkal nem lehet tudósítani róla. A hatás helye: a koncertteremben van, tehát a pódiumon kívül – de nem hátrány, ha az előadók maguk is hatása alá kerülnek effajta varázsnak, tehát érző közegként tudják vezetni a varázshatalmú hangokat, dallamokat.

Ha ismételtén azt hangsúlyozom, hogy rendkívül fontos lenne az ilyen programok többszöri eljátszása, nem csak arra gondolok, hogy minél többekhez eljusson a csoda (ami persze rendkívül fontos lenne, elsivárosodó mindennapjainkban!), hanem arra is, hogy a játékosoknak lehetőségük lenne érzelmileg és intellektuálisan felnőni a kompozícióhoz, mind nagyobb formai egységeket tekintve (és érezve) át az egyes tételekből, majd pedig a ciklikus egészről. Másképp ugyanis csak azt tehetnék, hogy mind több interpretáció meghallgatásával-kielemezésével próbálják kutatni az alkotó titkát – ezt elvárni viszont életidegen idealizmus lenne, ismerve zenei életünk mindennapi problémáit.

Györi Filharmonikus Zenekar február 15.

A „Magyar szimfonikus körkép” sorozatot felváltó „Szimfonikus felfedezések” minisorozat tavaszi nyitókoncertjén művészeti vezetője, Berkes Kálmán vezényletével Szokolay Sándor, Beethoven és Borogyin egy-egy művét játszotta az együttes (az új kezdeményezés értékelése a 4. estet követően lesz időszériű). A páneurópai

piknik és határáttörés 20. évfordulójára Sopron város kért művet Szokolaytól, a Nyitány-fantáziának 2009. augusztusi bemutatója is a Györi Filharmonikus Zenekar nevéhez fűződik. Öröndetes, hogy az annakidején a szerző dirigálásával megszólaltatott műnek hangzó életet biztosítanak, s most a MüPa-beli közönséggel is megismertették. Csemegének szánhatták Beethoven Hármaversenyét (talán már akkor gondolva a zenekart a fővárosba is elkísérő népes györi hallgatóságra – 4 busszal érkeztek –, akiknek így három fiatal művész játékának megismerésére nyílt lehetősége). A „Körképek” edződött, időközben Budapesten többször fellépő zenekar már megjelenésekor jó benyomást tett a közönségre (a női játékosok többsége azonos anyagból készült, ám személyre szabott fazonú blúzt viselt). Játékukon érezhető volt az alapos felkészülés, a biztos szólamtudás csakúgy, mint a dirigenssel közös elképzelés a művekről. Szokolay Nyitány-fantáziájában a szólamokba leírtakon túl azt az érzelmi-indulati töltést is rekonstruálniuk kellett, amit annakidején a szerző kívánt tőlük – Berkes megannyi agogikával domborította ki azt a hatást, amelyet alapvetően már a hangszerezés is megjelenített. Imponáló volt a rézfúvósok teljesítménye; mind a korál-jellegű, mind a fohász-intonációk erőteljesen érvényesültek. A tétel folyamán megannyi dallamfordulattal találkoztunk, amelyek hallatán könnyen felismerheti a szerzőt az életművében többé-kevésbé jártas hallgató. Anélkül, hogy idézne bármely korábbi művéből, finom érzékkel utal rokon eszmeiségű fordulatokra. Ecce homo villanások néha, vagy talán még korábbi művek exponált pillanatai – de épp csak átsuhanva (egyszerre megerősítve a saját hang jelleget, s elkerülve a mechanikus önisméltés veszélyét). Szép hangon játszottak a vonósok is, a szólamok egységesen követték a karmesteri instrukciókat.

Beethoven Hármaversenyében korrekt kísérelőgyűttessé fokozódott le a zenekar. Mintha önként vállalták volna a háttér-funkciót, meghagyva a csillogás lehetőségét a szólistáknak. A történészek-muzikológusok véleménye megoszlik e beethoveni kompozíció értékelésekor – néha mintha „kijátszanák” némely egy-szólistás remekmű ellenében. Éppen ezért rendkívül nagy a mindenkori előadó-gárda felelőssége – s ha nincsenek egyöntetűen meggyőződve a kom-

pozíció értékéről, könnyen olyan interpretáció születhet, amely a lebecsülő véleményt támasztja alá. A szolista-teljesítményeket nehéz lenne közös nevezőre hozni. A beugrással fellépő Lendvay József mintha „vonópárba” lehetőségét vélte volna felfedezni, s nem tagadható, hogy néha valóban lekötötte a figyelmet a hegedű és a gordonka megannyi párbeszéde – viszont, sajnos, oly módon, hogy eltávolított a műtől. Az előadás legemlékezetesebb pillanatait Várdai Istvánnak köszönhetjük, aki érett muzsikálással szívhezszerűen intonálta szólalmát a II. tétel kezdetén. A vetélkedős játékban nem vett részt Zsoldos Bálint – néha érzékenyen formálva, máskor lelkiismeretes korrepetitorként zongorázott, de nélkülözve az együttműködés örömeit. Távolgatóan klasszicizáló volt az előadás – így a hallgatóság is jólnevelten, ám személyes részvétel nélkül követte a zenei folyamatokat. Az biztos: újabb rajongókat e műnek aligha toboroztak ezen az estén! A hangverseny második részében mintha felszabadult volna a zenekar; Borogyin II. szimfóniájában éltek a folyamatok, dinamikus fejlődött a tételek nagyformája – itt korántsem azért kötötték le intenzívebben a közönség figyelmét, mert kevésbé ismert volt a megszólaltatandó zenei anyag. Az „Előhang”-beszélgetés azt sejtette: „jó passzban” van a zenekar. Műsoruk sem utalt ennek az ellenkezőjére.

Budafoki Dohnányi Zenekar február 20.

A megérthető zene 4. matinéjának fáradt műsorvezető jutott. Tisztában volt ezzel Hollerung Gábor, ezért a szokásosnál nagyobb figyelemmel, koncentrációval mutatta be az „Angyalok és démonok” program műsorát, Gyöngyösi Levente 1. szimfóniáját. Igenám, de hiányzott az a belülről sugárzó lelkesedés, amely máskor bármiről meggyőzi a hallgatóságot – így inkább csak végighallgattuk, amit ismertetőjében a karmester mondott. S közben sajnáltuk a nyíregyházi Cantemus Vegyeskart, amelynek rövid illusztrációk kedvéért egy óra hosszat kellett állnia a hangverseny első részében. Sovány vigasz, hogy a második részben, amikor elhangzott a mű, csak a II. tételt követően kellett felsorakozniuk a pódiumon... Gyöngyösi Levente 1. szimfóniáját tavaly mutatta be a MüPában a Budafoki Doh-

nányi Zenekar – öröndetes, hogy az ide program összeállításánál is számoltak ezzel a kétségkívül értékes kompozícióval. Mert addig több együttes eljut, hogy – kisebb-nagyobb erőfeszítések árán – művet rendeljen, de sajnos az a bevett gyakorlat, hogy a felkérésre komponált darab, értékétől függetlenül, a bemutatót követően hallgatásra ítéltetik...

Hollerung Gábor tisztában van a mű értékével, s a zenekar szívesen, kedvvel játssza a klasszikus formamodelleket követő kompozíciót, melyből érződik egyfajta átfogó-végiggondolt elképzelés, és sugárzik a már első hallásra is tettenérhető szerzői invenció. A hangszerelés gazdag hangszínfantáziáról árulkodik, a szokatlan színek, tónusok mindig megtalálják helyüket a nagyobb egységeken belül.

A játékosok érezhető kedvvel szólaltatják meg a művet, amelynek mind a négy tételében könnyű a tájékozódás, ugyanakkor, mindig találunk „kifejeznivalót”. A tematikus motívumok visszatérése örömforrás, s amikor „szabálytalan” észlelnek, legyen szó a zene bármely összetevőjéről, ösztönösen úgy találják a hallgatóságnak, hogy lekössék a figyelmet. A zárótétel hajtogatott formáját a felhasznált versek tagolják – Meláth Andrea és a Nyíregyházi Cantemus Vegyeskar élmenytadóan „megemelte” a finálét, s amikor már-már úgy éreztük, nincs tovább, a kórus a cappella rezüméje tudott minőségi többletet adni.

A szimfónia személyes életrajzi háttére publikus, s a hangszeres tételekhez valamiféle „programot” kívánnak adni a szerző által hozzárendelt versek. A bevezető ismertetővel-elemzéssel súlyosbítva, a környezet már-már elterelte a figyelmet magáról a műről. Lassanként el kellene engedni eme „szellemi gyermek” kezét, hadd tegye meg önállóan első lépéseit!

Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara február 21.

Szombaton a MüPában, a Schubert-maraton keretében, majd hétfőn és kedden az Operaházban (a két bérleti sorozat koncertjén) a teljes Rosamunda kísérezetét megszólaltatta a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara, Fodor Gabriella és a Nemzeti Énekhar közreműködésével. A bérleti koncertek második részében R.

Strauss Rózsalovag-keringője és Ravel Bolerója között J. Strauss Császárkeringője és Dvořák Rusalkájából a címszereplő áriája kapott helyet – a hétfői estet hangulatos ráadások zárták.

A műsor előtt Kovács János bejelentette: a pénteken elhunyt Lukács Ervin emlékének ajánlják az általa is rajongásig szeretett Rosamunda előadását. Talán e megilletődöttség is hozzájárult, hogy a tételek többségében erőtlen, vérszegény muzsikálást hallottunk. A Magávalragadó Szépség nem kapott meghívót aznap estére. Minden bizonnyal intimre és bensőségre szándékozott hangolni az előadóegyüttest a karmester – a szándék azonban nem tudott megvalósulni. Mint korábban is nemegyszer, főleg az I. hegedű szólam bizonyult erőtlennek, egyszersmind jelentéktelennek. Most annál is inkább feltűnt, mert a II. hegedű intenzitása, a kíséző-formulák megformált játéka még inkább kihangsúlyozta ezt. A magvas-tónusos hangképzést kellett hiányolnunk, ez inspirálta volna arányosra dinamikailag is a mélyvonósok támasztószólalmát. A lehangulatosabbra a kórustételek sikerültek, s szinte önmaguktól hatottak a gyakran hallható balettzene-tételek. Fodor Gabriella a pódiumon nélkülözte azt a biztonságot, amellyel máskor az operaszínpadon mozog. Elénekelte szólalmát, de az interpretáció szándéka, a művészi megjelenítés távol állt tőle. Nem javult a helyzet a keringők előadásakor sem – nem talált fogékony partnerre ezúttal Kovács János. Nem technikai problémák okozták az értetlenséget, hanem a keringő bővületében élő világ életérzése tűnt idegennek a játékosok számára; pedig nehezen elképzelhető, hogy ne hallottak volna vérbő keringő-muzsikát, amikor a zenében benne lüktetnek a mozdulatok, a lépések és forgások lendülete már-már láttató erejű. Különösen szomorú ez a Rózsalovag-keringő esetében, amikor az opera egészének ismerete is megkönnyíthetné a tánc atmoszférájának a kibontakoztatását. És Ravel Bolerója sem volt az „igazi”; az ismétlődő ritmusképlet afféle formatagoló basso ostinato volt, s felette váltakozva szólaltak meg különböző hangszín-kombinációk. Tartott ez sokáig, végül dinamikailag emelkedés következett be.

Farsang, gyász hírrel – ehhez a kettőséghez illett a koncert össz-élménye.

Fittler Katalin

CD kritika

Georg és Franz Benda: Fuvolaszonáták

Oross Veronika Csizmadia Angelikával és Kousay Mahdival 1996 óta zenél együtt – kamaramuzsikálásukból a Benda-fivérek fuvolaszonátáinak felvétele ad izelítőt.

Oross Veronika főállását tekintve zenekari muzsikus, immár 15 éve a MÁV Szimfonikus Zenekar szólófuvolása, Kousay Mahdi szintén zenekari muzsikus (2008 óta a Budapesti Fesztiválzenekar tagja), ám több kamaraegyüttes tagja, Csizmadia Angelika zeneiskolai tanár, amellet mind szólistaként, mind kamaraművészként koncertező művész.

Hármutknak köszönhetően világpremierként került rögzítésre hat continuo-kíséretes fuvolaszonáta; a műveket a koppenhágai Királyi Könyvtárban található kézirat másolatból szólaltatják meg. Figyelemreméltó, hogy egyik szerző sem volt fuvolajátékos; az idősebb Franz hegedűs volt és énekes (tenor), az ifjabb Georg pedig elsősorban csembalójátékos, aki hegedülni és oboázni is tudott. A kézirat nem ad közelebbi támpontot a continuo-játékosokat illetően – az előadók a kor általános gyakorlatának ismeretében választották a gordonka és csembalókíséretet.

A felvételen Georg Benda két-két szonátája veszi körül Franz Benda két művét. A hat mű közül csupán egy moll hangnemű (Franz Benda: e-moll szonáta). A háromtétéles szonáták kétarcúak: azonos hangnemű tétéleikkel a barokk szvit leszármazottjai, ám egyszersmind fellelhetőek bennük a (háromtétéles) klasszikus szonáta-típus csírái. Megannyi variációt hallhatunk a lassú-gyors-gyors típusra, ahol az

első élénk tempójú tétel hordozza magában a szonátaforma ígérését, míg a zárótételben a sokáig egymás mellett élő finale-típusok valamelyike jelenik meg. A legnagyobb önállóságot talán a nyitótételek követelik meg a fuvolistától, mindenestre, ezekben mutatkozik meg leginkább a szólista formálási készsége. A gyors tételek ismétlődő szakaszai lehetőséget kínálnak több-kevesebb díszítésre. A Nagy Frigyes kedves muzikusai közé tartozó Franz hegedűdarabjaiban nem bízta az előadókra a díszítéseket, hanem valamennyi tételhez adott díszítési javaslatot. Amennyiben így van a fuvolaszonátáknál is, a leírt kottaszövegen belül a főszövegnek és a díszítéseknek a differenciált megszólaltatása kíván rendkívüli érzékenységet a fuvolistától. Az e-moll szonáta Largójában dallamnak tudjuk felfogni a cadenciázó skálameneteket is. A gyors középtételben pedig már-már a virtuozitás érzetét képes kelteni egyszerű (gyöngyöző!) skálamenettel is. És amikor mutatós

játszanivalója van, boldogan csillogtatja meg technikai felkészültségét (A-dúr szonáta, Vivace).

Ami a felvételt rendkívül élvezetes hallgatnivalóvá teszi, az Oross Veronika játékedve. A stúdiófelvételi tapasztalatok meglete csakúgy, mint hiánya, különbözőképpen tud hatni. Fuvolistánkat nem bénítja meg a perfekcióra-törekvés, hanem mintha megfelelkezne a személytelen mikrofonokról, muzsikál: saját és partnerei örömeire. S abban a biztos tudatban, hogy a felvétel megtalálja majd a közönséget.

A B-dúr szonáta Largójának cadenza-szerű fordulatairól nehéz lenne megállapítani, hogy a lekottázott szólamrészt lelkesíti át, vagy attól meggyőzőek, hogy saját kommentárjait fűzte a tételhez. Imponáló az a biztonság, amellyel a köznyelvi toposzok világában közlekedve, mindenkor figyelemre-készítő tétéleket képes formálni. Megtalálja minden léptékben az érdekeset, a különlegeset, a vicceset, tréfásat, s ha tételen belül többször ismétlődik, mindahányszor teljes jelenléttel adja elő. Az ismétlések során soha semmi nem válik mechanikussá, kiüresedetté, sőt, él az ismétlés megannyi hatás-lehetőségével (formateremtő, komikus, stb.).

Oross Veronika játékát hallgatva, megsejtünk valamit abból a régi zenefogyasztói gyakorlatból, amikor „mindig mást” hallgattak, ám ezek a „más”-ok nagyon hasonlítottak egymásra. És éppen ilyenkor érezzük meg, hogy napjainkban is van létjogosultsága a „kismesterek” zenéje feltámasztásának. Hogy általuk visszkapjuk a nagyság felismeréséhez szükséges képességet – s helyükre kerüljenek a dolgok.

Fittler Katalin

ÖN IS LEGYEN ELŐFIZETŐNK!

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja

Megjelenik: évi 6 alkalommal

2011-ben előfizetőknek: **2300 Ft/év**

Eljut: a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez és a zene iránt érdeklődőkhöz.

Foglalkozik: A magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangverseny-kritikákkal,

zenetörténeti írásokkal, hangszer-történettel és a zenészek egészségi bánatmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint hangverseny-programokkal. Interjúk, friss hírek és hangverseny-programok online is olvashatók: <http://www.zene-kar.hu/>

Megrendelhető:

e-mailben: info@zenekarujsg.hu

„Huszárgyerek, buszárgyerek, szereti a táncot
Az oldalán, az oldalán, csörgeti a kardot...”

Liszt Ferenc születésének 200. évfordulójára

Bihari János: Hatvágás verbung

Amikor Liszt Ferenc 1840. január 4-én, a pesti Nemzeti Színházban – a mai Astoria szálló mellett – adott hangversenyt, a tiszteletére megjelent küldöttség a nemzet hálája és hódolata jeléül díszes szablyát (huszárkardot) adományozott neki. Liszt, aki díszmagyarban lépett fel, a hangverseny végén eljátszotta a magyarság szabadságvágyát kifejező Rákóczi-indulót is, amelyről egyik levelében így írt: „Igen népszerű dallam, melyet éppen most dolgoztam fel a magam módján”, „egy-fajta arisztokratikus magyar Marseillaise.”

A Lisztnek adományozott díszes szablya (buszárkard)

Ezúton szeretnénk köszönetet mondani a Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Tárának, hogy a Liszt-szablyáról készült, jogdíjköteles fényképet ingyenesen bocsátotta rendelkezésünkre.

A továbbiakban lássunk néhány részletet Liszt franciául elmondott beszédéből, amit báró Augusz Antal magyarra fordítva olvasott fel a közönségnek:

„Kedves Honfitársaim!

Ezt a kardot, amit egy bátorságról és lovaságáról annyira egyetemesen csodált nemzet képviselői adtak át nekem, mint szívemnek legértékesebbjét és legkedvesebbjét fogom őrizni egész életemben....

Ez a kard, amelyet olyan hősiességgel forgattak egykor szeretett hazánk oltalmában, most gyenge, békességes kezekbe került. Jelképnek fogjam fel? Azt akarja-e jelenteni, Uraim, hogy a csatamezők minden dicsőségével felruházott Magyarország ebben az órában a művészet, az irodalom, a tudomány, a béke barátaitól vár új hírnevet? Azt jelenti-e, hogy a

szellem és a fáradságos munka emberének is nemes feladatot és nagy küldetést kell Önök között beteljesíteni?...

Ez a kard nemes képzet, ragyogó jelkép nekünk művészeknek is. A drágakövek, a rubinok, a gyémántok, amelyek a hüvelyt díszítik, csak esetlegességek – ragyogó semmisségek. A penge belül rejtőzik. Így nyilvánuljon meg műveinkben – amit gondolataink ezer széles formával borítanak be, mint pengét a hüvely – az emberiség és a haza szeretete, ami maga az életünk.

Igen, Uraim, folytassuk minden törvényes és békességes eszközzel azt a művet, amiféle mindannyiunknak törekedni kell, kinek-kinek saját ereje és tehetsége szerint.

És ha valaha – bárki legyen az – igazságtalanul, erőszakkal próbálná, hogy bennünket ezek beteljesítésén megakadályozzon, akkor, Uraim, ha szükséges, kardjaink még kiröppenhetnek hüvelyükből, rozsdá még nem lepte be, és csapásai éppen olyan rettenetesek, mint valaha voltak...”

Mivel kardot akkor csak nemes ember viselhetett, a nemzet nevében gyakorolt gesztusnak nagy jelentősége volt. A közönség leírhatatlan tetszésnyilvánítása egyben nyomásgyakorlásnak tekinthető, hogy a király is szentesítse a nemessé avatást. Liszt mélyen átérezte a gesztus jelentőségét, és miközben – a díszes szablyával az oldalán – a „régidicsőség”-ről beszélt, hangsúlyozta, hogy a jövő Magyarországnak a szellemi és alkotómunkával végzett dicsőséget kívánja. Még aznap éjjel hosszú levelet írt Madame d'Agoult-nak, és elküldte beszédét is: „...csatolom híres beszédemet...Alkalmi dolog volt, szívemből, lelkemből írtam és mondtam.” (Dömötör Zs. – Kovács M. – Mona I.: Liszt-tanulmányok, 108-109. l.)

Nyolc esztendő múltán, amikor az idő elérkezett, „a kardok kiröppentek hüvelyükből”. Hősies küzdelem után, az ellenség túlereje következtében azonban a szabadságharc elbukott, majd megtorlás következett. Liszt az 1849. október 6-án kivégzett Batthyány Lajos miniszterelnöknek, és a magyar szabadságharc áldozatainak „Funérailles, 1849. október” (Temetés) című zongoraművével állított örök emléket.

Liszt szellemi alkotómunkára buzdító, nemes

gondolata válik valósággá 1997 óta minden évben, amikor átadják a Balassi Bálint-emlékkardot, ezt a középkori szablya mintájára kovácsolt irodalmi díjat, amelyben egy magyar költő, és a magyar líra egyik külföldi műfordítója részesül. A Bálint-napi irodalmi ünnep alkalmával tehát „a csatamezők minden dicsőségével felruházott Magyarország” egyik, arra érdemes költője veheti át a díszes szablyát, a Liszt által óhajtott vitézség mindmáig élő szimbólumát. És hogy a szablyát és a tollat vitézül forgató, a magyar táncot pedig szemet gyönyörködtetően járó Balassi méltó megtestesítője ennek az európai szellemiségű vitézségnek, erre később még visszatérünk.

BIHARI JÁNOS: „HATVÁGÁS VERBUNG”

Liszt, aki a verbunkos zenei stílust kiemelte a magyar nemzeti zene keretei közül, és az európai zenekultúra részévé tette, nagy csodálója volt Bihari Jánosnak. A híres cigány hegedűs játékát 1822-ben hallotta. Később, „Des Bohémiens et de leur musique en Hongrie” című könyvének 124. fejezetét teljesen Biharinak szentelte, és rajongással emlékezett meg róla (lásd „A cigányokról és a cigány zenéről Magyarországon” címmel megjelent, magyar nyelvű kiadványt, 281-290. l.).

Bihari „Hatvágás verbung”-járól szóló tanulmányunkban szó lesz majd ezekről a Liszt által említett, „valaha volt rettenetes szablyavágások”-ról is, miközben megemlékezünk a Rákóczi-induló hősi korszakáról, amelyben Bihari híres verbunkosa megszületett.

Liszt első magyar vonatkozású műve az 1828-ban, Párizsban komponált „Zum Andenken” című zongoradarab. Ennek 2. száma Bihari János „Hatvágás verbung”-ja nyomán készült (Liszt az 1. számban Fáy László verbunkos táncát dolgozta fel). A mű végén a következő bejegyzés olvasható: „zum Andenken von F. Liszt”.

A Harmónia Művészeti Központ (Győr) gondozásában, a közelmúltban jelent meg CD-n az a 30 verbunkos tánc, amelyeket a „Magyar Nóták Veszprém vármegyéből” című, 136 verbunkos táncot tartalmazó sorozatból (1823–1832) válogatott, és játszott lemezre Horváth Anikó zongoraművész. A hangfelvétel egy Schmidt Károly, pozsonyi hangsze-

rész által, 1830 körül épített zongorán készült.

A verbunkos táncgyűjtemény faksimile kiadását – a verbunkos táncokról szóló tanulmánnyal együtt – 1995-ben jelentette meg e sorok írója. A CD-felvétel a faksimile kiadvány alapján készült, a vámoszabadi Zene-kápolna hangstúdiójában.

A felvételen hallható többek között Bihari János „Hatvágás verbung”-ja is, amit Ruzitska Ignác jegyzett le Bihari játéka nyomán, és ő jelentette meg fortepianóra alkalmazva, a táncgyűjtemény 3. füzetében, 1824 júniusában.

A „Hatvágás verbung”-ot Berzsényi Dániel is említi egyik levelében: „...Jaj annak, aki Bihari Hatvágásában a hősdalt nem érti!” (Berzsényi levele Széchenyihez és Wesselényihez, 1830. febr. 25., lásd Berzsényi Breviárium, Vajthó, Magyar Irodalmi Ritkaságok 45. szám, 1939, 163. l., vö. Szabolcsi: A XIX. század magyar romantikus zenéje, 1951, 8. l.)

Berzsényi levele Bihari János „felsőges Lassú Magyar”-jának hősi hangvételére utal (lásd Ruzitska „Felsőgesen” bejegyzését a mű elején), amelyből elővillan a szablyát forgató magyar huszár alakja is. Major Ervin így ír Bihari leghíresebb verbunkosáról:

„Ma Hatvágás verbunkosként ismerjük, azonban Mátray Gábor szerint ez a dallam viselte eredetileg a „Fija halálára” címet, tehát nem a ma is hallható Requiem (megjegyzés: Bihari „Requiem fia halálára” címmel ismertté vált Lassú Magyar-ja a veszprémi táncgyűjtemény 1. száma). A Hatvágást – mint tudjuk – Bihari halála után Rózsavölgyi magának vindikálta, sőt ki is adatta szerzeményeinek Nemzeti Zenetár című, 1844-ben megindított sorozatában (I. f. 5. sz.) (lásd Major: Liszt Ferenc és a magyar zenetörténet, 1940, különnyomat az Ethnographia-Népelet 1939. évi 3-4. számából, 7. l., vö. Major: Fejezetek a magyar zene történetéből, 1967, 144. l.) Bihari szerzőségét bizonyítva írta gróf Fáy István – kinek apja, gróf Fáy János közeli ismeretségben állott Biharival –, a Vasárnapi újság 1853. okt. 16-i számában: „...élő ember most is Rudits Márton Gömörmegyében, ki Biharitól tanult, és jelen volt, midőn Bihari a „Hatvágást” először a Belezna-kertben Pesten,

mint legújabb szerzeményét eljátszotta. Ezt mondá Liszt János is nekem Fájban sokszor...” (lásd Major: Bihari János, 9. l., de Fáy István is említést tesz erről a „Régi magyar zene gyöngyei” című kiadvány II. füzetében: „Radits Márton most is él Gömör megyében, híres Bihari tanítványa.”)

Major Ervin rámutat, hogy Rózsavölgyi szerzőségének legendája Vahot Imrének a Pesti Divatlap 1844. december 1-jei számában, „Rózsavölgyi Márk” címmel megjelent cikke nyomán keletkezett, melyben Vahot azt állítja, hogy a „Hatvágás” már 1806-1813 között megjelent Bécsben, Rózsavölgyi szerzemé-

nyeként (lásd Major: Bihari János 9. l., 53. jegyzet).

Major egy későbbi Bihari-tanulmányában is foglalkozik ezzel a kérdéssel. Mint írja, „A Nemzeti Zenetár I. füzetében – nyilván ugyancsak Vahot Imre tollából – a következő jegyzet fűződik a „Hatvágás”-hoz. „E darab leginkább Bihari által terjedvén el, sokak által hibásan tartatik az ő szerzeményének; az a feltevésem eredeti kézirat 1811-ből azt nyilván Rózsavölgyiének bizonyítja.” (lásd Major: Fejezetek...144. l. és Papp Géza: További adatok a verbunkoskiadványok megjelenési idejéhez, Magyar Zene, 1984 (3) 255. l., 118. jegyzet). Minthogy az említett bécsi kiadvány, valamint az állítólagos kézirat azóta sem bukkant fel, „a kérdést nyugodtan lezárhatjuk azzal a megjegyzéssel, hogy Rózsavölgyi alaptalanul akarta kisajátítani Bihari legnépszerűbb táncdallamát” – vonja le a következtetést Major Ervin (lásd Major i. m. 145. l., és Bihari-műjegyzék, 25. szám).

Bihari d-moll, „Hatvágás verbung”-ja oktáv-kettősfogásokban megszólaltatott, energikus nyolcadokkal, félköríves karmozdulatokkal a húrra dobott vonóval indul (lásd a Ruzitska által beírt hangsúlyokat az 1. ütemben), majd trillás (sarkantyúpengéses), pontozott lovasvágta-ritmikával folytatódik. A klasszikus hegedűjátékban megszokott, húrrol indított vonóhúzástól eltérő, „szablyavágás”-szerű, levegőből indított vonóhúzás – lásd az 1. ütem hangsúlyos nyolcadait – ma is jellemzője az erdélyi paraszthegedűsök játéknak.

Bihari 1. és 2. üteméből valóban „kihallani” a szablyavágásokat. Olyan ez a feszes tempó-

ban megszólaló, energikusan lüktető Lassú Magyar, mintha megszületését szablyás táncot járó huszárok inspirálták volna, mintha a tánc lüktetését az 1 méter hosszú és 1 kg súlyú „huszárkard” csapásai határoznák meg. Később majd látni fogjuk, hogy az angol vívómester, Alfred Hutton „Gyakorlati értekezés a szablyáról” (1889) című könyvéből átvett ábránkon mind a Bihari-mű elején megszólaló nyolcad-”szablyavágások”, mind pedig az utánuk következő nyolcad-szünetek jól beazonosíthatók (lásd az ábra szaggatott vonalait a 31. oldalon).

Bár Bihari Lassú Magyar-ja szablyavágásokra emlékeztető, energikus megszólalásának köszönheti elnevezését, a „hatos” lüktetés azonban hiába keressük benne. Ha viszont – a „hatvágás” valamelyik kombinációjának felhasználásával – szablyás tánc-koreográfiát szeretnénk készíteni ehhez a muzsikához, akkor Alfred Hutton angol vívómester „Gyakorlati értekezés a szablyáról” című könyvéből érdemes kiindulnunk, aki a 29. oldalon ezt írja: „...ajánlatos az első négy vágást kombinálni, vagyis folyamatos mozgást kialakítani az átlós csapások segítségével, amit „nyolcas figurá”-nak is szoktak nevezni.” A Hutton által ismertetett szablyavágásokkal később részletesen foglalkozunk.

A Bihari-táncdarab további ritmikai jellegzetessége, hogy 3. üteme „aprózódó” ritmikával táncol visszafelé az 1-2 ütem ritmikáján, ismét felidézve a 2. ütem pontozott, versenyvágta-ritmikáját.

LISZT KOLOZSVÁROTT

Erre a szablyavágás-szerű vonókezelésre már Liszt is felfigyelt, amikor 1846 november 24-én Kolozsvárra érkezett. Négy hangversenyt adott a városban, és ellátogatott barátjának, gróf Teleki Sándornak Monostori úti házába is. Telekiről – aki Liszttel három évvel korábban, Berlinben ismerkedett meg – tudnunk kell, hogy nevelője Táncsics Mihály volt. A szabadságharcban őrnagyként, majd ezredesként harcolt Bem mellett. Mivel a szabadságharc bukása után az aradi várörtönből sikerült Konstantinápolyba szöknie, az önkényuralmi rendszer elrendelte „en effigie” (jelképes) felakasztását. Később köztársasági érzelmei miatt III. Napóleon Párizsból Jersey, majd Guernsey szigetére száműzte, ahol idejét Victor Hugo társaságában töltötte. 1859 után, a Garibaldi által vezetett olasz szabadságharc során Sziciliában és Nápolynál tüntette ki magát. A kiegyezés után visszakapott birtokán élt. A továbbiakban „Emlékeim” című könyvéből idézünk, mivel ebben esik szó a már említett, különleges vonókezelésről: „1846 késő őszen Liszt Ferenc szerencsélte-

tett becses látogatásával; a „Biasini” vendéglőben szállott, gróf Karácsonyi Guidóval együtt.

Együtt voltunk mindig; kedvesebb, mulatságosabb, geniálisabb és nemesebben gondolkodó embert nálánál nem ismerek. Elbájol ő asszonyt, férfit egyaránt – gondolatait, mondasait csak úgy lesi le az ember mosolygó ajkairól, s többnyire mindig olyant mond, amit nem várt senki.

– Szeretnék – azt mondja – egy kis jó cigányzenét hallgatni. – mondd meg, ki most a legjobb cigány az országban?

– Boka Károly Debrecenben, s Pócsi Laci Mármaros-Szigeten.

– Hát itt nincsen?

– Van, még pedig igen jó, – de már ezek kótát tudó német cigányok, azt te tudsz eleget; neked olyan kell, aki vadon húzza; a kótába oltozott cigány már félig küntler.

– Ha meglátogatlak Koltón, elhozatod valamelyik – mint mondod – vad bandát oda? – Nagyon vágyom hallani.

– Nem kell azért Koltóra menni.

A jelenlevők közt ott volt Haray Viktor barátom, ki az időben nálam lakott. (Haray 1846-ban Teleki titkára, egyébként pedig színész és drámaíró volt, később ő is részt vett a szabadságharcban.)

– Viktor, megtennél értem és Lisztért egy szívesseget?

– Akár kettőt!

– Eredj fiam haza, fogass be, ülj fel a szekér tetejére, s hozd el nekünk Pócsi Lacit hatodmagával; ügyelj, el ne törjön az uton, s ha lehet épen hozd.

Viktor elevezett Sziget felé. Egy hét multával épséges egészségbe megérkezett a trupp; – Pócsi Laci rágyujtott, s elhúzta az akkoriban ugynevezett „Koltóit”.

Lisztnek szemei kigyúladtak, ujjaival pattogtatott, belekiáltott a nótába; – mi aprózni kezdtük, s hajtottuk reggelig. A nagy mester zongorája mellé ült, mi apróztuk, s ameddig mi hajtottuk, ő megírta: „Első magyar ábrándját.” (Teleki kedvenc dallamát Liszt később a XIV. Magyar Rapszódiában használta fel, és a kéziratban „Koltói csárdás” felirattal jelezte a 209. ütemben megszólaló „Vivace assai” témáját).

Évtizedekkel később Liszt levélben mondott köszönetet gróf Teleki Sándornak, a kolozsvári Hölgyfutár 1877. február 1-i számában közzé tett írásáért, amelyben Teleki az 1846 őszén, Kolozsvárott komponált I. Rapszódiáról emlékezett meg. (Az I. rapszódiában Liszt a „Korcsmárosné, bort ide az itcébe...”, „Az alföldön halászegény vagyok én...” kezdetű dallamokat, és Thern Károly „Fóti dal”-át dolgozta fel.)

„Igen kedves barátom!

Ön bámulatos szépen világította meg a mi magyar rapszódiánkat. Leírása a Hölgyfutár február 1-i számában végtelen örömmre ragadott s teljes szívből köszönöm Önnek a rendkívül rokonszenves emléket. Harai Viktor él-e még? És Pócsy Laczy csinál-e még szablyavágásokat a vonójával? És Ön, igen kedves barátom, mikor jön már Pestre? Én március 10-ig maradok itt, apró nyomorúságokban és fáradtságban végezve az öregeledést. Nagyon vágyom reá, hogy huszadik és utolsó rapszódiámat Koltón írjam meg, s főleg, hogy ismételhessem Önnek nyugalmasan az én régi, nagyon odaadó barátságomat. Pest 1877 február 10-én Liszt F.”

A francia nyelvű levél jól bizonyítja, hogy Liszt még évtizedekkel később is jól emlékezett Pócsi Laci jellegzetes vonókezelésére:

„...Bony Laczy (Liszt a cigány muzsikusz névére már nem emlékezett pontosan) n'a-t-il pas cessé de donner des coup de sabre avec son archet?” („És Pócsi Laci ad-e még mindig szablya-vágásokat a vonójával?” – A levél alapján egyértelmű, hogy Liszt a görbe „huszárkard”-ra gondolt, amikor a „szablya-vágás” szót használta. A francia nyelvű levél Prahács Margit szerkesztésében jelent meg: F. Liszt: Briefe aus ungarischen Sammlungen, Bp. Akadémiai kiadó, 1966).

Teleki válaszlevelében meghatottan emlékezett vissza azokra az évekre, amikor 34 esztendővel korábban a berlini egyetem hallgatója volt, és először találkozott Liszttel Berlinben. Utána együtt barangoltak be fél Európát. Levelében többek között felidézte azt az esetet, amikor Rothschild bankár Frankfurtban, az általa adott estély meghívójára – Liszt tudta nélkül – bankári önhittségében rányomtatta: „Liszt úr játszani fog”. Utólag már hiába próbálkozott a pénzkirály, hiába akart fizetni, Liszt válasza ez volt: „sem ingyen, sem pénzért”. (Itt említjük meg ugyanakkor, hogy Liszt szociális érzékenységet és áldozatkészségét bizonyítják az 1838 márciusi, nagy pesti árvíz után adott jótékony-célú hangversenyei. Szintén a Teleki által elbeszélte történethez kapcsolódó adat, hogy amikor 1846 őszén Liszt Kolozsvárra jött, hangversenyei bevételéből 700 forintot adott közcélra, főként a szegények támogatására. Lásd: „Újabbán talált Liszt-emlékek Kolozsváron”, Magyar Zene, 1961. 7-8. szám.)

„...Azt kérde: él-e még Haray Viktor? – Él, és ő is forrón érzi, és híven őrzi irántadi mély tiszteletét és bámulatát.

Hanem szegény Pócsy Laci nem csinál már kardvágásokat nyirettyűjével! – meghalt a német világban (megjegyzés: a szabadságharcot követő elnyomatás éveiben)...Ő is undok

kalitkába került a nemzettel együtt...a Rákóczy-nótaért dutyiba tették az öreget, s ott ült a kapcabetyárokkal, meg a csirkefogókkal. – És az ő jó grófia a világot vette nyakába azalatt, s nem tudhatta, szegény öreg hogy éli világát. Minden ismerősömtől azt kérdezte: vajjon mikor jön már haza az én uram? – Haraynak gyakran mondá: „mikor a koltóit húzom, mindig őt siratom!” – szemlátomást gyöngült, ölte a bú, meg a bánat; egy reggel nagyot lélekzett, s elment oda, a hol már várta őt Boka Károly.

Azt mondod, mesterem, hogy szeretnél még egy huszadik és utolsó „Rhapsodiát” írni, nálam, Koltón. Legyen akaratom szerint! – „Jőjj be hajlékomba, és meggyógyul az én lelkem!”... Beszállásollak, mesterem, azon szobába, melyben Jókai lakott, s melyben Petőfi írt verseket, s hol éltében legboldogabb volt...”

A SZABLYA

A történelem folyamán a kardnak lényegében két főtípusa alakult ki: az egyenes pengéjű, és az ívelt (görbe) pengéjű. Az egyenes pengéjű kardot főként az észak- és nyugat-európai népek használták. Az ívelt pengéjű kard, a szablya inkább vágásra, mint szúrásra alkalmas fegyver, amelynek őshazája Belső-Ázsia és Kína. A szablya a mandzsu hadsereg fontos fegyvere volt, de használták arabok, perzsák, törökök és oroszok is. A szablya Európába az ázsiai lovasnépek, elsősorban a magyarok révén került be, a népvándorlás időszakában.

Előnye volt, hogy kisebb erő kifejtésével is mélyebb sebet tudtak vele ejteni, mint az egyenes karddal. Az íveltség következtében a penge éle kisebb felületen érte a célt, viszont könnyebben behatolt, miközben a penge húzásával tovább lehetett mélyíteni a sebet. Ebben az íveltségben rejtett a szablya igazi „ravaszága”, hiszen ha használója megfelelő képzelőerővel és gyorsasággal rendelkezett, váratlan irányváltoztatásokra volt képes. Ha a harc csuklóból mozgatta a szablyát – majd látni fogjuk, Hutton is említi ezt vívőkönyvében –, a hasító mozdulat erejét a ferde kiképzésű markolat is növelte. Megfigyelhetjük, hogy a Nemzeti Múzeum XVI. századi termében látható, Balassa Menyhért-szablya mintájára készített Balassi-emlékkardnak (szablyának) is ilyen lefelé hajló, ferde kiképzésű markolata van. (Báró Balassa Menyhért a költő nagybátyja volt.) A kis méretű szablyának további előnye volt a lóról való alkalmazhatósága. A lovas még a leggyorsabb vágta közben is képes volt fegyverét különböző irányokba forgatni. A magyar harcok elrobbogott ellenfele mellett, és úgy suhintott oda egylélű szablyájával.

Az ívelt fegyver külső élével átellenben lévő, felső szakaszát is kiélezték – ezzel mintegy 10-15 cm hosszúságú „fokél”-t alakítva ki –, ezért a váratlan csuklómozdulattal elfordított fegyver még visszahúzott állapotban is veszélyt jelentett. Ugyanakkor a vaspáncéllal szemben hatástalan volt, ezért a középkorban a kétélű kardok háttérbe szorították. Viszont a 16–18. században ismét visszanyerte korábbi szerepét, és a nyugati világban „huszárkard”-ként vált ismertté. Amikor Európában, a 18. században felállítottak az állandó hadseregeket, a könnyűlovasságot szinte mindenütt magyar módra szervezték meg, ráadásul a francia, porosz és orosz huszárság, valamint az amerikai lovasság megteremtői is mind magyar huszártisztek voltak. Ezeknek a csapatoknak a lószerszáma és ruházata is magyar módra készült, és fő fegyverük a szablya volt.

Itt jegyezzük meg, hogy a magyar vívőkönyvek szóhasználata szerint kardvívás alatt szablyavívás, törvívás alatt pedig az egyenes karddal történő vívás értendő.

ALFRED HUTTON A HATVÁGÁSRÓL

Alfred Hutton angol vívómester 1889-ben jelentette meg Londonban „Cold steel: A practical Treatise on the Sabre – Based on the old English backsword play of the eighteenth century combined with the Method of modern Italian school” (Szűrő és vágó fegyverek: Gyakorlati értekezés a szablyáról) című könyvét, „amely a régi, 18. századi angol egyélű kard használatának, és a modern olasz iskola módszerének kombinációján alapul”.

A szablyáról szóló, bevezető részben Hutton a következőket írja:

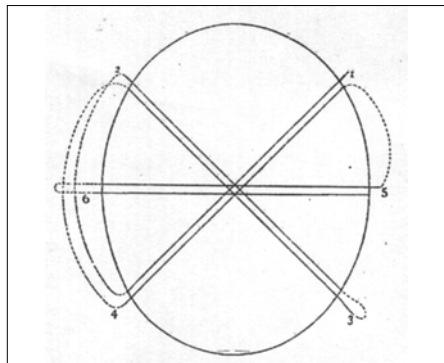
„A pallos (széles pengéjű kard) vagy szablya használata évszázadunkban gyorsan elterjedt a külföldi iskolákban, bár a fejlődés Angliában csekély mértékű volt, ha egyáltalán beszélhetünk fejlődésről, és ezt mindazoknak el kell ismerniük, akik gondosan áttanulmányozták olyan 18. századi mesterek munkáit, mint Hope, M'Bane, James Miller, Lonnergan és Roworth. Úgy tűnik közülük az utóbbi – Angelo-val együtt – ennek a fegyvernek az ismeretét John Taylor-nak, a szablyaforgatás jól ismert mesterének köszönheti, aki a londoni és westminsteri könnyűlovasság önkénteseit 1798-ban tanította.”

Alfred Hutton könyvében a „The Attack” (támadás, roham) című fejezet a „Moulinet” („forgókereszt-daráló”) mozdulatsor leírásával kezdődik:

„Ez egy nagyon régi, arra szolgáló gyakorlat, hogy erőssé és ruganyossá tegyük a csuklót, ahonnan az összes vágás kiindul. Ennek gyakorlását – többé-kevésbé hiánytalan formá-

ban – a régi, kiváló mesterek is ajánlották, egészen Giacomo di Grassi óta, 1570-től. Hat vágásból áll.”

Mivel a híres „hatvágás” még a verbunkos zenével- és tánccal foglalkozó szakemberek körében is alig ismert, először lássuk, hogyan írja le Alfred Hutton azt a hat vágásból álló szablya-gyakorlatot, amelyhez Roworth vívómester 1798-ból való, arca kivitelezett folyamatábráját mellékel:

≥

1. Az 1. vágás előtt az előrenyújtott szablya végét kissé megemeljük, a markolat az áll magasságában helyezkedik el, a fegyver éle ferdén balra, lefelé irányul, majd a vágás átlósan halad lefelé, jobbról balra.

2. A szablya kiinduló helyzetben van, éle lefelé irányul, balról jobbra. A vágás lefelé halad, balról jobbra tartva, majd a csukló elfordítása után a csukló belső oldala kerül felülre, és a fegyver egy köríves mozdulat után kerül kiinduló helyzetbe.

3. Az előrenyújtott szablya markolata az áll magasságában helyezkedik el, hegye mintegy 25 centiméterrel van lejjebb, felfelé irányul, jobbról balra mutató éllel. A fegyver éle átlósan mozog felfelé ebbe az irányba, majd a csukló elfordítása után hegye lefelé tartó ívet ír le, elérve a kiinduló helyzetet.

4. Az előrenyújtott fegyver markolata az áll magasságában helyezkedik el, hegye ennél mintegy 25 centiméterrel van lejjebb, éle felfelé irányul, balról jobbra mutat. A vágás ferdén halad felfelé ezen az útvonalon, majd a csukló elfordításakor a körmök kerülnek felülre, és lefelé tartó, köríves mozdulattal érjük el a kiinduló helyzetet.

5. Az előrenyújtott szablya hegye mintegy 25 centiméternyivel mutat jobbra, éle balra irányul. A vágás vízszintesen halad jobbról balra, majd a célbaérkezést követően, a csukló elfordításával a kézfej kerül felülre, és a penge vízszintes helyzetbe kerülésekor érjük el a kiinduló pozíciót.

6. A kézfej felfelé néz, a penge jobbra irányul, a fegyver hegye pedig mintegy 25 centiméternyivel mutat balra. A vágás vízszintesen halad jobbra, és a célba érkezés után, a csukló

elfordításával a körmök kerülnek felülre, és így kerülünk a kiinduló helyzetbe.

A vívó minden egyes vágás megtétele után védekező állásban helyezkedik el, és csak ezt követően indít újabb vágást.

Hutton a „hatvágás”-hoz a következőket fűzi hozzá: „Ezeket a vágásokat (moulinet-forgómozgásokat) kizárólag csuklóból, és nem pedig könyökből vagy vállból kell végezni, és ha ezeket szabályszerűen gyakorolják, ezzel jelentős mértékben növelik a csukló erejét és mozgékonyágát.

Amint ezt a célkitűzést elértük, ajánlatos az első négy vágást kombinálni, vagyis folyamatos mozgást kialakítani az átlós vágások segítségével, amit „nyolcas figurá”-nak is szoktak nevezni; ez hasznos védekezési mód lehet éjszaka, amikor a sötétség miatt az ellenfél kardmozdulatait nem láthatók tisztán.”

Hutton hozzáteszi: „Létezik még két másik vágás is, de ezek nem olyan hasznosak, mint a már említettek”:

7. Függőlegesen lefelé irányuló vágás

8. Függőlegesen felfelé irányuló vágás, ilyenkor a körmök felfelé néznek.

A 8. vágáshoz Hutton a következőket fűzi hozzá: „Ez olaszos vágás, a lábakra irányuló támadás helyett alkalmazzák. Kegyetlen vágás, használatát a vívóiskoláknak kerülniük kell.”

Amint majd látni fogjuk, a „huszár-hatvágás”-ban a Hutton által felsorolt, első hét vágás kombinációja szerepel. Hutton leírása, valamint Roworth ábrája segítségével könnyen megérthetjük, hogyan került be a vívás szak kifejezései közé a „moulinet” (forgókereszt) szó, amely a „moulin” (malom, daráló) szó származéka. A „moulinet” az ismert francia kifejezésben is előfordul: „fair des moulinets avec son sabre” (a szablyával a szélmalom forgókereszt-mozgását csinálja).

Roworth ábráján jól látható, hogy az első négy vágás a szélmalom 4 vitorlája által alkotott x-betű vonalát követi, azon átlósan halad oda-vissza. A szélmalom kissé elforduló forgókarjának + alakzatot mutató vonala mentén haladó, vízszintesen oda-vissza „daráló” mozgást az 5-6. vágásban, míg a függőleges irányú mozgásokat a 7. és 8. vágásban fedezhetjük fel.

Egyébként az olasz szablya-vívásban a moulinet („bastard molinello” = „kis malomutánzat”) alkalmazása egészen a 20. század elejéig elterjedt volt, de később stílusváltás történt, és az elegánsabb vívás került előtérbe. A fegyveres harcban hatékonyabb, szélesebb mozdulatokat igénylő moulinet már csak a látványos vívójelenetekben kapott helyet.

David Collins, „Hungarian Hussar 1756–1815” című könyvének elején (2003, Oxford,

Osprey Publishing Ltd.) képi ábrázolás segítségével mutatja be a „hatvágás”-t. A kivitelezés módja itt is ugyanaz, amit Roworth ábráján láthatunk, azzal a különbséggel, hogy Collins számozott vonalakkal jelzi a vágások irányát, de a vágások közötti – Roworth által szaggatott vonallal jelölt – mozgásokat már nem tünteti fel.

A HUSZÁR-HATVÁGÁS

Jókai Mór „A két menyasszony” című novellájában olvashatunk arról, hogy az 1849. március 5-i szolnoki csatában hogyan oktatta az öreg huszár, a mellette küzdő újonchuszárt: „Kend nem érti a hatvágást, ki látta azt úgy vágni a karddal, mint a buzogánnyal. Azt csak olyankor teszi az ember, mikor már elfáradt. Tanuljon kend huszárosan vágni, így ni, visszakézzel. Látja kend? Aztán ha baj kendnek, hogy az ellenség fején sisak van, elébb üssön egyet a tarajára, akkor az lecsúszik neki az orrára, s a másik ütessel levághatja kend...Ilyforma oktatásokkal táplálta a vén huszár alattvalóját, téziseinek valóságát ott mindjárt példákkal is illusztrálva.”

Vizsgáljuk meg közelebbről, milyen „visszakézzel” az ellenségre mért vágásokról beszél Jókai? Reméljük, hogy az elmondottak ösztönözöleg hatnak majd a szablys táncok elterjedésére, és a „huszár hatvágás” egy napon igazi hungarikumként vonul be a köztudatba. A „huszár-hatvágás” lényegében a Hutton által felsorolt, első hét vágás kombinációja. Ezzel kapcsolatban tudnunk kell, hogy a kifejezetten célra irányuló vágások mellett a huszárok használtak „hamisvágás”-okat, vagyis cselvágásokat is. Az említett 8 vágás közül bármelyik betölthette a „hamisvágás” szerepét, amennyiben nem célpontra irányult, hanem már a következő vágást készítette elő. A támadó ezekbe a cselvágásokba nem adott bele erőt, mivel közben már a védekező mozdulat nyomán keletkezett rést kereste, hogy a következő vágást oda irányítsa. Természetesen a Hutton-féle iskolagyakorlatban leírt sorrendet harci körülmények között nem tartották be, hiszen a támadó szándéka így könnyen kiismerhető lett volna. A „huszár-hatvágás”-ként ismert mozdulatsort is változatos módon alkalmazták, cseles megoldásokra törekedve. De a huszárok cseles észjárására vallott az is, hogy nem törekedtek az ellenfél megölésére, hanem a szablya élének meghúzásával mély sebet ejtettek rajta, hogy a sebesültet egyik bajtársának kelljen elvinni a csataterőről, és ezzel is csökkenjen a harcoló ellenfelek száma.

Alfred Hutton „Gyakorlati értekezés a szablyáról” című könyvéből már tudjuk, hogy Roworth – a hat szablyavágást ábrázoló rajz

készítője – ismereteit John Taylor-nak, a szablyaforogtató jól ismert mesterének köszönhetette, aki a londoni és westminsteri könnyűlovasság önkénteseit 1798-ban tanította.

Miután Roworth folyamatábrájával, a szablyavívás e fontos dokumentumával megismerkedtünk, térjünk át a „huszár hatvágás”-ra. Ezt Kopecsni Gábornak (Dunaszerdahely), a hagyományörző Felföldi Baranta Szövetség elnökének Máday Norbert úgy mutatta be, ahogy azt gyermekkorában, Kiskunhalason tanulta „első kézből”, egy öreg huszárezredestől. A „huszár-hatvágás” csak annyiban tér el a Roworth-féle mintától, hogy függőlegesen lefelé tartó, fejre irányuló vágással kezdődik, amely azonos a Hutton által említett 7. vágással. A Jókai-novellában említett, és a támadás megkezdésekor a sisaktarajra (sisakdíszre) mért vágás is ezt a függőleges irányú fejevágást juttatja eszünkbe.

A „huszár-hatvágás”-ként ismert mozdulatsorban, a fejevágás után a Roworth-féle ábrán látható hat vágás következik, mégpedig az ábrán látható sorrend szerint, de mivel a vízszintes irányú 5. és 6. vágás gyors oda-vissza mozdulattal történik, a 5. és 6. vágás egynek számít. Ennek következtében tehát a „huszár-hatvágás” is 6 vágásból áll. Mivel Gömörben a 5. és 6. vágást két, különálló vágásnak tekintik, ott elterjedt a „hétvágás” elnevezés is. A lefelé, függőleges irányba tartó fejevágásnak fontos szerepe volt, ráadásul könnyebb is volt alkalmazni, mint az alulról indított 3. és 4. vágást. Egyébként a fejevágást a magyar botvívás hagyománya is őrzi, amint majd látni fogjuk. Végül, a Hutton által említett 8. vágással kapcsolatban jegyezzük meg, hogy túl nagy körívet kellett leírni vele ahhoz, hogy célba találjon, talán ezért is szorult háttérbe. A következő részben a „huszár-hatvágás”-ban, és a magyar botos táncokban előforduló vágásokat hasonlítjuk össze.

KANÁSZTÁNC, PÁSZTORTÁNC, JUHÁSZTÁNC – BOTOLÁS, BOTVÁGÁS, HATVÁGÁS:

ezek az elnevezések kapcsolódnak a „botoló” néven ismert táncsaláddhoz. A továbbiakban azzal foglalkozunk, hogy a fegyveres táncok hogyan éltek tovább népünk tánc kultúrájában. Martin György „A botoló tánc zenéje” című könyvében a következőket írja erről (2002, 304. l.):

„Az Alföld északkeleti és keleti peremvidékén a pásztorok és cigányok botoló táncai képviselik a kelet-európai fegyvertáncok legépebb és leggazdagabb típusait...A botolásban különösen jártas pásztorok a felsorolás szerinti sorrendben: kondások, gulyások, majd juhászok”.

Ez a táncforma leginkább a Felső-Tisza vidéken őrizte meg a történeti fegyvertánc- és hajdú-tánc-adatokkal hasonlóságot mutató változatokat, ami összefügg azzal, hogy itt élt legtovább a nagyllattartó pásztor-kultúra, és itt került sor a hajdúság letelepítésére is. A Kárpát-medence cigányai közül a legnagyobb mértékben a felső-Tisza-vidékiek magyarosodtak el, a legkevésbé ők tartották meg nyelvüket. A parasztság leghagyományörzőbb rétegeivel érintkező cigányságra a régi pásztor-kultúra gyakorolta a legnagyobb hatást, és a pásztor-kultúra hanyatlásával ők vették át a pásztor-kodást...A földre helyezett, keresztezett botok körül táncolt kanásztáncban valójában az irodalom által „mutatványos fegyvertánc”-ként említett tánc típus él tovább, a kardot itt már a bot helyettesíti – olvashatjuk Martin György könyvében.

Balassi Bálintra, a szablyát hőiesen forgató költőnkre emlékezve, most Isthvánffy Miklós tudósítását idézzük (lásd: Réthei Prikkel Marián: A magyarság táncai, 136. l.), amely a Balassi által 1572-ben, Pozsonyban előadott juhásztáncról számol be:

„Az asztalok eltávolítása után a hadi ifjúság és az előkelő férfiak fölserdült gyermekei a ház tornácában táncokat jártak; s ezek között Balassi Bálint, a kegyelembe minap visszafogadott Jánosnak huszonkét éves fia nyerte el a pálmát – abban a táncnemben, mely a mi juhászainknak különleges sajátja, de amelyet a külföldi népség közös magyar táncnak tart – midőn a császár és király s a többi hercegek egy magas emelvényről gyönyörködéssel nézték őt, amint – Pánt és a Satyrusokat utánözva – lábszárait, földig guggolva, majd összekapta, majd szétvetette, majd felszökellve ugrándozott.”

Réthei Prikkel Marián a fenti híradásból főleg azt emeli ki, hogy pásztoraink jellegzetes táncát a külföldiek közös (tehát az egész magyarság által táncolt) magyar táncnak vélik. Mint írja, ez is azt támasztja alá, hogy a hajdú-tánc a pászortánc származéka, lényegében annak katonai rendbe szedett változata. Egyébként az eredeti latin szövegben a „tornác” szó helyén a „cavaedium” (a ház belső udvara) szó olvasható. A fordításban szereplő „tornác” szó a középkori várépítészetben 1507 után ismertté vált olasz katonai műszóból, a „terrazo”-ból származik, amely eredetileg a várak védművei között elhelyezkedő, időjárástól fedéllel védett területet jelentette. A szöveg alapján mindenesetre úgy tűnik, hogy az ünnepi lakomát követő, táncos bemutatóra a pozsonyi vár belső udvarának tetővel fedett részén kerülhetett sor. A történethez tartozik, hogy a „kegyelembe minap visszafogadott” Balassi János

zólyomi főkapitányt, hamisított levelezés alapján, 1569-ben Pozsonyban összeesküvéssel vádolták meg, és börtönbe zárták. Felesége segítségével sikerült megszöknie, majd családjával együtt Lengyelországba menekült. A fiatal Balassi első irodalmi műve 1572-ben – tehát közfeltűnést keltő, pozsonyi szereplésének évében – jelent meg Krakkóban.

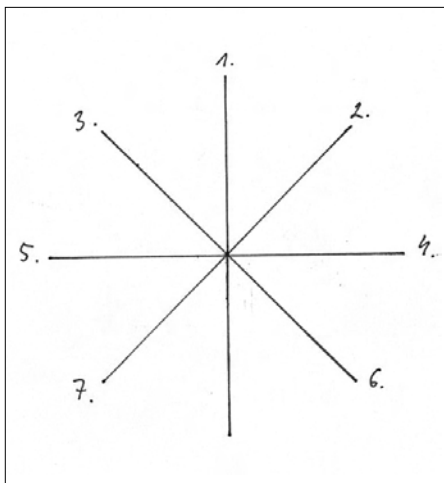
Soltész István „El kell menni katonának” (1981, 173. l.) című munkájában a következőket olvashatjuk: „A botos pásztortáncokban nagyon sok a természettől elesett elem. A botforgatások, támadó vagy védekező helyzetek annak korai katonatáncjellegére utalnak, s a bot ez esetben valamilyen harci eszköz, leginkább kard jelképe a botostáncban. A botos mozdulatok között fellelhetjük a katonai fegyverforgatás emlékeit, s a katonás mozdulatok táncá alakulását is nagyon jól nyomon tudjuk követni.”

Hidán Csaba László így ír a botolókról: „A magyar botos tánc (botoló) egyik részében a botot botként, a másikon kardként (szablyaként) használják (lásd a Kalotaszeg-vidéki, györgyalvai botlót, vagy a szatmári páros táncot), amely valójában eltáncosodott formagyakorlat. A „hajlított botos alkalmazás” során a szablya vívástechnikája köszön visza, amely lényegesen különbözik a kardtól.” Hidán Csaba László szíves közlése nyomán említjük, hogy ő még látta az 1980-as években a Kolozsvár melletti Györgyalván Gaskó Istvánt (Pitti bácsit), a népművészet mesterét szablyás táncot jární, aki táncát tisztelgéssel kezdte.

A BARANTA

A baranta a magyarság által kifejlesztett, ősi harcművészeti stílus, a mozgáskultúra és a harcművészeti tudás fejlesztésére. Ennek a mozgásanyagának a kialakulásában fontos szerepet játszottak a régi fegyveres- és eszközös harci táncok, amelyek valójában a harci képességek „iskolagyakorlati”. A barantaszövetségek ma is őrzik az ősi szablya-használat hagyományát. Fából készült szablyát használnak, és rendszeresen rendeznek szablyavívó versenyeket. A Felföldi Baranta Szövetség elnökének, Kopecsni Gábornak (Dunaszerdahely) jelenleg még előkészületben lévő, „A baranta botharca” című könyvének „A botforgatások küzdelmi jellemzése” című fejezetében található az alábbi ábra, amely a táncok botoló gyakorlataiban előforduló botvágásokat mutatja be, amelyek megtalálhatók a huszár-hatvágásban is (lásd a következő ábrát):

Kopecsni Gábor a következőket írja: „Ahhoz, hogy a táncok botoló gyakorlatait értelmezni

tudjuk, elengedhetetlen megemlíteni a híres huszár hatvágást (Gömörben hétvágásnak is nevezik!). A botlót magát is hívják úgy, hogy botvágás, hatvágás. Nem véletlen! Ha harci szemmel elemezzük a botoló mozdulatokat, megtaláljuk benne a hatvágást. A félreértés elkerülése érdekében mindjárt leszögezem, hogy ez nem azt jelenti, hogy a jó botforgató táncos juhász mesterien értett a szablyavíváshoz. Az érdekesség a mozdulatok tökéletes egyformasága. Arról nem is beszélve, hogy ugye a már említett tánc történeti kutatások is alátámasztják a botoló fegyvertánc töredékét...

Ha a hatvágás szerint elemezzük a botoló ütéseinek nyomait, akkor kezdhetjük a fejre való ütéssel. Ezt az ütést legtisztábban kifejezi a cigány- és a hortobágyi botoló. A cigánybotlóra jellemző, hogy mielőtt ütnek a bottal, alulról felfelé forgatnak egyet, mintegy lendületet adva az ütésnek. A hortobágyi botolóban felülről, egyből jön az ütés...

A zalai botoló, ami ugye nem táncos botoló, de harcszerűségét egyértelműen kifejezi, oldal- és nyaki irányokba való ütései egyértelműen küzdő jellegűek. A gömri botolóban és a hortobágyi táncokban is megtaláljuk az oldalra történő ütést...

Az oldalsó ütések, ami a hatvágásban a has irányába történő vízszintes vágás, a cigánybotolóban találtam meg. Leszámítva természetesen a zalai botlót, amiről szintén elmondhatni, hogy oldalirányú ütései harcszerűek.

Az alulról jövő vágások botos ütései szintén megvannak a botolóknak. Ezek alapiránya a visszafelé forgatás, azaz az előre forgatás ellentétje. Az előre-visszafelé forgatás szinte mindegyik botolóban megvan, a somogyi, szatmári, nyírségi, hortobágyi, gömri, stb. botolóknak.

Itt jegyezzük meg, hogy a botolóban előforduló vágásokat bemutató ábrán a sorrend eltér a „huszár-hatvágás” sorrendjétől, de az

összehasonlításnál nem is a sorrend, hanem a vágások irányának azonossága, „a mozdulatok tökéletes egyformasága” a döntő. Tudnunk kell, hogy mind a botolóban, mind pedig a „hatvágás”-ban jelentős szerepe volt a magyaros, rögtönzösen alapuló gondolkodásmódnak – ez jellemzője a magyar táncnak és a magyar népzenenek is – , és ehhez volt kiváló fegyver a fokéllal ellátott, „trükkös” szablya. Roworth szablyavágásokat bemutató iskolagyakorlatánál már utaltunk rá, hogy állandó sorrend alkalmazása esetén a támadó szándéka könnyen kiismerhető lett volna.

KÖNNYŰLOVASSÁG, HUSZÁROK

Franz von Suppé „Könnyűlovasság” című operettjéhez írt nyitánya üde színfoltja az európai zenekultúrának. Azt viszont már nekünk, magyaroknak kell számon tartanunk, hogy a „Leichte Cavaliere” című, kétfelvonásos operett (1866) szereplői magyar huszárok. János huszárőrmester az 1. felvonásban (Nr. 6. Finale) így énekel: „Magyaren-lust, Husaren-leben, kann es schöner Stand nich geben!” (Jókedvű, magyar huszár-élet, ennél szebb sem lehet!). Carl Costa szövegében az „A jó lovas katonának...” kezdetű dalunk „Hej élet, be gyöngy élet, ennél szebb sem lehet!” verssorát fedezhetjük fel...

A császári-királyi hadsereg lovassági takaródója (Dienst-Regiment, Cavallerie, 1807) – amit 1848-ban a lovas nemzetőrség, majd a kiegyezés után az önálló magyar hadsereg lovassága is átvett – az egyik legszebb, leghangulatosabb trombita-jel, és egyben kedvelt eseménye volt a magyarországi települések életének. Ennek a trombitajelnek állított emléket Suppé a Könnyűlovasság-nyitány „fenségesen” (Maestoso) megszólaló, bevezető részében. (Ruzitska mintegy 40 évvel korábban ugyanezt a büszke tartást sugárzó, „Felségesen. Maestoso” előadói utasítást jegyezte be Bihari „Hatvágás verbung”-ja elé.) A Könnyűlovasság-nyitány „Allegretto brillante” részének ritmikája a lovasvágtá patadobbanásait idézi fel, az „Andantino con moto” szakaszban pedig verbunkos Lassú hangzik fel.

A szabadságszeretettől táplálkozó, méltóság-teljes, büszke verbunkos tánc- és zenestílus egy töről fakad azzal a nemzeti karakterrel, amely a magyar huszárság hősi tetteit vezérli. A huszárok harcmódorában, mentalitásában a korábbi évszázadok lovas hagyományára, virtusa él tovább. A huszárságról kialakult kép, és a hősi hangvételű verbunkos táncmuzsika összekapcsolódásának eredménye az európai népek tudatában az a hősi karaktert kifejező „magyaros arcél”, amelynek

kialakulásában jelentős szerepet játszottak az osztrák örökösödési háborúban (1741–42) harcoló magyar huszárok, főként Hadik András huszárai. A Beethoven III. szimfónia fináléjában megszólaló verbunkos epizód kapcsán erről írja Ujfalussy József: „az európai közvéleményben a magyaros karakter egyúttal hősvé is válik”.

„Az igazi magyar tánc a lassú verbunkos” – mondja Csokonai (1799), aki ebben a táncstílusban egy régi hagyomány folytatását látja, míg Berzsenyi a „hősdalt” hallja ki belőle – akárcsak Beethoven –, és „a legszebb hősi érzelmek pompás vegyüléke”-ként említi (Poétai Harmonisztika, 1833, XX. fejezet). Igen jellemző, hogy a paripát kedvelő magyar fiatalok sokkal szívesebben állnak huszárnak, mint a gyalogsághoz „bakancsos”-nak.

A hősi karaktert hordozó magyar huszárság mintegy előkészíti Európában a „hősi” verbunkos zene- és táncstílus megérkezését. A német romantikus költészet egyik legnagyobb alakja, a csatádi születésű Nikolaus Lenau (1802–1850) – akinek édesanyja Maygraber Ferencnek, Pest főügyészének volt a leánya – Pesten és Tokajban nevelkedett, majd tanulmányait nagyszüleinél, a Bécs melletti Stockerauban folytatta. Később így emlékezett erre az időszakra: „Nagyszüleim, akik igen tehetős emberek voltak, havonta 7 gulden zsebpénzt adtak nekem, hogy mindenféle művészettel kapcsolatos dőreségre pazaroljam. Egyszer huszárokkal akadtam össze, beszélgetni kezdtem velük magyarul, és nekik ajándékoztam a zsebpénzemet, itatra.” (Castle: Lenau und die Familie Löwenthal, 112. l.)

Lenau egy másik alkalommal így nyilatkozott a husárokról: „Szeretnék olyan tősgyökeres, tüzes, nyílt és természetes, huszárosan bátor és jószívű lenni, mint ők...” (Max Koch: Lenaus Werke, 47. l.) Guarnerius hegedűjét 1832-ben Amerikába, Nebraskába is magával vitte, ahol többek között szívesen játszott Bihari-verbunkosokat, és különösen a Rákóczi-indulót. Amikor Bedfordban, egy zártkörű előadáson a Rákóczi-indulót játszotta, annyira tűzbe hozta King amerikai író, hogy az utána „hurrah magyar” kiáltásban tört ki. (Major E.: Fejezetek a magyar zene történetéből, 89. l.) Jacobi Károly hasonló esetről számol be a Rákóczi-indulóval kapcsolatban (Egyetemes Philológiai Közöny, 1859-1936; 1902), és arról ír, hogy amikor Lenau, barátjára várva, az egyik kőszegi kocsmában eljátszotta az indulót, a lelkesen éljenző parasztok egyike meg is jegyezte: „Te bizonyára cigány fia vagy!”

Lenau „Die drei Zigeuner” című verse nyo-

mán Liszt énekhangra írt művet 1860 júliusában (zongorakísérettel és zenekari kísérettel). A költemény három szereplőjéről „A cigányokról és a cigány zenéről Magyarországon” című könyvének 42. fejezetében is megemlékezett (110–112. l.), mint akik „a szabadság kihívó megvetésével fitymálják a föld minden rangját”, és a társadalmi előnyök mögött rejló hiúságot. 1864-ben Liszt elkészítette művének hegedű-zongora változatát is. Ennek kibővített átdolgozásaként jelent meg 1931-ben Hubay Jenő „Ungarische Rhapsodie” című kompozíciója, hegedűre és zongorára (Universal).

Lenau 1843-ban, barátjának, Beck Károlynak írt levelében összehasonlítást tett a Marseillaise és a Rákóczi-induló között: „Az előbbi egy, már a szabadság levegőjében élő, s azt megtartani akaró nép indulója, míg az utóbbi a szabadság kivívására lelkesít, egy elnyomott nép elfojtott keserűségével, élni akarásával.” (Sonnenfeld Zsigmond: Lenau Miklós élete és művei, Bp., 1882)

Itt említjük, hogy a Rákóczi-induló megszerkesztője egyesek szerint Bihari János volt, aki az 1820-as években gyakran muzsikálta. A híres indulót Liszt egy szűkebb baráti körben már 1823-ban eljátszotta, és 1838 december 29-i, majd 1840. január 4-i és 12-i hangversenyén nyilvánosan is előadta, „fantázia alakban”. Az 1830-as évek végén Erkel is játszotta, „erdélyi modorban”. 1846 februárjában hangszerelte meg, és vezényelte a Nemzeti Színházban hatalmas sikerrel Berlioz, majd júniusban ifj. Johann Strauss. Reményi Ede 1849 májusi, debreceni hangversenyén szintén előadott egy Ábrándot „a Rákóczi-induló fölött”. A darabot az 1850-es években rendőrileg betiltották. A Liszt-levéiben említett Pócsi Laci mégis játszotta, ezért börtönbe vetették. A tiltás ellenére Reményi Ede – aki a szabadságharcban való részvétele miatt 10 évig emigrációban élt – 1860. január 30-án, ráadás-darabként adta elő a pesti Nemzeti Színházban, és játékát a közönség állva hallgatta végig (lásd Albrecht főherceg február 6-án kelt, Bécsbe küldött jelentését Thierry rendőriminiszternek). Ekkor Protzman rendőrfőnök eltiltotta Reményit a további fellépésektől. Csak két hónap múlva léphetett fel ismét, és ekkor vette kezdetét Reményi Ede Rákóczi-átiratának példátlan diadalútja Magyarországon.

A huszárság történetének ismertetését folytatva említjük, hogy már egy 1403-ban kelt okmányunk huszárcapitányról, egy 1432-ből és 1449-ből való dokumentumunk pedig huszárokról tesz említést. Mátyás király 1481-ben írt, latin nyelvű levelében állandó seregének könnyűlovasságát már „hussarones”-

nek nevezi. Ezek a lovaskatonák fűrge, edzett lovakon, hosszú kopjakkal, szabályával, fokossal harcolnak. A XVI. században Báthory István lengyel király szervez huszárcsapatot testőrség jelleggel, és hasonló lovasságot állít fel IV. Iván orosz cár is, „guszári”-nak nevezve őket.

Tököly seregének egy része külföldre menekül. Franciaországban a tiszteket szívesen osztják be a könnyűlovassághoz, a közlegényeket pedig a francia lovassági tisztek mellé, lovásznak. Elismertségüket jelzi, hogy egy francia tábornagy (a luxemburgi herceg) közülük kétszázat a zsoldjába fogad, és magyar tiszteket ad melléjük.

A Rákóczi-szabadságharcot követően sok magyar huszár kerül Poroszországba, Bajorországba, Franciaországba, ők szervezik meg az első porosz és bajor huszár csapatokat. Franciaországban gróf Bercsényi László állítja fel a második huszárezredet.

Mária Terézia uralkodása alatt különösen nagy hírnévre tesznek szert Hadik András (1710–1790) huszárai. Viktor Emanuel olasz király gróf Bethlen Gergelyt, az 1848-as szabadságharc huszár-ezredesét bízza meg, hogy alakítsa meg magyar lovasokból az „Usseri di Piacenza” ezredet. 1860-ban, Garibaldi seregében két huszárszázad alakul magyarokból, akik különösen a Capua melletti döntő ütközetben tüntetik ki magukat. Kovács Mihály az Egyesült Államokban szervezi meg a lovasságot.

Talán ebből a rövid történeti áttekintésből is kiderült, miért övezte dicsfény Európában a magyar huszárságot, a híres könnyűlovasságot, és hogyan lett a huszár elnevezés az elsőprő lendület, bátorság, hősiesség szinonímája. Ezért vált a leghíresebbé Bihari verbunkosai közül a „Hatvágás”, és ezért hallgatjuk ma is szívesen Suppé Könnyűlovasság-nyitányát.

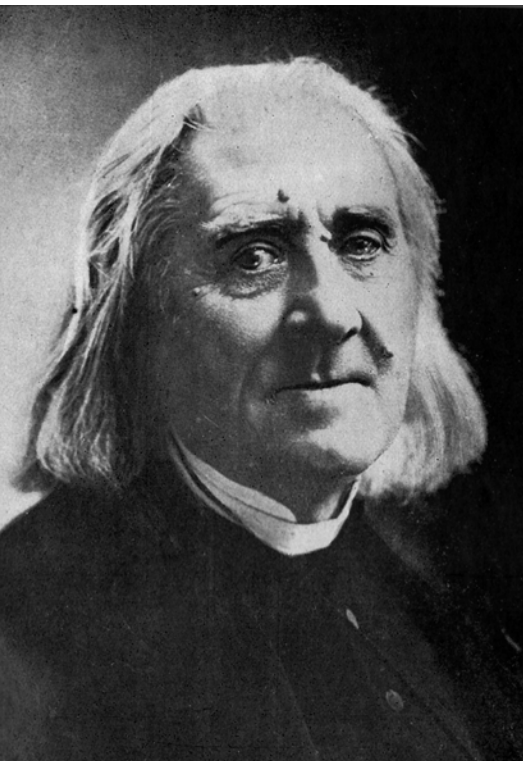
Takarodó-trombitajel, lovasvágta-patadobbanások, lendületes huszárszablya-vágások – mindezek ott rejtőznek Bihari és Suppé művében, de erre emlékeztet bennünket Hadik András lovasszobra is, fenn a budai várban.

Az 1840. január 4-én, a pesti Nemzeti Színházban történekről Liszt még aznap éjjel beszámol Madame d'Agoult-nak írott levelében. Az ünnepi küldöttség „felővezé rám a kardot, a Nemzet nevében” – írja. És miközben erőt sugárzó, lelkes beszédben idézi fel a díszes szablya által jelképezett „régicőség”-et, saját óhaját is megfogalmazza: a jövő Magyarországnak a szellemi és alkotómunkával végzett dicsőséget kívánja. És talán ez a 200. évforduló legfontosabb üzenete.

Rakos Miklós

Liszt Ferenc (1811–1886)

és a zenekar

Az Európa-szerte ünnepeelt csodagyermek és ifjú virtuóz pályájának kezdete – akár csak Paganinié vagy Chopiné – egyetlen hangszerhez kötődik. Liszt Ferenc azonban úgy érezte: ahhoz, amit ő akar kifejezni, kevés az egyetlen hangszer. Kezdetben a zongora lehetőségeit kitágítva, azon akarta megvalósítani mindazt, amire egy zenekar – színben, hangerőben – képes. De meg akarta tanulni a zenekarra komponálást is. 1830-ban egy „Forradalmi szimfónia”-hoz készített vázlatokat. 1834–35-ben született első, kevésbé a vége előtt félbehagyott, meg is hangszerelt zongoraversenye, a *De profundis*. Az évtized végén (1839) már a későbbi A-dúr zongoraverseny első változatának hangszeres szólamaival is megpróbálkozott. Az 1840-ben elkészült, *Átok* (*Malédiction*) néven ismert korai zongoraversenyt s 1845-ben 1. Beethoven-kantátáját is önállóan hangszerelte. (Egy másik korai, 1839-ben komponált Esz-dúr zongoraversenyét csak a 20. század végén adták ki.) Olyan művek voltak ezek, amelyekben a zongora, illetőleg a kórus anyaga

köré kellett a partitúra többi szólamát megírnia. 1843-ban kinevezték a weimari udvari zenekar élére. Ez, főként Weimari-ban való letelepedése (1848) után, lehetővé tette egyfelől, más mesterek műveinek betanításával, a zenekari technika elsajátítását, másfelől azt, hogy a gyakorlatban kipróbálhassa, hogyan „szól” az, amit maga írt, s az ellenőrzés alapján javíthassa, csiszolhassa munkáit.

Ennek ellenére 1854-ig nem instrumentált önállóan. 1848–1849-ben August Conradi (1821–1873), egy ügyesen hangszerelő, nem jelentős zeneszerző segítette partitúrái elkészítésében, 1849 telétől 1854-ig pedig egy Conradinál invenciózusabb muzsikusként, Joachim Raff (1822–1882). Ez azonban korántsem azt jelenti, hogy az ekkortájt keletkezett Liszt-műveket mások hangszerelték. Már Conradi is úgy dolgozott, hogy Liszt felvázolta, ő pedig megvalósította a Mester elképzeléseit; Raff inkább csak tanácsokat adott, és másolta a már elkészült partitúrákat. Liszt pedig, amint valóban beletanult a mesterségbe, átdolgozta, újra hangszerelte ezeket a munkáit. 1854 után már legfeljebb kivételképpen fordulhatott elő (például a hat, Doppler Ferencsel közösen kiadott Magyar rapszódia esetében), hogy Liszt nem önállóan készítette el művei hangszerelését.

Kompozícióin mindig sokat javított, csiszolt; zenekari partitúráira ez különösképpen érvényes: a művek keletkezésének, számos verziójának egész története van. Nemcsak megtanult zenekarra írni, hanem nagy hatású mestere lett a hangszerelésnek. Bartók Béla – Berlioz és Wagner mellett – a 19. század kiemelkedő hangszerelő újítójának nevezte. Beethoven, Weber, Meyerbeer nyomán új zenekari színeket kevert ki; sokat tanult Berlioztól és Wagner-től, de megtalálta azt az egyéni zenekari hangzást, amely a maga zenéjéhez leginkább illett. Igaz, a mai hallgató a tutti-kat (főként a réz- és ütőeffektusokat) nélkül túlságosan harsánynak, helyenként valósággal bombasztikusnak érzi, másutt hegedű- vagy hárfafutamokat talál kissé édeskésnek, vagy az egész zenekart kissé külsőségesen csillogónak: de Liszt zene-

kara sohasem „vastag” abban az értelemben, amelyben nem egy kortársáé. Nem duplázza feleslegesen a szólamokat, műveiben bőséggel találhatók kis hangszer-csoportok (főként a fafúvók, köztük a jellegzetesen „nagyromantikus” angolkürt és basszusklarinét); finom, kamarazeneszerű részletei pedig századunk nagy hangszerelő művészeinek szolgáltak mintául.

Liszt számára a zene nem öncél. Egészében, valamennyi összetevőjével együtt a kifejezendő eszméket szolgálja. Ebben az értelemben kell felfognunk szimfonikus stílusát is, mint amelynek eszközei, újításai az eszmék kifejezésére hivatott zenei nyelvet gazdagítják. Szimfonikus zenekart Liszt Ferenc három műfajban alkalmazott:

- 1) Zenekari művek
- 2) Versenyművek
- 3) Vallásos, világi és egyházi művek énekhangokra és zenekarra

Liszt – Hector Berliozsal együtt – az úgynevezett programzene megteremtője, vagyis szimfonikus zenekari kompozícióinak és zongora-oeuvre-jének legnagyobb része valamilyen külső – irodalmi, képzőművészeti vagy természetélmény – inspiráló elem hatására keletkezett. Ám mindig hangsúlyozta, hogy zenéjével nem illusztrálni akarja ezeket az ihlető élményeket, hanem hangulataikat, esetenként szereplőik jellemrajzát kívánja visszaadni zenéjével. Zenekarra írt művei ugyanakkor önarcképei is a romantikus komponistának. Többnyire kevés, inkább gesztus jellegű mint dallamos, zenei szövésre alkalmas témával dolgozik, ezeknek azonban gazdag variációit alkalmazza, és alapkarakterüket is képes megváltoztatni. Ez a lényege a Liszt nevéhez fűződő, úgynevezett monotematikus szerkesztésmódnak, amellyel a zeneszerző megteremti a művek egységes és ugyanakkor változatos voltát. Az ő találmánya az egy tételes „szimfonikus költemény” műfaja, amely sok követőjének szolgált mintaképpül. Élete delelőjén, Weimari-ban, az 1850-es években 12 szimfonikus költeményt komponált: Amit a hegyen hallani – Tasso – Les Préludes – Orpheusz – Prométheusz – Mazeppa – Ünnepi hangok – Hősisirató – Hungaria –

Hamlet – Hunok csatája – Az ideálok. Ezekhez csatlakozott élete legvégén, 1881–82-ben még A bölcsőtől a sírig.

A zenekar színeivel, eszközeivel megkapó lélektani ábrázolást és valósággal filmszerű víziót is varázsoló szimfonikus költemény az 1860-ban keletkezett Két epizód Lenau Faustjából első darabja, Az éjszakai menet is. Nem kevésbé a második darab, a kocsmai jelenet: a hangoló falusi muzsikuskok, a hegedülő Sátán segítségével a parasztmenyasszonyt epekedő fuvola csalogány-trillákkal elcsábító Faust zenei ábrázolása ismertebb nevén az 1. Mefisztó-keringő.

A két nagy szimfóniában, a Faustban és a Dantéban szintén megcsodálhatjuk Liszt egyéni és kifejező hangszerelési fantáziáját. Ismeretes, hogy a Faust-szimfóniában azt a formai és egyben jelentésbeli bravúrt valósította meg, hogy a Mefisztó-tételben Faust eltorzított motívumaival dolgozik (akárcsak majd Bartók a 2. Hegedűversenyben), ezáltal kifejezi az ember kétarcúságát: azt, hogy mindnyájunkban lakozik egy jó és egy gonosz szellem. Az egyetlen nemén figura a mű középső tételében (és a záró kórusban) jelenik meg: ez Margit, az örök, tiszta nő; alakját a zeneszerző különösen gyengéd, finom hang-

szereléssel (először bensőséges, brácsa kísérette oboa-dallammal) mintázta meg.

A Dante-szimfónia zseniális hangszerelési megoldásai közül itt csak a pokol kapujának (Lasciate ogni speranza) félelmetes, harsonákkal, tubákkal, mélyvonósokkal, háttorzongató timpani-morajlásokkal való megjelenítésére – a lírai Francesca és Paolo epizód fájdalmas basszusklarinét recitativójára (Nessun maggior dolore che ricordarsi del tempo felice nella miseria), e formai rész lágy kürttel, hárfával, finom fafúvós csoportokkal való érzékeltetésére – illetve a Purgatórium tétel zsongó-álló felbontott vonós és hárfa akkordjai fölött megszólaló szép fafúvó-témára tudjuk felhívni a figyelmet.

A négy népszerű, sokat játszott zongoraverseny (Esz-dúr, A-dúr, Magyar fantázia, Haláltánc) hangszerelési effektusai közül szeretnénk emlékeztetni az Esz-dúr koncert Scherzójának híres, triangulum kíséretes vonós pizzicatójára, valamint a Haláltáncban a szóló zongora ütőhangszerszerű felhasználására, az infernális hangulat szélsőségeinek hangszeres ábrázolására: a mély regiszterre, ütőkre, harsonára, tubára – és az ellenkező végre: a piccolo alkalmazására, a fuvola sikolyaira, a zongora vijjogó glisszandóira.

Az énekhangokra és nagyzenekarra komponált Liszt-művek közül a vallási-egyházi művek a jelentősebbek. Miséi közül Liszt csak egyet komponált szimfonikus zenekarra: az Esztergomit.

A Szent Erzsébet legendája (1857–1862) című oratóriumban különösen szépen és finoman hangszerelt részletek a főhősnőhöz, az ő motívikájához kapcsolódnak: így a zenekari bevezetés, a rózsacsoda, az 5. kép zenekari közjátéka és Erzsébet szólói. Liszt Ferenc fő műve, a hatalmas, három részes Krisztus-oratórium (Karácsonyi oratórium – Vízkereszt után – Szenvedés és feltámadás, 1855–1867) különféle tétélei változatos apparátust igényelnek: a szimfonikus zenekartól a pusztai orgona-kíséretig. Az I. rész Pastoraléi: a puha, olykor lebegő vonós hangzású 1., illetve a népies karakterű fafúvós színekben gazdag 4. tétel Liszt legszebb, legpoétikusabb zenekari tétéleinek mondhatók. A II. rész 9. tetele, „A csoda” pedig igazi, drámai Liszt Ferenci programzene: a Genezárét taván kitörő félelmetes vihart és ijesztő hullámozást, a tanítványok félelmét, majd a Krisztus szavára történő csodálatos megnyugvást és természetfölötti fényt festi, a zenekar hangszereivel és a néhányszor megszólaló énekhangokkal. *Hamburger Klára*

MŰHELY

Michael Kreuter/Christiane Kreuter

Fúvóshangszer-játék orvosi szempontból

A fúvóshangszer-játék mint terápia és mint tüdőbetegségek kiváltója

A tüdő betegségei a muzsikuskokat sem kímélik. Leonard Bernstein például krónikus bronchitisben szenvedett, Chopinnek tuberkulózisa volt. Tüdőbetegségek szempontjából különösen a fúvósok veszélyeztetettek, de a fúvóshangszer-játéknak terápiái hatása is lehet. Így csupán azért kezdett el már gyermekkorában oboázni Anthony John Camden, a Londoni Szimfonikus Zenekar szóló-oboistája, mert abban reménykedtek, hogy erős asztmáját így kontrollálni lehet. Így kezdődött egy sikertörténet.

A fúvósok légzőszervi- és tüdőbetegségei

Már a 17. században így írt Arzt Isbrand Diemberbroek holland orvos: „Egész elsőrendű trombitások oly módon erőltetik meg magukat, hogy vért hánynak.” Aztán a továbbiakban: „sőt gyakran váratlanul véget vetnek az életüknek.” A 20. században ezt a leírást orvosilag górcső alá vették, s azt a hipotézist állították fel, hogy egy hang létrehozásához egy fúvós hangszeren, a légzőszervekben hosszabb ideig tartó magas nyomás barotraumat (légtartó testüregekben a nyomás ki-

egyenlítődének zavara), a túlnyomás révén sérülést okozhat. A hipotézis szerint tehát a fúvóshangszer-játék a tüdőbetegséget nemcsak súlyosbíthatja, hanem elő is idézheti.

A fúvósoknál, különösen a hivatásos muzsikuskoknál, azoknak a légzőszervi fertőzéseknek, amelyek a fúvós hangszeren nem játszóakra alig hatnának, nagy jelentősége van. Sok fúvós ismeri ezt a hatást már egy közepes influenzafertőzésnél is, annak időtartamánál és a nehéz légzésnél fogva. A légzőszervek allergiás megbetegedései is alaposan befolyásolhatják a fúvósok játékát.

Egy allergiás megbetegedés esetében azonban vizsgálni kell, hogy azt a hangszer vagy valamely segédeszköz, mint pl. olaj stb. okozza-e. Röviddel ezelőtt vált ismertté a rézfúvósok allergiás megbetegedése, amelyet egy, a nem tisztított fúvókán megtelepülő gomba-telep okozhat: az érintettek tipikusan háromtól tizenkét óra elteltével a játék után erős légszomjat éreztek, lázasak lettek és köhögtek.

A fúvós hangszerek által okozott túlnyomással kapcsolatos sérülésekkel kapcsolatban különösen a bőrben fellelhető légbuborékok említhetők. A rézfúvósoknál egy hasonló, úgynevezett laryngocele (A gégegyálkahártya Morgani-tasakból induló, levegővel telt ballonszerű előbóltosulás) betegséget már többször leírtak. Gyakran panaszt sem okoz, idővel azonban rekedtség, köhögés, légszomj és lokális duzzanat léphet fel. Ha ez a kiöblösödés az idegeket vagy a hangszalagokat nyomja, az a beszédet, sőt a fújást is nagy mértékben befolyásolhatja.

A beszédnél normális esetben az orrgaratot a lágy szájpadlás szorosan zárja. Amennyiben ez a záródás akadályozott, beszéd közben a levegő az orrba kerül és így rövid kiléggző fázisokkal, rossz levegő-adagolással, és szapora, sokszor hallható belégzéssel nazális beszéd jön létre. A fúvós hangszereken való játék is elvezethet ilyen ellazuláshoz, amely legtöbbször a szájban létrejövő, jelentősen megnövekedett nyomáskörülményekre vezethető vissza. A panaszok a beszédnél jelzettekhez hasonlóak, és extrém esetben lehetetlenné teszik a továbbmuzsikálást. A javuláshoz gyakran a szüneteltetés egy logopédus közreműködésével elegendő, de egyes esetekben még operáció is szükséges lehet.

Az, hogy egy fúvós hangszer fújása tüdőrákot idézhetne elő, mindmáig tisztázatlan, de inkább valószínűtlen. Köpetpróbáknál egyes esetekben ugyan gyanús sejteket találtak, és a tüdőrák okozóiról folytatott tanulmányok során hobbyfúvósoknál tüdőrák előfordulását is leírták. Ezzel szemben áll viszont egy érdekes állatkísérleti vizsgálat a zene és a tüdőrákra adott immunválasz közötti összefüggésről, amely azt mutatta ki, hogy a zene az immunrendszer válaszát a tumor ellen erősíteni tudja.

Véres köhögést gyakran fertőzés, mint pl. tüdőgyulladás okozhat. De ennek egy fúvós hangszereken való játék is okozójaként szerepel az irodalomban. Így léteznek beszámolóok fúvós zenészekről, akiknél a muzsikálás következményeképpen részben ismételt véres köhögés lépett fel, amely amikor a fúvós hangszereken való játékot feladták, többet nem fordult elő. Az eredete felől csak

találgatni lehet, meggondolandó azonban, hogy a turbulens levegőáramlás miatt nyíróerő lép fel, amely nyálkahártya-sérüléshez vezethet, és a levegő útján a kis véredények a megnövekedett nyomástól elpattanhatnak.

Ártalmas a tüdőfunkciókra a fúvós hangszereken való játék?

Tüdőszakorvosi szempontból mindenekelőtt az a kérdés érdekes, hogy egy fúvós hangszereken való játék a tüdőfunkciók romlásához vezethet-e, és hogy a felső légutakban már leírt túlnyomással, a barotrauma, a tüdőtágulat okának vagy rizikófaktorának tekinthető-e. A tüdőfunkciókkal kapcsolatban ellentmondásos eredmények léteznek. Egyrészt a rendelkezésre álló adatok kimutatták, hogy a fúvósok, összehasonlítva egészséges kísérleti alanyokkal, jobb vagy hasonló tüdőfunkció-értékekkel rendelkeznek. Másrészt vannak adatok, amelyek a tüdőtágulat jelenlétét sugallják, sőt a fúvósok tüdőfunkcióit a kontrollszemélyekhez képest rosszabbnak tüntetik fel. A divergenciát leginkább úgy lehet megmagyarázni, hogy a vizsgálatok nagyon különbözőek voltak, különösen ami a dohányosok számát illeti. Ezt egy analízis támasztja alá, amely énekesek, fúvósok és nem fúvósok között nem tudott különbséget találni – ezzel szemben kimutatható volt a jól ismert összefüggés a dohányzók és a beszűkült tüdőfunkciók között.

Sajnos a mai napig sincs olyan vizsgálat, amely a fúvósok tüdőfunkcióinak változásairól folyamatában számolna be. Ami egy tüdőtágulat fennállásának kérdését illeti, léteznek orvosi teóriák, melyek a felső légutakkal ellentétben a tüdő legkisebb egységeinek, a léghólyagocskáknak a megemelt nyomására vonatkoznak. A feltételezéseket mindenesetre közelebbről is megvizsgálták, és különböző fúvós-zenészeknél a tüdőfunkció-, a vérgázok mérését és egy meghatározott légzésmunkát elemeztek: a tüdőre gyakorolt maradandó káros befolyás ebben a kísérletben ki lett zárva.

Terápiás szempontok

Az asthma bronchiale, a gyermekkor leggyakoribb krónikus megbetegedése, amelyben szinte minden tizedik gyermek szenved, a légutak változókéony szűkületéhez vezet. Orvosok gyakran hangsúlyozzák, hogy az asztma egy fúvós hangszereken való játék folyamán, a tüdő állandó (túl)igénybevételének következményeként, rosszabbodhat. Ez olyan feltevés, amelyet sok szülő, de

zenetanárok is hangoztatnak. Ezzel szemben áll tüdő-szakorvosoknak az a megállapítása, hogy a fúvós hangszereken való játék a tüdő-izmok tréningje, ami által a visszatérő asztma-kapcsolatos rosszabbodásokat csökkenteni lehetne. Valóban megmutatkozott, hogy az asztma által előidézett elváltozások a csontvázban, mint a tüdőcsomók (tyúk-mell), a fiatal fúvószenészeknél évek alatt visszafejlődnek. Ugyanaz a tanulmány kimutatta, hogy egy két éves megfigyelési periódus alatt azoknál a gyerekeknél akik asthma bronchiale-ben szenvedtek és egy fúvós hangszereken játszottak, szignifikáns javulás állt elő. A tisztán javulást kimutató mérési eredményeknél lényegesebb értékelni azt a nyereséget ami a testi és emocionális teljesítő-képesség jobbulásában állt be.

Egy másik, asztmás gyerekekkel foglalkozó tanulmány kimutatta, hogy azok a gyerekek, akik egy fúvós hangszereken játszottak, összehasonlítva nemfúvósokkal ritkábban szenvedtek ún. exacerbációban (a betegség súlyosabbra fordulása, fellángolása). Ugyanakkor a gyerekek a betegségüket pszichikailag jobban uralták és jobb volt az életminőségük. Ezen kívül a fúvós hangszereken való játékot nemcsak légzés-fiziológiai szempontból kell vizsgálni, a muzsikálásnak lényeges pszichológiai haszna is van, különösen a fiataloknál. Így a hangszereken való fújás technikai folyamata és a zenével való foglalkozás öröme összetettségében a tüdőbetegség javulásához vezethet. Ennek következtében a fúvós hangszereken való játék – különösen klarinét, trombita és oboa – sok gyermekkori krónikus légzőszervi megbetegedésnél a Gesellschaft für Pneumologie und Beatmungsmedizin (német tüdő- és légzőszervi orvostudományi társaság) által javallott.

Az ausztrál didgeridoo (didzseridu) egy felhang-gazdag fúvós hangszer, amely leggyakrabban fából készül, megszólaltatásának módja miatt hangszertani besorolása szerint mégis a rézfúvósok családjába tartozik. Az észak-ausztrál őslakosoknál túlnyomórészt ritmikus kísérő-hangszerként, énekhez és tánchoz használják. Többszörösen feltételezett, hogy ezen az instrumentumon való játék kitűnő tréning a nyaki-, száj- és légző-izmok számára. Valóban léteznek utalások arra, hogy az éjszakai alvás közbeni légzéskimaradás, az alvási apnoé, egy didgeridoo fújásával javult. Az ilyen betegségben szenvedő pacienseknél egy didgeridoo-n való napi játék mind a nappali fáradtságot, mind az éjszakai légzési-maradásokat jelentősen csökkentette.

(Das Orchester 2010/6)

BUDAFOKI DOHNÁNYI ZENEKAR

2011. március 20. vasárnap 11.00

Olasz Kultúrintézet

A megérthető zene

Dr Jekyll és Mr Hyde

Liszt: Faust szimfónia

Előad és Vez.: Hollerung Gábor

2011. március 26. szombat 19.30

Olasz Kultúrintézet

Universitas

Erkel: Ünnepi nyitány

Brahms: Kettősverseny

Liszt: Faust szimfónia

Baráti Kristóf – hegedű

Szabó Péter – cselló

Vez.: Hollerung Gábor

2011. április 2. szombat 11.00

Klauzál Ház

A megérthető zene junior

Saint-Saëns: Állatok farsangja

Előad és vez.: Hollerung Gábor

2011. április 2. szombat 15.00

Klauzál Ház

Zeneértő leszek

Dobpárba – az ütőhangszerek birodalma.

A timpani, a nagydob, a kisdob, a cintányér, a harangjáték és a xilofon
Előad: Zelinka Tamás

2011. április 8. péntek 19.00

Klauzál Ház

Budafoki Hangversenyesték

Mozart: c-moll zongoraverseny K 491

Kurt Weill: Die sieben Todessünden

Borbély László – zongora

Vez.: Werner Gábor

2010. április 10. vasárnap 11.00

Olasz Kultúrintézet

A megérthető zene

Most és mindörökké

Bach: János passió

Budapesti Akadémiai Kórustársaság

Előad és vez.: Hollerung Gábor

2011. április 30. szombat 11.00

Klauzál Ház

A megérthető zene junior

A musical

Budafok Big Band

Előad és vez.: Puskás Csaba

2011. május. 2. hétfő 19.30

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Fortissima

Rossini: Olasz nő Algírban – nyitány

Mozart: C-dúr zongoraverseny K 415

Rachmaninov: II. szimfónia

Vez. és zongorázik: Kocsis Zoltán

BUDAPESTI FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG

2011. március 21. Operaház

a Budapesti Tavaszi Fesztivál keretében

Dohnányi bérlet/3

Chopin: f-moll zongoraverseny

Liszt:

Mephisto keringő (zongorás változat)

Liszt: Mephisto keringő

(zenekari változat)

Mahler: Adagietto az V. szimfóniából

Liszt: Mazeppa

Vez.: Ainars Rubikis

Km.: Ivo Pogorelich

CONCERTO BUDAPEST

2011. március 11. péntek 19.30

Thália

Fischer Annie bérlet

Mozart és Moz'Art,

Beavatottak és kiválasztottak –

Mozart tudománya

Házigazda: Batta András

C-moll adagio és fuga KV 546

Vonósnégyes átirat a Wohlfem-

periertes Klavier II. kötetéből KV 405,

Nr 3

G-dúr vonósnégyes, IV. tétel KV 387

Szabadkőműves gyászzené KV 477

Gran Partita KV 364

Vez.: Keller András

2011. március 20. vasárnap 11.00

Nemzeti Múzeum

Dzsopotán és Gásztönfild családi

sorozat 3.,

Csiperkőzsika – pofon és alvás

Km.: Tenki Réka színművész

Művészeti vezető: Lakatos György

2011. április 3. vasárnap 11.00

Nemzeti Múzeum

Dzsopotán és Gásztönfild családi

sorozat 4.,

Peer Gynt – álmok és kalandok

Km.: Máté Gábor színművész

Művészeti vezető: Lakatos György

2011. április 9. szombat 19.30

Thália

Fischer Annie bérlet

Mozart és Moz'Art,

Család, szerelem, barátság – Mozart

kapcsolatai

Házigazda: Batta András

Varázsfuvola – nyitány

C-dúr zongoraszónáta négy kézre, III.

tétel KV 19d

Idomeneo – kvartett („Andro ramingo

e solo”)

Esz dúr vonósnégyes, II. tétel KV 428

Koncertária „Ch'io mi scordi di te” KV

505

„Kis” g-moll szimfónia KV 183

Hangversenymester: Rolla János

2011. április 17. vasárnap 11.00

Zeneház

Manó bérlet 3,

Hangjáték, hol itt, hol ott...

2011. április 29. péntek 19.30

MŰPA

Richter bérlet,

„Magyar Szimfonikus körkép”

Sosztakovics: 1. zongoraverseny,

c-moll, op.35

Eötvös: Two monologues

Sztravinszkij: Le sacre du printemps

Km.: Ránki Fülöp – zongora

Vez.: Keller András

2011. május 8. vasárnap 19.30

Thália

Fischer Annie bérlet

Mozart és Moz'Art,

Olümposz, páholy, kereszt – Mozart

istenei

Házigazda: Batta András

Ave verum corpus KV 618

Varázsfuvola – Papok indulója és

Sarastro F-dúr imája („O Isis und Osiris”)

Idomeneo – nyitány

C-moll mise – Et incarnatus ária

Jupiter-szimfónia KV 550

Vez.: Keller András

DEBRECENI FILHARMONIKUS ZENEKAR

2011. március 17.

Debrecen – Kölcsey Központ

Rubányi Vilmos bérlet

Dvořák: Vizimánó – szimfonikus

költemény

Dohnányi Ernő: Hegedűverseny

Smetana: Moldva

Janaček: Sinfonietta

Km.: Kosztándi István

Vez.: Oliver von Dohnányi

2011. április 28. 19.30

Debrecen-Bartók terem

Gulyás György bérlet

Händel: Négy koronázási anthem

Mozart: Vesperae solennes

de confessore KV 339

Exultate jubilate

Km.: Miklósa Erika, Schöck Atala,

Balczó Péter, Cser Krisztián,

Debreceni Kodály Kórus

Vez.: Pad Zoltán

2011. május 12.

Debrecen-Bartók terem

Rubányi Vilmos bérlet

Dvořák: Csellóverseny

Csajkovszkij: VI. szimfónia

Km.: Várdai István

Vez.: Kocsár Balázs

DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR

2011. március 11. 19.00

Duna Palota – Színházterem

Tavaszi Bérlet

„A Strauss család” Válogatás id.

Johann, ifj. Johann, Josef és Eduard

műveiből. Keringők, polkák, indulók

Km.: Galambos Livia (ének)

Vez.: Deák András

2011. március 20. 10.30

Duna Palota

Iffjúsági bérlet 6.

Európa forradalmi hangulatban

Emlékezzünk 1848 hőseire és idéz-

zük fel a korszak leghíresebb európai

zeneszerzőit

Vez.: Deák András

Műsorvezető: Zelinka Tamás

2011. március 25. 19.00

Duna Palota – Színházterem

Tavaszi Bérlet 5.

„Függöny fel!”

Népszerű opera nyitányok

Vez.: Kovács László

2011. április 10. 10.30

Duna Palota – Színházterem

Iffjúsági bérlet 7.

Nemzetek táncai

Évadzáró hangversenyünkön a nagy-

világ legszebb táncaiból idézzük fel

Vez.: Deák András

Műsorvezető: Zelinka Tamás

2011. április 15. 19.00

Duna Palota – Színházterem

Tavaszi Bérlet 6.

„Grieg est”

Három zenekari darab a Sigurd

Jorsalfar-ból op.56

Lírikus darabok

Menyegző Trolldhaugen-ben op.65 nr.6

Peer Gynt I. és II. szvit

Vez.: Deák András

2011. május 6. 19.00

Duna Palota – Színházterem

Tavaszi Bérlet 7.

Emlékszel még?

Az operettirodalom legszebb melódiái

Vez.: Deák András

GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR

2011. április 2., szombat, 19.00

Richter-terem

Richter János bérlet

Születésnap ajándék

R. Wagner: Siegfried – Idill

R. Schumann:

a-moll gordonkaverseny, op. 129

L. van Beethoven:

VII. (A-dúr) szimfónia, op. 92

Vez.: Berkes Kálmán

Km.: Perényi Miklós – gordonka

2011. május 6., péntek, 19.00

Richter-terem

Varga Tibor bérlet

Fúvós Parádé

P. I. Csajkovszkij:

1812 – ünnepi nyitány, op. 49

E. Grieg: Szimfonikus táncok, op. 64

A. Ljadov: Baba Jaga, op. 56

James Barnes: III. szimfónia, op. 89

Vez.: Szabó Ferenc

2011. május 13., péntek, 19.00

Richter-terem

Nikisch Artur bérlet

Barokk Trombita

J. S. Bach: I. (C-dúr) zenekari szvit,

BWV 1066

G. F. Händel: D-dúr szvit, HWV 341

G. Tartini: D- dúr trombitaverseny

F. Schubert: VIII. („nagy” C-dúr)

szimfónia, D 944

Vez.: Rácz Márton

Km.: Velencei Tamás – trombita

MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

2011. március 16., szerda 16.30 a zenekar próbatermében, VIII., Múzeum utca 11.

Bűgőcsiga – baba-mama koncertek
Szerkesztő-műsorvezető:
Ácsné Székely Edit

2011. március 16., szerda 18.00 a zenekar próbatermében, VIII., Múzeum utca 11.

Szeretethang – hangverseny várandós kismamáknak
Szerkesztő-műsorvezető:
Ácsné Székely Edit

2011. március 19–20. szombat-vasárnap, Millenáris Teátrum

Szombat 10.30 és 15.00, vas.: 15.00
Ifjúsági hangversenyek a Filharmónia Budapest szervezésében
Csajkovszkij:
Csipkerózsika (filmvetítéssel)

2011. március 26. szombat 10.30 és 12.00, Nemzeti Múzeum

Unokák és nagyszülők
Varietas delectat
(A változatosság gyönyörködtet)
Haydn:
Üstdobütés – szimfónia – 2. tétel
Csajkovszkij: Változatok egy rokokó témára – gordonkára és zenekarra
Kodály: Felszállott a páva – variációk egy magyar népdalra
Vez.: Kesselyák Gergely

2011. április 5. kedd 19.00 Budapesti Operettszínház

Lukács-bérlét
Schubert: V. szimfónia
Schumann: a-moll gordonkaverseny
Haydn: Esz-dúr (Üstdobpergés) szimfónia, No. 103
Km.: Perényi Miklós
Vez.: Takács-Nagy Gábor

2011. április 6., szerda 16.30 a zenekar próbatermében, VIII., Múzeum utca 11.

Bűgőcsiga – baba-mama koncertek
Szerkesztő-műsorvezető:
Ácsné Székely Edit

2011. április 6., szerda 18.00 a zenekar próbatermében, VIII., Múzeum utca 11.

Szeretethang – hangverseny várandós kismamáknak
Szerkesztő-műsorvezető:
Ácsné Székely Edit

2011. április 19. kedd, 19.30 MŰPA Bartók Béla Hangversenyterem

Szöke Tibor Mesterbérlét
A hangverseny díszvendége: Rogyion Scsedrin és Maja Pliszeckaja
Csajkovszkij: IV. szimfónia
Bizet-Scsedrin: Carmen – szvit
Vez.: Takács-Nagy Gábor

2011. május 3. kedd, 19.30 MŰPA Bartók Béla Hangversenyterem

Szöke Tibor Mesterbérlét

Satie: Gymnopédies
Milhaud: I. gordonkaverseny
Ravel: Bárka az óceánon
Debussy: A tenger
Km.: Fenyő László
Vez.: Rodrigo de Carvalho

2011. május 7., szombat 18.00 Festetics Palota Tükörterme

Festetics-bérlét
Liszt: Angelus
Erkel-Henry Vieuxtemps: Pièce brillante
Ránki György: Arisztophanész szvit
Mozart: Gran Partita
Km.: Szecsődi Ferenc – hegedű
Vez.: Rodrigo de Carvalho

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

2011. március 21. 19.00 Művészetek Háza

Berg: Három zenekari darab, op.6
Berg: Hét korai dal
Mahler: I. szimfónia
Ének: Cserna Ildikó
Vezényelnek: a Párizsi Konzervatórium

2011. március 25. 19.00 Selyemréti Szent István templom

Kamarakórus-fesztivál nyitókoncert
Miskolci Szimfonikus Zenekar

2011. március 31. 19.00 Művészetek Háza

(Szezonbérlét)
Zombola: V. szimfónia
Mozart: B-dúr hegedűverseny
Liszt-Weiner: h-moll szonáta
Hegedű: Soós Máté
Vez.: Kovács László

2011. április 2. 15.30 Művészetek Háza

Játsszunk zenét a Szimfonikusokkal...
Forgatókönyvíró és műsorvezető:
Csuka Tímea
Vez.: Kovács László

2011. április 11. 19.00 Művészetek Háza

(Népszerű bérlét)
Bartók: II. hegedűverseny
Dvořák: VII. (d-moll) szimfónia
Hegedű: Patricia Kopatchinskaja
Vez.: Kovács László

2011. április 16. 19.00 Művészetek Háza

KLAZZ koncert a Bolyki Brothers-szel
Vez.: Kovács László

2011. április 19. Operaház

Mahler bérlét/6
Rimskij-Korszakov:
Nagy orosz húsvét-nyitány
Schubert: VIII., h-moll szimfónia („Befejezetlen”)
Franck: d-moll szimfónia
Vez.: Carlo Montanaro

2011. április 27. 19.00 Művészetek Háza

Puccini: Messa di Gloria

Bizet: Te Deum
Puccini: Preludio Sinfonico
Puccini: Mottetto per San Paolino
Ének: Anna-Lena Denk (szoprán),
Xavier Moreno (tenor),
Armin Kolarcyk (bariton)
Km.: Oratorienchor Aschaffenburg,
Miskolci Bartók Kórus
Vez.: Joachim Schüller

2011. április 28. 19.00 Kazincbarcika,

Szent Család templom
Puccini: Messa di Gloria
Bizet: Te Deum
Puccini: Preludio Sinfonico
Puccini: Mottetto per San Paolino
Ének: Anna-Lena Denk (szoprán),
Xavier Moreno (tenor),
Armin Kolarcyk (bariton)
Km.: Oratorienchor Aschaffenburg,
Miskolci Bartók Kórus
Vez.: Joachim Schüller

2011. május 9. 19.00 Művészetek Háza

Szezonbérlét
Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány
Liszt: Esz-dúr zongoraverseny
R. Strauss: Hősi élet
Km.: Jandó Jenő
Vez.: Kovács László

NEMZETI FILHARMONIKUS ZENEKAR

2011. április 22. péntek, 19.30

Ferencsik-bérlét/5
Maurice Ravel:
Pavane (Egy infánsnő halálára)
Maurice Ravel:
G-dúr zongoraverseny
Claude Debussy: Ibéria
Maurice Ravel: Bolero
Km.: Ingrid Fliter – zongora
Vez.: Kocsis Zoltán

2011. május 5. csütörtök 19.30

Klemperer-bérlét/5.
Wolfgang Amadeus Mozart: C-dúr zongoraverseny K467
Wolfgang Amadeus Mozart:
c-moll mise K427
Km.: Kolonits Klára – szoprán,
Halmai Katalin – mezzoszoprán,
Megyesi Zoltán – tenor,
Hámori Szabolcs – basszus
a Nemzeti Énekkar
(karigazgató: Antal Mátyás)
Vezényel és zongorán km.:
Vásáry Tamás

2011. május 8. vasárnap 11.00 és 15.00, MŰPA Fesztivál Színház

Ifjúsági-bérlét/3.
Királyok, királynők és királynék –
részletek Purcell, Händel, Mozart,
Verdi és Erkel műveiből
Vez.: Antal Mátyás
Műsorvezető: Kovács Sándor

2011. május 19. csütörtök 19.30

Ferencsik-bérlét/6
Ligeti György: Atmospheres -
Johann Nepomuk Hummel:
Esz-dúr trombitaverseny
Samuel Barber: Adagio
Richard Strauss:
Halál és megdicsőülés- szimfonikus
költemény, op.24
Km.: Boldoczki Gábor – trombita
Vez.: Gilbert Varga

PANNON FILHARMONIKUSOK

2011. március 15., kedd 19.00 Pécsi Bazilika, Kodály Központ

Házavatási ceremónia
Vez.: Vass András

2011. március 26., szombat 18.00 Kodály Központ

Maestro II.
Beethoven: Coriolan nyitány
Prokofjev: Sinfonia concertante
Brahms: III. szimfónia (F-dúr)
Vez.: Nicolas Pasquet
Km.: Várdai István - gordonka

2011. április 2., szombat 15.00 és 16.30, Kodály Központ, Csigaház

A Pannon Filharmónikusok egyedi zenei programja KICSIKNEK! (4-8 év)

2011. április 7., csütörtök 19.30 Kodály Központ

Gyermán VII.
Penderecki: II. „Karácsony”-szimfónia-
Sosztakovics: VI. szimfónia (h-moll)
Vez.: Krzysztof Penderecki

2011. április 8., péntek 19.30 Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Kétszáz éve európai
Penderecki: II. „Karácsony”-szimfónia
Sosztakovics: VI. szimfónia (h-moll)
Vez.: Krzysztof Penderecki

2011. április 21., csütörtök 19.30 Kodály Központ

Nápolyi dalok
Vez.: Steven Mercurio
Km.: Marcello Giordani – tenor

2011. április 29., péntek 19.30 Pécsi Bazilika

Oratórium III.
Schubert: V. szimfónia (B-dúr)
Haydn: Schöpfungsmesse
(Teremtés-mise)
Vez.: Vass András

2011. április 30., Kodály Központ

Tavaszi bál
a XIX. század bangulatában
Vez.: Silló István

2011. május 7., szombat 15.00 és 16.30 Kodály Központ

Csigaház
A Pannon Filharmónikusok egyedi zenei programja KICSIKNEK! (4-8 év)

ÓBUDAI DANUBIA ZENEKAR

2011. március 30. 20.00

Budapesti Tavasz Fesztivál, Liszt-est
Liszt: 19. Zsoltár
Vater Unser
Seeligpreisungen
Verdi: Quattro Pezzi Sacri
Km.: Daniel Kirch – ének
Vez.: Frieder Bernius

2011. április 9. 19.00

Nemzeti Nagyszínpad

Béretes Koncert
Szentivánéji álom
Részletek a Shakespeare műből
Mendelssohn kísérőzenéjével.
Közreműködnek a Nemzeti Színház színművészei, Angelica Leánykar (karvezető: Gráf Zsuzsanna), Czabán Angelika, Széll Cecília. Dramaturg: Vörös Róbert
Vez.: Hamar Zsolt

2011. április 28. 19.00

Óbudai Társaskör

„Danubia + Szólistáink”
Mozart: Don Giovanni – nyitány
Schumann: a-moll gordonkaverseny
Mozart: C-dúr „Jupiter” szimfónia
Km.: Kurucz Krisztián
Vez.: Héja Domonkos

2011. május 9., Művészetek Palotája

Emberi Himnusz

SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR

2011. április 1. 19.30

Bartók Terem, Szombathely

Schumann: F-dúr versenymű négy kürtre és zenekarra Op. 86
Vez.: Hermine Pack
Km.: Katzler András,
Kovács Róbert, Kiss Barna,
Mahler: 4. szimfónia
Szabó János (négy kürt)
Cserna Ildikó (ének)

2011. április 16. szombat, 19.00

Bartók Terem, Szombathely

Mozart: Don Giovanni
Don Giovanni – Clemens Unterreiner
Il Commendatore – Sorin Coliban-
Donna Anna – Ingrid Kaiserfeld
Don Ottavio – N.N.
Donna Elvira – Ingrid Habermann
Leporello – Martin Achrainger
Masetto – N.N.
Zerlina – Anna Siminska
Szent Márton Oratórikus Kórus –
Szombathely
Karigazgató: Horváth Imre
Vez.: Martin Sieghart

2011. április 29. péntek, 19.30

Bartók Terem, Szombathely

Debussy: Egy faun délutánja
Henri Tomasi: Trombitaverseny
Debussy:

Tavaszi – szimfonikus költemény
Ravel: Daphnis és Chloé – 1. szvit-
Ravel: La Valse
Km.: Alexandre Baty (trombita)
Vez.: Jankó Zsolt

SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR

2011. május 10. kedd 19.30, Színház

Vaszy/6.
Rossini:
Olasz nő Algírban – nyitány
Rossini: B-dúr fagottverseny
Rimszkij-Korszakov:
Spanyol capriccio
Respighi: Róma fenyői
Km.: Lakatos György – fagott
Vez.: Roberto Gianola
(Olaszország)

SZOLNOKI SZIMFONIKUS ZENEKAR

2011. március 28. hétfő 19.00

Aba-Novák Kulturális Központ Liszt Ferenc hangversenyterme

Aba Novák bérlet 6.
Brahms-est – Szimfonikus Verseny 1.
Brahms: II. (D-dúr) szimfónia
Brahms: II. (B-dúr) zongoraverseny
Km.: Fujii Aki – a zenekar Premier szólistája
Vez.: Izaki Maszahiro

2011. április 4. hétfő 19.00

Szolnoki Főiskola – Campus

Fantázia bérlet 3. Campus bérlet 4
Mozart-est – Szimfonikus Verseny 2
(Közös koncert = Campus Bérlet 4.)
Mozart:
Esz-dúr Szimfónia, K. 184 (161a)
Esz-dúr sinfonia
Concertante hegedűre, brácsára és zenekarra, K. 364
Esz-dúr sinfonia concertante oboára, klarinétre, kürtre és fagottra, K. 297b
Km.: Túri Éva (hegedű),
Patkós Dániel (brácsa),
Szabó Szilvia (oboa),
Fülöp Attila (klarinét),
Kaczári István (kürt),
Rapi Péter (fagott)
Vez.: Izaki Maszahiro

2011. április 26. kedd 19.00

Megyháza díszterme

Fantázia bérlet 4
Beethoven-est – Szimfonikus Verseny 3.
Beethoven:
Athén romjai – nyitány
VIII. F-dúr szimfónia
C-dúr hármaverseny
zongorára, hegedűre, csellóra és zenekarra
Km.: Tallián András (hegedű),
Nagy Ibolya (cselló),
Szabó Ferenc (zongora)
Vez.: Izaki Maszahiro

2011. május 2. hétfő 19.00

Aba-Novák Kulturális Központ Liszt Ferenc hangversenyterme

ABA NOVÁK BÉRLET 7.
Francia-est
Debussy: Egy faun délutánja
Dukas:
A bűvészinas – szimfonikus scherzo
Emmanuel Chabrier: Spanyol rapszódia
Durufle: Requiem
Km.:
Szabóki Tünde mezzo-szoprán
Cser Péter bariton
a Magyar Rádió Énekkara
Karigazgató: Somos Csaba
Vez.: Izaki Maszahiro

2011. május 9. hétfő 19.00

Szolnoki Galéria

Fantázia bérlet 5.
Egyházzenei hangverseny
Orbán György: Ave Maria
Missa Nona (szolnoki bemutató)
Km.: Somogyi Gabriella (szoprán)
Túri Melinda (mezzoszoprán)
Szolnoki Bartók Béla Kamarakórus
Fauré: Requiem
Km.: Fodor Beatrix (szoprán)
Kálmán Péter (bariton)
Fujii Aki – a zenekar Premier szólistája
Kiegészített Szolnoki Bartók Béla Kamarakórus
Karigazgató: Molnár Éva
Vez.: Izaki Maszahiro

ZUGLÓI FILHARMÓNIA – SZENT ISTVÁN KIRÁLY SZIMFONIKUS ZENEKAR ÉS ORATÓRIUMKÓRUS

2011. március 10., csütörtök 18.00

Régi Zeneakadémia

Febér Dominika Diplomakoncert
Mozart: G-dúr hegedűverseny K.216
Vez.: Ménesi Gergely

2011. március 19., szombat 16.00

Zuglói Zeneház Nagyterem

Pastorale 2011
Donizetti: Szerelmi bájital – vígopera keresztmetszet
szólisták: Geszthy Veronika,
Szappanos Tibor
Szüle Tamás
Horváth Csaba
Szentés Anna
Rendező: Ionel Pantea
Rendező asszisztens: Herke Mária
Vez.: Horváth Gábor

2011. március 20., vasárnap 10.30 és 16.00,

Zuglói Zeneház Nagyterem

Pastorale 2011
Donizetti: Szerelmi bájital – vígopera keresztmetszet
szólisták: Geszthy Veronika,
Szappanos Tibor, Szüle Tamás,
Horváth Csaba, Szentés Anna
Rendező: Ionel Pantea
Rendező asszisztens: Herke Mária
Vez.: Horváth Gábor

2011. március 27.

vasárnap 20.00

Belvárosi Szent Mihály Templom

Tavaszi Fesztivál 2011
Mozart: Ave Verum Corpus K. 618
Mozart: Litanie de venerabilis altaris sacramento K. 125
Mozart. Exultate jubilate K. 165
Mozart: Regina coeli K. 127
Mozart: Ave Verum Corpus K. 618
Szólisták: Geszthy Veronika, Simon Krisztina, Szappanos Tibor, Rezsnyák Róbert
Vez.: Záborszky Kálmán

2011. április 9., szombat 16.00

Zuglói Zeneház Nagyterem

Pastorale 2011
200 éve született Liszt Ferenc szólista: Farkas Zsolt
Km.: a Szent István Király Zene-művészeti Szakközépiskola Nőikara (karigazgató: Tőkés Tünde)
Vez.: Ménesi Gergely

2011. április 10., vasárnap 10.30 és 16.00

Zuglói Zeneház Nagyterem

Pastorale 2011
200 éve született Liszt Ferenc szólista: Farkas Zsolt
Km.: a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola Nőikara (karigazgató: Tőkés Tünde)
Vez.: Ménesi Gergely

2011. április 20., szerda 19.00

Belvárosi Szent Mihály Templom

Bach: János Passió
szólisták: Gál Gabi, Gémes Katalin,
Kéring László Szigetvári Dávid,
Horváth Csaba, Cser Krisztián
Km.: Karjalai Klasszikus Kórus –
Lappeenranta (Finnország)
Vez.: Záborszky Kálmán

2011. május 4., szerda 19.30

Művészetek Palotája

Zuglói Filharmónia bérletsorozata V/5.
Liszt: Mefisztó keringő
Szalay András: Zongoraverseny –
ősbemutató
Km.: Monostori Gábor
Ravel: Lúdanyó meséi
Poulenc: Stabat Mater
Km.: Geszthy Veronika
Vez.: Antal Mátyás

2011. május 12. csütörtök 18.00

Zuglói Zeneház Nagyterem

Csütörtöki kamarazene
Schubert: Oktett
Km.: Dóczy Áron,
Farkas László – hegedű,
Zárbok Zita – brácsa
Farkas Áron – cselló
Galavics Gábor – klarinét
Kotroczó Szabolcs – fagott
Seeman László – kürt

Hangszerlopás

Értékes mesterhangszereket loptak el az Ad Arco műhelyből, Kemény Zsombor és Székely Márton hangszerkészítőktől a budapesti Király utcából. Az elvitt hangszerek értékét mintegy 15 millió forintra becsülik. Az instrumentumok kétharmada javítás miatt volt a műhelyben, gazdáikat tehát kártalanítani kell, egyelőre nem tudni, miből, hiszen a műhely csupán a megnyitása után volt egy évre biztosítva. Mivel egy félévi díj 80 ezer forint volt, és ilyen profitot képtelenek kitermelni, a további biztosítástól elálltak, ráadásul a hangszerkészítő szerint a biztosító olyan kondíciókat kínált, amelyek ekkora kár esetén nem is segítenének.

Kemény Zsombor megjegyezte: bár több utcai táblán az áll, hogy Erzsébetvárost, Terézvárost bekamerázták, a Vörösmarty és Király utca sarkán nincs olyan kamera, amely látta volna a kapujukat. Szerinte olyan valaki szervezte meg a lopást, aki valahogy megszerezte a kapukódot vagy lemásolta valakinek a kulcsát.

"A zenésztársadalom szolidáris, a muzsikuskok azonnal közhírré tették az ellopott hangszerek listáját a fotókkal együtt az interneten, a külföldi hangszerész szövetségek ugyancsak csatlakoztak a riasztáshoz, tehát a hangszerek rövid időn belül biztosan nem értékesíthetők" - fűzte hozzá a hangszerkészítő.

Kemény Zsombor megjegyezte: bár ilyen nagyságrendű hangszerlopásra nem emlékszik az utóbbi években, az sűrűn előfordul, hogy egy-egy konzervatóriumi növendéket hárman-négyen körbevesznek, és hangszere átadására kényszerítik.

A rendőrségi nyomozás folyik, "a helyszínelők a munkastílus alapján profiknak tartják az elkövetőket" - mondta végül a hangszerkészítő. (MTI)

Az Ad Arco műhelyből 2011 Március 3-ra virradó éjjel eltűnt hangszerek listája

Hegedűk:

- 1 Kemény Zsombor mesterhegedű 2010 Budapest
- 2 Thier jelzetű mesterhegedű 18. század
- 3 Németalföldi hegedű (egybehátú, barnás-sárga)
- 4 Sebők Miklós jelzetű (háta színes virágmotívumokkal festett, sárga alapszínű)
- 5 1/2-es szegedi gyári hegedű
- 6 nagyméretű manufaktúra hegedű, szétszedett állapotban (20-as menzúra)
- 7 7/8-os manufaktúra hegedű

Brácsák:

- 8 Székely Márton mesterhangszer (Gasparo da Salo modell alapján)
- 9 Székely Márton mesterhangszer (Stradivari modell)
- 10 Kemény Zsombor mesterhangszer (különlegesen széles modell)
- 11 egyedi készítésű brácsa, ismeretlen készítő (rossz állapotban)

Csellók:

- 12 manufaktúra hangszer a 19. sz. végéről (sok látható, javított töréssel a tetőn)
- 14 egyedi készítésű román (szászrégeni) cselló jó állapotban
- 15 manufaktúra cselló 18. sz.

Bőgő:

16 német manufaktúra bőgő (egyenes hátú)

Vonók:

- 1 Durrschmidt mester hegedűvonó
- 2 manufaktúra vonó (a fej tövében javítva, cérna bandázsolással)
- 3 gyári vonó
- 4 mester csellóvonó, jelzet nélküli, feje pótolva, hullámos rajzolatú fából
- 5 csellóvonó (manufaktúra új szőrzéssel)
- 6 csellóvonó (új szőrzéssel)
- 7 román gyári csellóvonó (barna káppával)

Ezen felül hangszertokok:

- 1 db kemény csellótok (kék huzat, fekete cipzár)
- 2 db puha csellótok (fekete)
- 1 db Negroni hegedűtok (szürkés árnyalatú, vállhevederrel)
- 2 db szögletes, antik hegedűtok (fekete, barna)
- 1 db kínai brácsatok
- 1 db régi brácsatok

A Szolnoki Szimfonikus Zenekar próbajátékot hirdet **I. hegedű tutti állásra.**

A próbajáték időpontja:
2011. március 30. (szerda) 9:30 órától

A próbajáték helye:
Társadalmi Egyesületek Jász-Nagykun Szolnok Megyei Szövetségének székháza
5000 Szolnok, Szapáry út 19.

A próbajáték anyaga:

1. forduló:
- Egy tétel egy szabadon választott Bach szólóhegedűre írott szonátából vagy partitúrából
 - Mozart: G-dúr, D-dúr (K 218.), vagy A-dúr hegedűverseny I. tetele kadenciával
2. forduló:
- Zenekari szemelvények

Zenekari állások:

A kijelölt részek részletes listája és kottaanyaga a jelentkezés beadása után a titkárságon igényelhető, ill. átvehető.

Jelentkezés:

2011. március 20-ig levélben: 5000 Szolnok, Hild János tér 1., vagy e-mailben:

kdredit@gmail.com

A jelentkezéshez rövid szakmai önéletrajz és szakirányú végzettséget igazoló okirat másolata szükséges.

Információ:

Kádár Edit marketingvezetőnél a 20-333-8619-es telefonszámon, vagy e-mailben (kdredit@gmail.com)
A próbajáték első és második fordulójának elbírálásakor előnyt élvez az a pályázó, aki kotta nélkül játszik.

A versenyműveket kötelező zongorakísérettel előadni, azonban a zenekar zongorakísérőt nem biztosít!

Szolnok, 2011. január 31.

Patkós Imre
ügyvezető sk.

A Szolnoki Szimfonikus Zenekar próbajátékot hirdet **váltó koncertmester állásra.**

A próbajáték időpontja:
2011. március 29. (kedd) 9:30 órától

A próbajáték helye:
Társadalmi Egyesületek Jász-Nagykun Szolnok Megyei Szövetségének székháza
5000 Szolnok, Szapáry út 19.

A próbajáték anyaga:

1. forduló:
- Mozart: G-dúr, D-dúr (K. 218), vagy A-dúr hegedűverseny I. tétel kadenciával

2. forduló:
- Az alábbi hegedűversenyek egyikének I. tetele kadenciával:

- Beethoven: Hegedűverseny
- Brahms: Hegedűverseny
- Csajkovszkij: Hegedűverseny
- Sibelius: Hegedűverseny
- Bartók Béla: II. hegedűverseny

3. forduló:
- Zenekari szemelvények

Zenekari állások:

A kijelölt részek részletes listája és kottaanyaga a jelentkezés beadása után a titkárságon igényelhető, ill. átvehető.

Jelentkezés:

2011. március 20-ig levélben: 5000 Szolnok, Hild János tér 1, vagy e-mailben: kdredit@gmail.com
A jelentkezéshez rövid szakmai önéletrajz és szakirányú végzettséget igazoló okirat másolata szükséges.

Információ:

Kádár Edit marketingvezetőnél a 20-333-8619-es telefonszámon, vagy e-mailben (kdredit@gmail.com)
A próbajáték első és második fordulójának elbírálásakor előnyt élvez az a pályázó, aki kotta nélkül játszik.

A versenyműveket kötelező zongorakísérettel előadni, azonban a zenekar zongorakísérőt nem biztosít!

Szolnok, 2011. január 31.

Patkós Imre
ügyvezető sk.

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK, VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA, A NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL.

nka
Nemzeti Kulturális Alap

ALAPÍTOTTA: POPA PÉTER

A szerkesztőség címe:
MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE
1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
e-mail: zenekar@mail.datanet.hu
www.zene-kar.hu

Felélős kiadó és szerkesztő: **POPA PÉTER**

Nyomdai kivitelezés: PUBLICITAS
1021 Budapest, Targató út 26.
Telefon/fax: 200-7330
e-mail: dtp@publicitas.hu • www.publicitas.hu
Felélős vezető: **A Kft. ügyvezetője**
ISSN: 1218-2702

Az interjúkban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul. Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR Duna Palota Nonprofit Kft.

1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Próbatérem: 1038 Budapest, Csobánka tér 5.
Tel./fax: (+36-1) 355-8330
Bérlésvásárlás, jegyrendelés:
Bokor Erzsébet 06/20 937-1399
www.dunaszimfonikusok.hu
E-mail: duna.szimf@dunapalota.hu

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.

Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
Levél cím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: info@bdz.hu
www.bdz.hu

Concerto Budapest

1094 Budapest, Páva u. 10-12.
Tel.: 215-5770 • Fax: 215-5462
E-mail: btg@tza.hu • http://www.telekomzenekar.hu

Debreceni Filharmonikus Zenekar

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@dbfilharmonikusok.hu
gazdvez@dbfilharmonikusok.hu
halasz.edit@dbfilharmonikusok.hu
www.dbfilharmonikusok.hu

Győri Filharmonikus Zenekar

9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232
E-mail: office@gyfz.hu
www.gyfz.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekar és Kottatár Knt.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Postacím: 1364 Budapest, Pf. 49
Tel.: 411-6610 • Fax: 411-6699
E-mail: G.Kovacs@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Állami Operaház Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrássy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
http://www.bpo.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar

1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar

3525 Miskolc, Fábán u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: missyo@hu.inter.net • www.mso.hu.

Óbudai Danubia Zenekar

1061 Budapest, Liszt Ferenc tér 5., I.em 4., kapucsengő: 26.
Levél cím: 1399 Budapest, Pf. 716
Tel.: (+36-1) 373-0228 • Tel./fax: (+36-1) 269-1178
E-mail: info@danubiazenekar.hu
www.danubiazenekar.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7621 Pécs, Király u. 19.
Tel.: (72) 510-114 • Fax: (72) 213-513
E-mail: info@pannonfilharmonikusok.hu
www.pannonfilharmonikusok.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu
www.sso.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu • www.symph-szeged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér 1
Aba-Novák Kulturális Központ
Tel.: (30) 9358-368
E-mail: info@szolnokiszimfonikusok.hu
www.szolnokiszimfonikusok.hu

Zuglói Filharmonia Non-profit Kft. – Szent István Király Szimfonikus Zenekar

1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel./Fax: (36 1) 467-0788; 467-0788;
E-mail: zugloifilharmonia@szentistvanzene.sulinet.hu
http://www.szentistvanzene.hu

Adams
Alexander
Alphasax
Amati
Bach
Bags
Berg Larsen
BG
Blackburn
Borgani
Buffet Crampon
B&S
Cannonball
Charles Bay
Cherub
Conn
Courtois
Denis Wick
Dotzauer
E. Schmid
Eastman
Edwards
Fontaine
Francois Louis
Getzen
Hammig
Hardcase
Holton
Hoyer
Jody Jazz
Jupiter
Keilwerth
King
König & Meyer
Kromat
Lebayle
Leblanc
Lorée
Ludwig
Majestic
Manhasset
Marca
Marigaux
Mateki
Melton
Miyazawa
Morizono
Muramatsu
Musser
Neotech
P. Mauriat
Paiste
Pearl
Powell
Premier
Rico
Rigotti
Roy Benson
Rudolf Meinl
Sankyo
Schagerl
Schneider
Schreiber
Seiko
Selmer
Sonaré
Steuer
Straubinger
Studio 49
Trevor J. James
Vandoren
VMI
Wilde + Spieth
Wittner
Yamaha
Yanagisawa

20 ÉV

TISZTA HANG

20 ÉVES A FON-TRADE MUSIC,
30 ÉVES A CSIDER HANGSZERÉSZMŰHELY

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14., Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622

FON
TRADE MUSIC

Koncertmesteri és I.hegedű tutti próbajáték

A Szolnoki Szimfonikus Zenekar próbajátékot hirdet váltó koncertmesteri és első hegedű tutti állásokra. A próbajátékok időpontja 2011. március 29-30.

[>> tovább](#)

1 2 3 4 5

>>> további hírek

Elbúcsúztatták Lukács Ervin Kossuth-díjas karmestert

2011. március 08.

Kollégák, tanítványok és tisztelők sokasága vett búcsút hétfőn a Magyar Állami Operaház előcsarnokában Lukács Ervin Kossuth-díjas karmestertől, a dalszínház örökös tagjától és

mesterművésztől.

[>> Tovább...](#)

A Nemzeti Filharmonikusok zenészei kiállnak Kocsis Zoltán mellett

2011. március 08.

A Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár érdekképviselői szervezeti, művészi és munkatársai

kiállnak főzeneigazgatójuk, Kocsis Zoltán mellett. Erről szóló nyilatkozatukat hétfőn juttatták el az MTI-nek.

[>> Tovább...](#)

Nemzetközi fúvószenekari karmesterkurzus kezdődött Győrött

150 éve mutatták be Erkel Bánk bán című operáját

Próbajátékok

FRISS

- [Próbajáték váltó koncertmesteri állásra](#)
- [Próbajáték I. hegedű tutti állásra](#)
- [Próbajáték első és harmadik kürt állásra](#)

[>> TOVÁBBI PRÓBAJÁTÉKOK](#)

Parlando

Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének zenepedagógiai folyóirata

BANNER

Eseménynaptár

[<< Előző ÉV / HÓNAP](#) [Köv. ÉV / HÓNAP >>](#)

2011 Március

H	K	SZ	CS	P	SZ	V
	01	02	03	04	05	06
07	08	09	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31	32	33	34
35	36	37	38	39	40	41

[Mai dátum](#)

ESEMÉNYEK

[Szegedi Szimfonikus Zenekar](#)

AMI BENNÜNKET ÉRDEKEL – NAPI FRISSÍTÉSSEL!

Új online folyóirat indult Szövetségünk gondozásában **zene-kar.hu** néven!

A Zenekar újságot 1994-ben indította a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete. A kéthavonta megjelenő folyóirat azóta is az egyetlen olyan szaklap, amely kimonddottan a szimfonikus zenekarokhoz és azokról szól, érintve minden olyan témát, amely a zenészek érdeklődési körébe tartozik: közélet, hangversenykritika, zenetörténet, hangszervilág, oktatás, egészség. A nyomtatott újság azonban nem tudja már betölteni gyorsuló világunk egyre nagyobb információéhségét, ezért párhuzamosan létrehoztuk a papíralapú újság internetes változatát, amely napi információkkal és érdekes interjúkkal, szakmai vitákkal kívánja olvasótáborát igényeit kielégíteni.

Internetes portálunkon napi frissítéssel olvashatunk a magyar zenei közélet eseményeiről, kritikai rovatunkban a szimfonikus zenekaraink Budapesten megrendezett hangversenyeiről. Ezek mellett könyv és CD kritikákat, zenetörténeti tanulmányokat teszünk közzé, és Műhely rovatunkban foglalkozunk a kultúrát érintő kormányzati döntésekről, azok hátteréről. Hírt adunk tudományos kutatásokról a zenei-, valamint a zenekari oktatás terén, a zenekari muzikusok egészséges életmódjával foglalkozó tudományos kutatásokról illetőleg a munkahelyi ártalmakról, új hangszerekről, hangszerkészítési módszerekről és egyéb elméleti kérdésekről, zenekari programokról, fesztiválokról, versenyekről és nem utolsósorban próbajátékokról, álláslehetőségekről.

RSS

A legfrissebb híreink és a próbajáték lehetőségek már közvetlenül elérhetők az RSS szolgáltatásunkon keresztül, akár mobiltelefonon is.

HÍREK: [feed://zene-kar.hu/rss/news_rss.php](http://zene-kar.hu/rss/news_rss.php)

PRÓBAJÁTÉKOK: [feed://zene-kar.hu/rss/probajatekok_rss.php](http://zene-kar.hu/rss/probajatekok_rss.php)